

BIJLAGEN

OMGEVINGSPROGRAMMA

BOMEN

Overzicht bijlagen:

2. Verslagen werksessies (niet bijgevoegd)
3. Inspectierichtlijn
4. Boomnorm
5. Input LIOR
6. Functionaliteit, inrichting en beheer van parken
7. Kroonbedekking speelterreinen
8. Communicatieplan
- 8a. Communicatiematrix
9. Kanslocaties hittestress verminderen
10. Ecologisch beheer bosplantsoen
11. Kiezen voor de juiste boomsoort
- 11 a Sortimentslijst (niet bijgevoegd)
12. Beheerrichtlijn in relatie tot beleidsstatus
13. Waarde van bomen
14. Richtlijn participatietrajecten over bomen
15. Aanwijscriteria en bescherming per beleidsstatus
16. Rechten en plichten boomeigenaren
17. Dereguleren gedoogbomen
18. Richtlijn omgang met overlast
19. Noodkap
20. Bestrijding ziekten en aantastingen
21. Uitvoeringsagenda

BIJLAGE 3

GEMEENTE-SPECIFIEKE INSPECTIERICHTLIJNEN VOOR BVO

GEMEENTE ENKHUIZEN

Gemeente
Stede Broec

Gemeente
Enkhuizen

Gemeente
Drechterland

Inleiding

De Boomveiligheidscontrole en onderhoudsinventarisatie (BVO) voor de SED organisatie wordt uitgevoerd volgens de Handleiding BVO (versie 1.1, Bomenwacht Nederland, mei 2019). Uitgangspunt voor deze BVO vormt het Handboek Bomen 2018 (HBB).

Uitzonderingen

De afspraken die specifiek voor SED organisatie zijn gemaakt, zijn terug te vinden in de verslagen van het startoverleg BVO en worden hieronder puntsgewijs weergegeven.

Begeleidingssnoei / Onderhoudssnoei

- Bij bomen in begeleidingsfase altijd begeleidingssnoei toepassen ongeacht de conditie. Bomen met een slechte conditie kunnen volgens de methodiek en het paspoort niet op begeleidingssnoei en komen automatisch op onderhoudssnoei. Dit is niet gewenst in straten waarvan de rest van de bomen op begeleidingssnoei staat.
- Straten met circa de helft oude bomen en de helft inboet mogen wel onderhoudssnoei en begeleidingssnoei hebben.
- Jonge essen met duidelijke essentaksterfte mogen wel op onderhoudssnoei als dat voor de hele straat geldt. Maar bij twijfel begeleidingssnoei, zodat de snoeier er nog een keuze in kan maken.
- De wegzijde is leidend bij het bepalen van de snoeiwijze. Als de takken aan de wegzijde nog op gekroond kunnen en moeten worden, is er sprake van begeleidingssnoei.

Ecologisch beheerde boom

Ecologisch beheerde bomen worden jaarlijks gecontroleerd op risico van breuk. Bij afgestorven stamstukken komt het vooral aan op het prikken en kloppen en duwen tegen de stam om de stevigheid van het houtweefsel te beoordelen. Tevens is de aanwezigheid van zwammen een belangrijke graadmeter voor de mate van afbraak van het houtweefsel.

Grof dood hout (afmeting/locatie)

In afwijking van HBB wordt de norm voor dood hout bijgesteld naar dikker dan 4 cm en *langer dan 1 meter*. Grof dood hout niet benoemen als het geen risico oplevert (bijvoorbeeld boven water of boven dichte beplanting).

Als er buiten het cyclus-segment bomen met grof dood hout worden gesignaleerd die niet tot de selectie 'Te inspecteren' behoren, dan deze bomen melden aan de toezichthouder (via whatsapp met straatnaam en aantal bomen en risico).

Opkroonhoogte algemeen

Bomen bij parkeerplaatsen of op voldoende afstand van de weg opkroonhoogte maximaal 4 meter. Overige bomen standaard op 6 meter.

De beoogde opkroonhoogte 3 meter toegevoegd als keuzeveld. Opkroonhoogte 8 meter wordt verwijderd omdat dit niet gewenst is binnen SED organisatie.

De huidige opkroonhoogte van bestaande structuren is leidend. Opkroonhoogte van inboetbomen moet daarop worden afgestemd.

In specifieke gevallen is in overleg met de beheerder een afwijkende opkroonhoogte mogelijk.

Opkroonhoogte zuilvormers

Opkroonhoogte zuilvormers maximaal 4 meter. Naast een voetpad is 2,5 meter opkroonhoogte voldoende. Specifieke twijfelgevallen in afwijkende situaties overleggen met de toezichthouder.

Veegtakken

Veegtakken boven wegen en paden zijn niet risicovol en worden niet geregistreerd als risicoboom. Dergelijke gevallen behoeven een reguliere snoei.

Waterlot

Waterlot / stamopschot lager dan de onderste gesteltak wordt door een aparte onderhoudsploeg gedaan. Bij inspectie wordt alleen meerjarig waterlot dat in het wegprofiel komt als reguliere snoei geregistreerd. Overige locaties met waterlot boven de onderste gesteltak worden via de app doorgegeven aan de toezichthouder.

Takken boven erfgrans

Bij begeleidingssnoei moet de keuze bij het snoeien gericht zijn op het voorkomen dat takken uitgroeien boven erven en daken

Bij onderhoudssnoei in structuurbomen in een bestaande situatie wordt geprobeerd dit geleidelijk aan terug te nemen zonder dat hierdoor de vorm en de kwaliteit van de bomen ernstig worden aangetast.

Bij overige en functionele bomen wordt gekeken welke oplossing er mogelijk is om de overlast weg te nemen

Bij waardevolle bomen staan de vorm en de kwaliteit niet ter discussie.

Minimale eis (HBB) is dat gevels en obstakels 1 meter takvrij zijn en gedurende de onderhoudscyclus (3 jaar) blijven.

Richtlijnen voor het snoeien bij lichtontneming zijn opgenomen in de bijlage 'Richtlijn omgang met overlast'.

BIJLAGE 4

BOOMNORM

GEMEENTE
ENKHUIZEN

| S E D |

Gemeente
Stede Broec

Gemeente
Enkhuiizen

Gemeente
Drechterland

Boomnorm

Voor het behoud en versterken van een groene leefomgeving, hanteert gemeente Enkhuizen een boomnorm. Bij ontwerp met bomen betekent dit een minimale opgave voor het aanplanten van bomen. Deze norm is leidend voor (her)inrichting binnen de bebouwde kom en dient derhalve te worden gehanteerd bij nieuwe situaties.

Bijdrage ecosysteemdiensten

Bomen verbeteren het leefklimaat in de bebouwde omgeving door hun bijdrage op gebied van luchtkwaliteit, klimaat en waterhuishouding. Bomen leveren ecosysteemdiensten in de vorm van waterafvang, het verminderen van hittestress, het filteren van fijnstof en het vastleggen van CO₂. Bomen hebben een positief effect op de gezondheid en het welzijn van inwoners, en ze dragen bij aan de biodiversiteit. De omvang van de bomen en de diversiteit van het bomenbestand zijn belangrijke parameters voor de bijdrage van bomen.

Van aantal naar omvang

Traditioneel gezien wordt een exact aantal bomen per inwoner of huishouden genoemd als boomnorm, zonder onderscheid te maken tussen grote of kleine bomen. In gemeente SED wordt dit onderscheid wel gemaakt, in de vorm van kroonbedekking. Hiermee wordt het oppervlak bedoeld van de kroon van een volgroeide boom (een boom op eindbeeld). De uiteindelijke grootte van een boom is afhankelijk van de boomsoort, ambitieleeftijd, groeiplaatsinrichting en boven- en ondergrondse groeiruimte.

De boomnorm van gemeente SED is gesteld op een kroonbedekking van 15% van de openbare ruimte. Het betreft hier enkel gemeentelijke bomen op gemeentelijke grond binnen de bebouwde kom. Met deze norm wordt onder andere een bijdrage geleverd aan het beperken van hittestress en wateroverlast.

Klimaatatlas

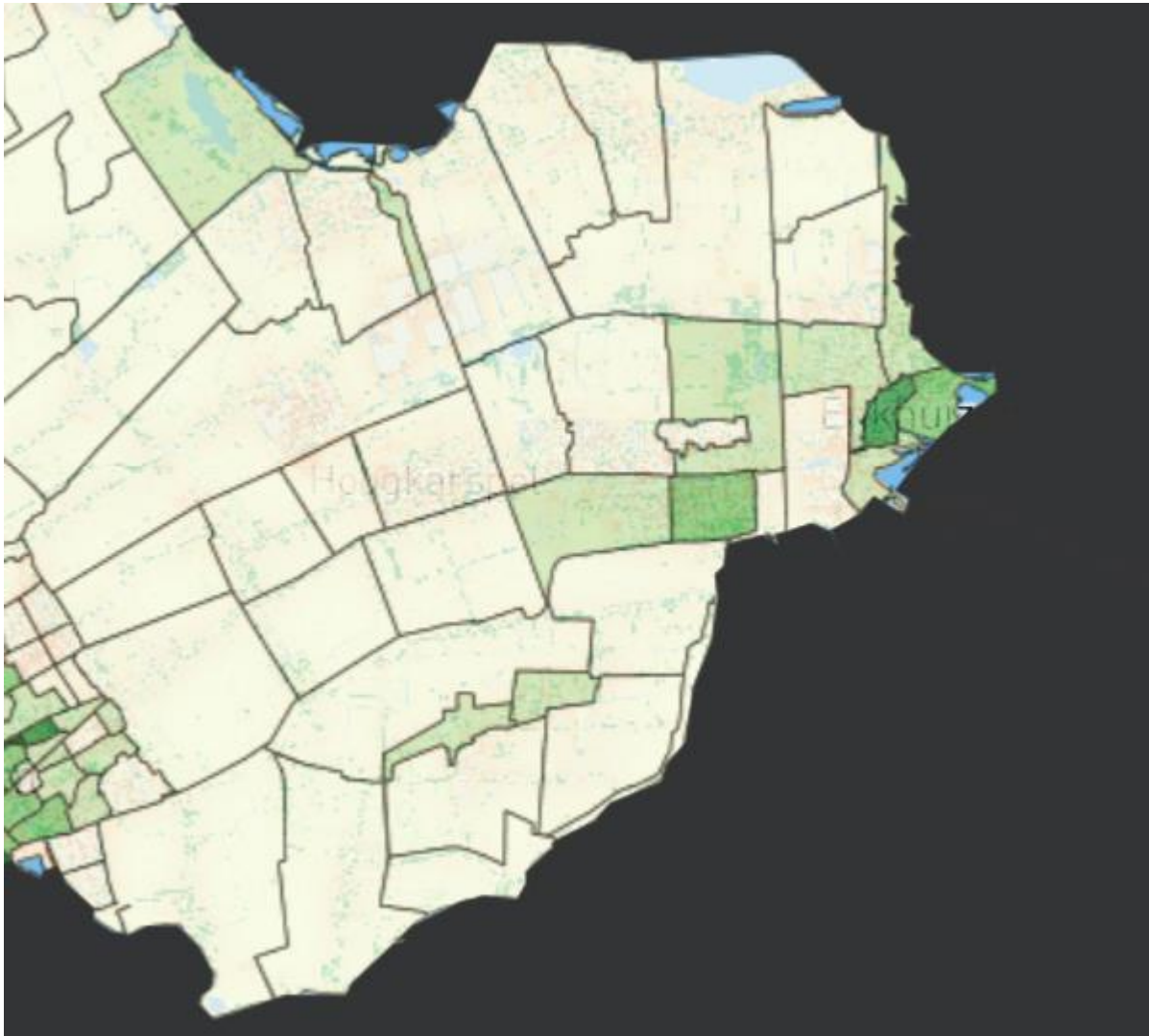
Op de themakaart 'hitte' van de klimaatatlas van HHNK¹ wordt 'Boombedekking per wijk' weergegeven in relatie tot hittestress. Hierbij wordt het percentage bomen (zowel gemeentelijke als particuliere) afgezet tegen de *totale* oppervlakte van een wijk. Deze weergave heeft de aanzet gegeven om de gemeentelijke boomnorm te formuleren op basis van kroonbedekking.

Boombedekking per wijk 	
	Minder dan 5%
	5% - 10%
	10% - 15%
	15% - 20%
	Meer dan 20%

De categorieën die op de klimaatatlas worden weergegeven lopen van minder dan 5% op tot meer dan 20%. Omdat gemeente SED enkel invloed heeft op eigen bomen op eigen grond, is de boomnorm op de middenklasse van 15% gezet.

¹ Zie hhnk.nl/klimaatatlas.net

Afbeelding 1: categorie-indeling boombedekking klimaatatlas.

Afbeelding 2: uitsnede hitte-kaart klimaatatlas met boombedekking per wijk in de gemeente SED.

De 15%-norm wordt binnen de bebouwde kom ruimschoots gehaald in Boerenhoek-Molenweg-Burgwal van Enkhuizen waar de boombedekking 15-20% is.

In het Centrum-Vissersbuurt-Oosterhaven in Enkhuizen is de boombedekking 10-15%. Deze norm wordt ook gehaald in de buurten Plan Zuid en Princenhof in Stede Broec.

In de buitengebieden is de kroonbedekking minder dan 5%. Het betreft voornamelijk laanbeplanting langs wegen. Dit past bij het landschappelijke karakter en hier zal de kroonbedekking dan ook niet leidend zijn voor ruimtelijke inrichting. Wel worden hier de hoofdwegen aangeplant met een boomstructuur.

Onderbouwing boomnorm

Boomnorm: 15% kroonbedekking van gemeentelijke bomen op eindbeeld binnen de bebouwde kom op areaal in eigendom van de gemeente

Inzet op kwaliteit. Met gezonde bomen in goede conditie kan met minder bomen hetzelfde resultaat behaald worden dan met een groter aantal kwarrende bomen.

De norm is gebaseerd op de verwachte eindgrootte van bomen. Groeiplaatsinrichting en ambitieleeftijd zijn van invloed op het eindbeeld en dienen in de berekening meegenomen te worden.

Er wordt niet gekozen voor een boomnorm per woning. Bij hoogbouw zal dit resulteren in een onevenredig aantal bomen. Aangezien de openbare ruimte waarin bijvoorbeeld parkeervoorzieningen zijn aangelegd, al is afgestemd op het aantal huishoudens, zullen voor het bereiken van 15% kroonbedekking automatisch meer bomen of grotere bomen nodig zijn.

Wanneer de boomnorm is gebaseerd op individueel geregistreerde bomen, worden bosplantsoenen traditioneel gezien niet meegerekend. In dit geval worden gemeentelijke bosplantsoenen wel meegenomen in de kroonbedekking wat een realistisch beeld geeft van het aandeel van bomen in de openbare ruimte.

Het percentage 15% valt in de middenklasse op de regionale hitte-kaart. Omdat de gemeente geen invloed heeft op bomen van derden, kunnen particuliere bomen niet worden meegerekend. Ook particulier terrein wordt niet meegerekend.

Kwaliteit

De kwaliteit van bomen in de openbare ruimte mag door het benodigd aantal niet in het gedrang komen. Bomen met grotere kronen leveren meer ecosysteemdiensten dan kleine bomen. Gezonde bomen in goede conditie geven minder beheerproblemen, veroorzaken minder overlast en zijn beter weerbaar tegen ziekten en plagen.

Aan de hand van de beleidsstatus wordt voor bomen een ambitieleeftijd gesteld die zij minimaal kunnen halen in goede conditie².

De groeiplaats van bomen is zo ingericht dat de ambitieleeftijd haalbaar is (zie bijlage 15; aanwijscriteria en bescherming per beleidsstatus, en bijlage 5; Input LIOR, met onder andere eisen en normen ten aanzien van de groeiplaatsinrichting). De normen voor groeiplaatsen zoals gesteld in het Handboek Bomen 2018 zijn hierbij leidend. In de online boommonitor van het Norminstituut Bomen kunnen de minimale groeiplaatsvereisten per boomsoort en ambitieleeftijd worden opgezocht. Deze *tool* kan daarom helpen bij het selecteren van de juist boomsoort.

² Zie bijlage 15 'Aanwijscriteria en bescherming per beleidsstatus' waarin de kenmerken verder zijn uitgewerkt.

Beleidsstatus	Ambitie-leeftijd	Kenmerken
(Potentieel) Waardevolle bomen / monumentale bomen	80 jaar	Bomen met grote waarde voor de omgeving (beleving, cultuurhistorie, dendrologie)
Structuurbomen	60 jaar 80 jaar	Lanen, stadsgrachten en dorpslinten. Bomen in parken, bosplantsoenen en begraafplaatsen. (met stedenbouwkundige, landschappelijke of ecologische waarde)
Functionele bomen	40 jaar	Verhoogde kwaliteit van de leefomgeving
Overige bomen	20 jaar	Groene aankleding leefomgeving

Tabel 1: Overzicht ambitieleeftijden en kenmerken van bomen per beleidsstatus.

Verhouding ambitieleeftijd bij nieuwe inrichting met bomen

De ambitie is om het aantal waardevolle bomen te laten toenemen, daarom is bij nieuwe inrichting de volgende richtlijn gesteld:

- Er moet gestreefd worden dat 10% van nieuw aangeplante bomen een ambitieleeftijd krijgt van 80 jaar. Met de daarbij behorende groeiplaats en inrichtingsomstandigheden

Pilotwijk Oosterweed (gemeente Stede Broec)

Om te komen tot een haalbare boomnorm zijn op basis van de 'pilotwijk Oosterweed' mogelijke richtlijnen voor kroonbedekking uitgewerkt.

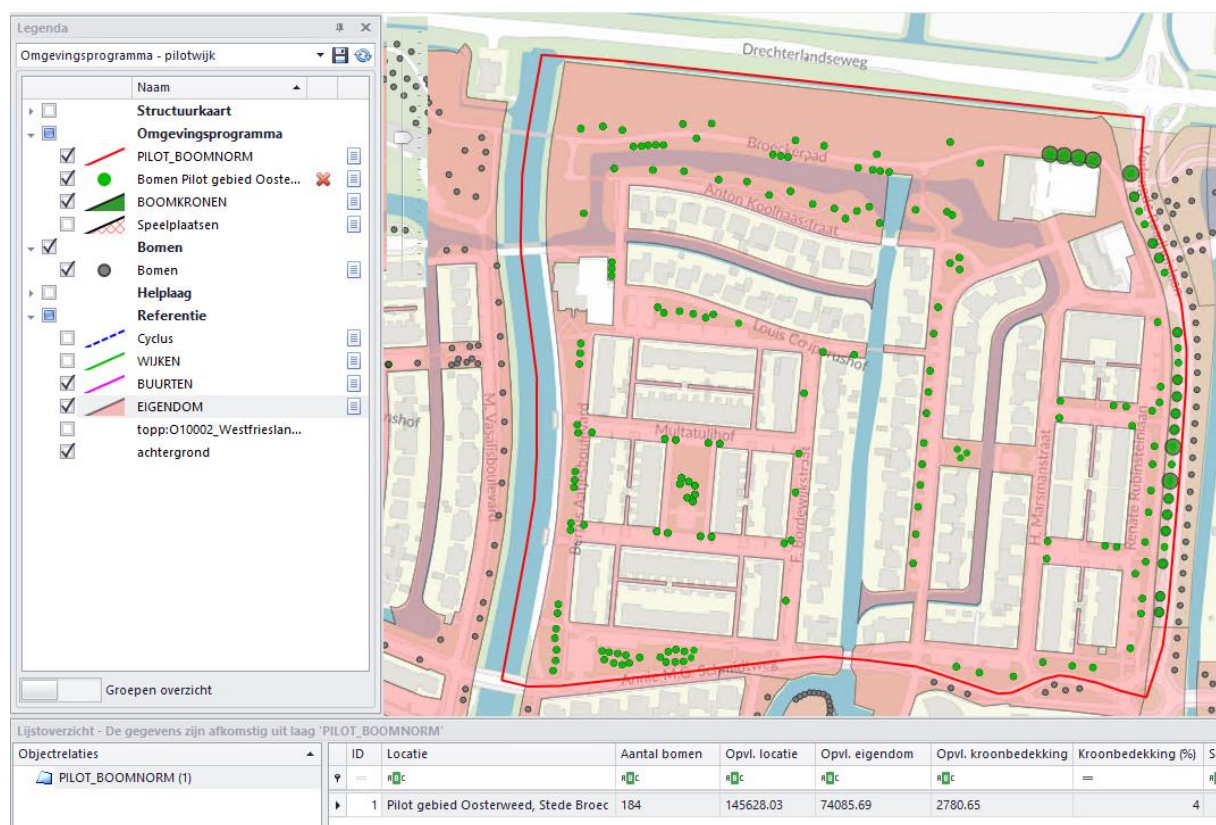
Er waren vooraf 3 mogelijkheden benoemd:

- 50% kroonbedekking van gemeentelijke bomen boven openbaar gebied, uitgaande van bomen op eindbeeld.
- 25% kroonbedekking van gemeentelijke bomen boven openbaar gebied, uitgaande van bomen op eindbeeld.
- 1 boom per woning, ongeacht leeftijd of grootte.

Aan de hand van deze pilotwijk zijn we tot de huidige boomnorm van 15% kroonbedekking gekomen.

Kenmerken pilotwijk

'Oosterweed' is een nieuwbouwwijk in Grootebroek, gemeente Stede Broec, gebouwd in de periode 2007-2014. Deze wijk is representatief voor de gemeente SED.

Afbeelding 3: overzichtskaart pilotwijk Oosterweed.

Bomen	Woningen	Wijk
184 bomen	307 woningen	Totale oppervlakte: 145.628,03 m ²
2.780,65 m ² kroonbedekking (aanplantjaar 2007-2014)		Eigendom gemeente: 74.085,69 m ²

Tabel 2: Eigenschappen pilotwijk Oosterweed³

Boombedekking per wijk

Op <https://hhnk.klimaatatlas.net/> zijn verschillende thematische kaarten te vinden. Op de Hitte-kaart wordt de boombedekking per wijk getoond. Deze kaart laat zien welk percentage van de wijk bedekt is met bomen. Het gaat hierbij niet alleen om bomen van de gemeente maar ook van particulieren en de totale oppervlakte van de wijk, niet alleen gemeentelijk terrein. De schaal van deze legenda is ingedeeld in de volgende categorieën:

Omdat 'meer dan 20%' de hoogste categorie is, is het niet realistisch om de voorgestelde 50% boombedekking te halen.

Omdat de klimaatatlas ook particuliere bomen meetelt, is het evenmin realistisch om 25% als minimale boombedekking te hanteren.

Vervolgens hebben we gekeken naar het aantal bomen per woning in relatie tot de kroonbedekking. Op basis van referentieprojecten (boomgegevens van 7.000 bomen ingemeten met TreeTracker) zijn de *volgende* kroonoppervlaktes per stamdiameterklasse als uitgangspunt gebruikt:

Stamdiameterklasse	Kroondiameter	Kroonoppervlak
<20 cm	4 meter	13 m ²
21-30 cm	6 meter	28 m ²
31-50 cm	10 meter	79 m ²
51-100 cm	13 meter	133 m ²

Tabel 3: overzicht kroonoppervlaktes op basis van stamdiameterklassen

Resultaten Oosterweed

- **0,6** bomen per woning
- De kroonbedekking ten opzichte van openbare ruimte in eigendom van de gemeente is 3,75%, afgerond **4%**.

Groei

Omdat het een jonge wijk betreft, zullen de bomen verder uitgroeien. Naar verwachting zal de totale kroonbedekking van de huidige bomen kunnen toenemen tot **maximaal 10%**.

Extra bomen

Om tot 1 boom per huishouden te komen, moeten in deze wijk 123 extra bomen worden aangeplant. Dit kunnen bomen in groenstroken, bomen op speelplaatsen en bomen in

³ Zie brongegevens in GeoVisia online: <https://bomenwacht.dataquint.nl/>, Gebruikersnaam omgevingsprogramma@sed.nl, Wachtwoord: **sed2021**

woonstraten zijn. Als we uitgaan van uitbreiding van het huidige sortiment, kunnen de bomen uitgroeien tot een maximale kroonbedekking van 15% voor deze wijk.

Boomnorm wordt kroonnorm

Of het aanplanten van extra bomen past bij de ruimtelijke inrichting en de uitstraling van de pilotwijk, is in dit stadium een stedenbouwkundige opgave. In de straten is beperkte ruimte voor extra bomen. In de noordelijke groenstrook is eventueel wel ruimte voor extra bomen. Een kroonbedekking van 15% valt in de middenklasse van de categorieën 'boombedekking per wijk' op de regionale Hitte-kaart. Ongeacht het aantal bomen, kan dit percentage daarom worden aangehouden waarbij eveneens kan worden ingezet op kwalitatief goede bomen met grote kronen.

BIJLAGE 5

INPUT LIOR

GEMEENTE
ENKHUIZEN

| S E D |

Gemeente
Stede Broec

Gemeente
Enkhuiizen

Gemeente
Drechterland

Inleiding

In de SED organisatie is een Leidraad Inrichting Openbare Ruimte (LIOR) waarin richtlijnen voor de inrichting van de openbare buitenruimte worden beschreven waaraan een nieuwbouwproject moet voldoen. Ook voor de inrichting van de openbare buitenruimte met bomen zijn richtlijnen opgesteld.

Deze richtlijnen hebben betrekking op

- Algemene richtlijnen bomen
- Ontwerp met bomen
- Werken rond bomen
- Leveren substraten
- Aanleg groeiplaatsen
- Leveren bomen
- Planten bomen
- Nazorg bomen
- Vereisten voor ruimtelijke projecten
- Positie van bomen in planproces

In de meeste situaties volstaan de normen en richtlijnen zoals in Handboek Bomen zijn opgenomen. Wanneer organisatie-specifieke afspraken gemaakt zijn, zijn deze in deze richtlijn opgenomen.

Naast inhoudelijke eisen voor de inrichting (LIOR) is een processchema opgesteld. Het schema is opgedeeld naar projectfase. Per fase is weergegeven welke vraagstukken hier gelden voor bomen. Voor ieder vraagstuk hebben de opdrachtgever en aannemer verschillende verantwoordelijkheden. Daarnaast is weergegeven welke richtlijnen en kaders hiervoor van kracht zijn en waar het beleid voor deze onderdelen is opgenomen.

Algemene richtlijnen bomen

Bomen dienen bij voorkeur in beplanting of gras te worden geplaatst.

Voor de bepaling van de benodigde groeiruimte wordt per beleidsstatus uitgegaan van de volgende (minimale) ambitieleeftijd en boomgrootte:

Beleidsstatus	Ambitieleeftijd	Ambitieniveau *	Boomgrootte
(Potentieel) Waardevolle bomen	80 jaar	Redelijk	1 ^e grootte
Structuurbomen	60 jaar (laan) 80 jaar (park)	Redelijk Redelijk	1 ^e grootte
Functionele bomen	40 jaar	Redelijk	1 ^e of 2 ^e grootte
Overige bomen	20 jaar	Marginaal	2 ^e of 3 ^e grootte

* Klasse voor berekening van de ondergrondse groeiruimte (HBB, Hoofdstuk 1).

Boomsoorten die goed toepasbaar zijn in de gemeente zijn terug te vinden in de Sortimentslijst in bijlage 11a.

Handboek Bomen

Om het gewenste kwaliteitsniveau te behalen, hanteert de SED organisatie het Handboek Bomen. De meest recente publicatie is leidend. *Hieronder* wordt per onderwerp doorverwezen naar het betreffende hoofdstuk. Daarnaast worden specifieke aandachtspunten of uitzonderingen benoemd.

Bomen-ontwerp

Handboek Bomen 2018, Hoofdstuk 1

Belangrijke aandachtspunten en randvoorwaarden:

- Bomen in het ontwerp met hun uiteindelijke kroondiameter intekenen.
- Rekening houden met afstand tot nutsvoorzieningen.
- Mogelijkheden benutten om kabels en leidingen in (betonnen) kabelgoot te leggen.
- Afstand boom-woning: 1,5x straal van de kroon (eindbeeld).
- Afstand boom-boom in woonstraten: 3x straal van de kroon (eindbeeld) om hiermee lichttoetreding in de woningen te garanderen.
- Binnen een wijk wordt diversiteit nagestreefd.
- Bij soortkeuze wordt gebruik gemaakt van de richtlijnen in 'Kiezen voor de juiste boomsoort' en de sortimentslijst (bijlage 11 en 11.a van het Omgevingsprogramma Bomen).
- Bij aanplant in nieuwbouwprojecten, renovaties en herinrichtingsprojecten moet gekeken worden of de nieuwe aanplant een positieve bijdrage levert aan de diversiteitsregel om ziekten en plagen te voorkomen;
 - Maximaal 10% van het totale bomenbestand mag van dezelfde soort zijn.
 - Maximaal 20% van het totale bomenbestand mag van hetzelfde geslacht zijn.
 - Maximaal 30% van het totale bomenbestand mag van dezelfde familie zijn.

Nieuwe inrichting met bomen

- Bij nieuwe inrichting met bomen wordt de boomnorm van 15% kroonbedekking op eindbeeld geëist.
- 10% van de aangeplante bomen bij nieuwe inrichting krijgt als ambitieleeftijd 80 jaar.

Speelterrinen

- Bij aanleg van speelterrinen dient minimaal 10% beschaduwd te zijn en binnen 25 jaar moet de norm van 50% gehaald zijn.
 - Bij bomen op kunstgrasvelden dient gebruik gemaakt te worden van wortelgeleidingssystemen.
-

Werken rond bomen

Handboek Bomen 2018, Hoofdstuk 2

Belangrijke aandachtspunten:

- Afscherming in het contract regelen (verwijzen naar Handboek Bomen).
- Controleren op naleving van de beschermingsmaatregelen.
- Niet naleven van beschermingsmaatregelen vastleggen in contract. Opties: herstel van schade, berekening en innen van schadebedrag of opleggen van boete.
- Binnen de gemeentelijke organisatie moet toezicht op bomen een duidelijke plaats krijgen.
- Er moet een bestemming komen voor gelden vanuit schadebedragen of boetes geïnd.

Leveren bomensubstraten

Handboek Bomen 2018, Hoofdstuk 3

Aanleg groeiplaatsen

Handboek Bomen 2018, Hoofdstuk 4

Leveren bomen

Handboek Bomen 2018, Hoofdstuk 5

Planten bomen

Handboek Bomen 2018, Hoofdstuk 6

Nazorg bomen

Handboek Bomen 2018, Hoofdstuk 7

Vereisten voor ruimtelijke projecten

- Belasting van de bodem of het rijden met zware machines beschadigt de bodemstructuur. Bij ruimte die gepland staat als openbaar groen of speelplaats dient belasting zoveel mogelijk te worden voorkomen, indien mogelijk door middel van fysieke bescherming van de ruimte vanaf de ontwerpfase.
 - Bij oplevering voldoet de locatie aan de eisen die worden gesteld in Handboek Bomen. De bodem is hiervoor bijvoorbeeld goed doorgespit, vrij van storende lagen, puin en wortelonkruiden.
-

Proces (communicatie)

Ongeacht een project door de gemeente of door een externe partij wordt uitgevoerd; er is externe communicatie nodig. Bij het Startoverleg van ruimtelijke projecten waarbij bomen betrokken zijn, zijn de boombeheerder en de gemeentelijk communicatieadviseur aanwezig.

- De boombeheerder heeft een adviesrol t.b.v. goed ontwerp met bomen en werken rond bomen.
- De communicatieadviseur bepaalt op welke momenten er gecommuniceerd wordt over het project.

Proces (project)

In de tabel op de volgende pagina is een schema opgesteld voor nieuwbouw en herinrichtingsprojecten. Het doel van dit schema is bij een (her)inrichtingsproject het nieuwe ontwerp aan te laten sluiten op reeds aanwezige bomen.

Bij bouwprojecten worden bomen veelal als sluitstuk gezien. Voor een bestaande of nieuw aangewezen locatie wordt een ontwerptekening gemaakt. Deze tekening wordt over de bestaande situatie gelegd en via een Bomen Effect Analyse (BEA) wordt beoordeeld of een boom kan blijven staan of dat deze niet in het ontwerp past en verwijderd moet worden. Hierbij is het goed mogelijk dat bomen met een voldoende conditie en een hoge levensduurverwachting toch moeten wijken voor het ontwerp.

Terwijl in het kader van klimaatadaptatie het behoud van bomen juist een verstandige keuze is. In natte perioden nemen bomen water op waardoor de bomen de droge periode beter doorstaan en de omgeving minder wateroverlast ervaart. In warme perioden hebben bomen juist een verkoelende werking. Deze eigenschappen van bomen zijn sterk gerelateerd aan het kroonvolume van de boom. Hoe groter en ouder de boom hoe meer water deze vasthoudt en hoe sterker de verkoelende werking. Daarmee is een boom het enige object in de buitenruimte dat over een bepaalde periode meer waard kan worden.

Door bij (her)inrichtingsprojecten in het beginstadium de bomen te beoordelen en het ontwerp hierop aan te passen, kunnen meer bomen behouden blijven. Dit vergt de nodige inspanning van ingenieursbureaus en de gemeente. De gemeente zal het aangepaste proces moeten communiceren met de opdrachtnemers en moeten handhaven waar nodig. Voor ingenieursbureaus levert het uitdaging op in het ontwerp en werken rond bomen. Wel is de verwachting dat naast het positieve effect op het klimaat, deze manier van werken ook een belangrijk signaal is naar de inwoners. De gemeente neemt het behoud van groen serieus en doet er alles aan om de leefomgeving van zijn inwoners zo aangenaam mogelijk te maken.

Projectfase	Relatie tot de boom	Verantwoordelijkheden aannemer	Verantwoordelijkheden opdrachtgever	Beleid	Waar vastgelegd
Projectvoorbereiding	Wat is de kwaliteit van bestaande bomen op de projectlocatie?	Quickscan bomen Bodemonderzoek	Advisering beleidsuitgangspunten en wettelijk kader	Beoordeling bestaande bomen: zie beoordelingstabel op pagina 7. - Bomenverordening: kapverbod waardevolle bomen - Beleidsregels kap en herplant structuur + functioneel Kwantitatieve boomnorm: kroonbedekking 15%.	Omgevingsprogramma Omgevingsprogramma en APV Omgevingsprogramma en APV Omgevingsprogramma en APV
Projectopdracht (start)					
Projectdefinitie					
Plan van Aanpak	Wat gebeurt er met de bomen die behouden moeten blijven?	Opstellen procesafspraken	Beschikbaar stellen kaartmateriaal met; boomgegevens, waterstanden, bestemming		
Programma van Eisen voor bomen	Bestaande bomen blijven behouden	Eisen worden opgenomen in ontwerp	Communiceren van Programma van eisen		Handboek Bomen
	Geldende boomnorm wordt gehanteerd				LIOR
	Technische inrichtingseisen van LIOR zijn leidend				
	Oplevering plangebied volgt LIOR				
Voorlopig Ontwerp	Is nagedacht over het beheer van de bomen? (ook in eindbeeld?)				
	Voldoet het ontwerp aan het programma van eisen?	Tekening met daarop de bomen op eindbeeld. Plan van aanpak voor beplanting Bodemherstelplan voor verstoorde groenlocaties.			
	- Komen er voldoende bomen?				
	Wordt voldaan aan de kroonbedekkingsnorm?	Onderscheid bestaande en nieuwe bomen	Toetsen aan Handboek Bomen, Omgevingsprogramma, APV en LIOR		
	- Krijgen de bomen voldoende groeiruimte?	Tekening ondergrondse groeiplaatsen Uitvoeren BEA			

Projectfase	Relatie tot de boom	Verantwoordelijkheden aannemer	Verantwoordelijkheden opdrachtgever	Beleid	Waar vastgelegd
Definitief Ontwerp	Voldoet het ontwerp nog steeds (nu wel) aan het programma van eisen?		Toetsen aan Handboek Bomen, Omgevingsprogramma, APV en LIOR.		
	Zijn resultaten van BEA verwerkt in de tekening?				
Technische voorbereiding	Wordt bij planning voldoende rekening gehouden met aanwezige bomen?	Voorzorgsmaatregelen werken rond bomen.	Toetsen aan technische eisen en richtlijnen (LIOR).		
	Wordt rekening gehouden met de oplevering van de terreinen?	Bij voorkeur geen opslag op groene locaties. Bij oplevering mag in de bodem tot op 1,50 meter diepte geen storende lagen, vervuilde grond of verstoord bodemleven voorkomen.	Toetsen aan beplantingplan en bodemherstelplan.		
Uitvoering	Naleving regels voor het werken rond bomen		Handhaven van afspraken.	Handboek Bomen	LIOR
Projectresultaat					
Projectafsluiting					
Acceptatie projectresultaat	Voldoet kwaliteit bomen aan programma van eisen?	(Gefaseerd) aanleveren revisiegegevens.			
Beheer	Wat is de staat van de bomen die na de nazorgperiode aan boombeheer worden overgedragen?	Onderhouds- en inboetverplichting inclusief 3 jaar nazorg.	Handhaven van afspraken.		LIOR
		Na 3 jaar definitief opleveren. Na inboet gaat de nazorgperiode opnieuw in.			

Conditie	Verwachte levensduur			
	<1	1-5	6-15	>15
Goed	Verwijderen	Verwijderen	Verbetering groeiplaats / Verwijderen	Behouden
Voldoende			Verbetering groeiplaats / Verwijderen	Behouden
Onvoldoende			Verbetering groeiplaats / Verwijderen	Verbetering groeiplaats / Verwijderen
Slecht	Verwijderen			
Afgestorven	Verwijderen			

Tabel 1: Beoordelingsschema voor bestaande bomen op een projectlocatie.
 Hierin wordt geen onderscheid gemaakt in beleidsstatus. Bij (her)inrichting van locaties met (potentieel) waardevolle bomen is de veronderstelling dat bij de vergunningsaanvraag deze apart meegewogen worden.

Conditie kan goed of voldoende zijn, terwijl een boom vanwege een mechanisch gebrek of schimmelaantasting wel verwijderd moet worden en dus een verminderde levensduur heeft. Bijvoorbeeld *Fraxinus angustifolia* met veel takbreuk door te snelle groei of een rij met sierkersen aangetast door dikrandtonderzwam.

Er zijn boomsoorten die een onvoldoende conditie hebben en prima nog 15 jaar kunnen meegaan, denk hierbij aan linde, plataan of eik. Groeiplaatsverbetering zou hierbij een goede optie kunnen zijn om de conditie te verbeteren en de levensduur te verlengen.

BIJLAGE 6

FUNCTIONALITEIT, INRICHTING EN BEHEER VAN PARKEN

GEMEENTE
ENKHUIZEN

Gemeente
Stede Broec

Gemeente
Enkhuiizen

Gemeente
Drechterland

Functies van parken en openbare groengebieden

Groen heeft tegenwoordig in en om de stedelijke omgeving andere functies dan vroeger. Vroeger was beplanting vooral bedoeld als groene aankleding van de stad. Tegenwoordig spelen ook andere functies een rol. Stadsbewoners willen bijvoorbeeld meer dan vroeger groen gebruiken om te recreëren. Ook voor biodiversiteit en natuureducatie spelen stadsgroen en tuinbeplanting een steeds grotere rol. Haal de natuur dichtbij huis: met de soortkeuze en keuze van het type beplanting kun je bepaalde dieren (bijvoorbeeld vogels en insecten) aantrekken. Ook speelt groen steeds meer een rol als filter van milieuvervuilende stoffen (bijvoorbeeld fijnstof en stikstofoxiden) en groen speelt in het sterk versteende stadsmilieu ook een steeds grotere rol bij de waterberging en heeft een verkoelende werking in de zomer. De functie van groen in relatie tot gebouwen en architectuur is daarbij veel belangrijker geworden. Beplanting om een gebouw kan zeer bepalend zijn voor de uitstraling van de locatie. Door de opkomst van dak- en gevelgroen is dit de laatste jaren versterkt. Daarbij wordt de economische waarde van groen steeds meer erkend en in beeld gebracht. Denk daarbij aan energiebesparing door isolerende werking van dak- en gevelgroen van gebouwen, CO₂-vastlegging en fijnstof-reductie, minder gezondheidsklachten bij bewoners en waardevermeerdering van woningen in een aantrekkelijke groene omgeving. Tegenwoordig zijn het stedelijk groen en de particuliere tuinen vooral een verlengstuk van de gebouwen en de woonomgeving van de bewoners. Het groen in de stad is van hoogwaardige kwaliteit en heeft duidelijke maatschappelijke doelen. Hiermee verbetert de levenskwaliteit van mensen.⁴

Parken en openbare groengebieden kunnen tal van functies vervullen.

Functies openbaar groen	5 hoofdfuncties
• Verkeersgeleiding • Opfleuren straat/buurt • Onkruidonderdrukking • Vlinders aantrekken • Speelmogelijkheden voor kinderen • Zuiveren oppervlaktewater • Plaats voor picknick • Luchtzuivering • Geluidsisolatie • Waterberging • Sociale cohesie • Schaduw bieden in zomer • Voedselbron voor bijen • Verbeteren welzijn burgers • Intandhouding wilde soorten • Historische waarde • Vastleggen CO₂	♣ Aankleding en sierwaarde ♣ Biodiversiteit ♣ Milieukwaliteit ♣ Klimaatbestendigheid ♣ Gezondheid en welzijn

⁴ Bron: <https://edepot.wur.nl/179511>

Eigenschappen per functie: inrichting, soortkeuze en beheer

De inrichting, soortkeuze en het beheer (onderhoudsniveau) spelen een cruciale rol bij de functie van openbaar groen⁵.

Extensief groen (functioneel)

Intensief groen (sierwaarde)

Per hoofdfunctie worden *hieronder* de belangrijkste eigenschappen genoemd.

♣ Aankleding en sierwaarde

<i>Inrichting</i>	Aandacht vorm en dynamiek (afwisseling). Gebied is toegankelijk voor bezoekers.
<i>Soortkeuze</i>	Aandacht voor kleur en geur. Plant geen bomen met stekels of giftige vruchten in verband met hoge gebruiksintensiteit.
<i>Beheer</i>	Intensief; specifieke snoei en vormsnoei, maaien, graskanten afsteken, onkruid wieden, knippen, scheren.

♣ Biodiversiteit⁶

<i>Inrichting</i>	Aandacht voor voldoende voedsel- en schuilgelegenheid. Bijvoorbeeld door middel van vogelbosjes met besdragende struiken, dichte hagen voor nestgelegenheid en hoge bomen.
<i>Soortkeuze</i>	Bomen of struiken met veel vruchten, drachtplanten zoals pollen- en nectarrijke bomen, struiken en vaste planten. Hoe meer variatie, hoe meer biodiversiteit.

⁵ Bron: <https://www.groenkennisnet.nl/nl/groenkennisnet/dossier/dossier-functies-van-stedelijk-groen-en-beplantingskeuze.htm>

⁶ Bron: <https://edepot.wur.nl/154296>

<i>Beheer</i>	Ten aanzien van bosplantsoen geldt dat regelmatig gedund wordt ten behoeve van de gelaagdheid. Ook kunnen dode bomen ecologisch beheerd worden. Verder zijn bomen zoveel mogelijk vrij uitgroeiend, behalve langs paden waar een minimale opkroonhoogte geldt. Ten aanzien van ruw grasland en bloemrijk grasland wordt extensief gemaaid (1x per jaar maaien en het maaisel wordt na een week afgevoerd zodat zaden achterblijven terwijl de bodem niet verrijkt) of er wordt sinusbeheer toegepast.
---------------	---

♣ Milieukwaliteit (Luchtkwaliteit door afvang fijnstof en CO₂)⁷

<i>Inrichting</i>	Houtige gewassen zoals bomen, leggen CO ₂ vast. Houd rekening met de windrichting en eindgrootte. Voorkom een 'groene tunnel effect'.
<i>Soortkeuze</i>	Aandacht voor bomen met groot kroonvolume. Daarnaast planteigenschappen zoals beharing, kleverigheid, grote bladeren, wintergroene bomen zoals naaldbomen, en blad voorzien van een waslaag.
<i>Beheer</i>	Goede snoei en dunning om voor porositeit te zorgen zodat er enige luchtbeweging ontstaat. Hierdoor komt het blad in aanraking met de luchtverontreiniging.

♣ Klimaatbestendigheid (Verkoeling en waterafvang)⁸

<i>Inrichting</i>	Het vergroten van de oppervlakte groen in de stad beperkt het hitte-eiland effect. Alle typen groen dragen hier aan bij, maar bomen hebben door hun omvang en volume het grootste effect. Een combinatie van kleinere groene elementen binnen een netwerk van groene straten en pleinen in combinatie met grotere groene elementen als parken en stadsbossen is waarschijnlijk de meest effectieve aanpak. Om parken en groene gebieden jaarrond en bij verschillende weersomstandigheden zo aantrekkelijk mogelijk te houden, is het goed om te zorgen voor variatie in de begroeiing en zeer dichte schaduwrijke delen af te wisselen met meer open maar wel groene delen.
<i>Soortkeuze</i>	Grote bomen met een brede en dichte kroon produceren de meeste schaduw en dragen daarom het meeste bij aan het verkoelend effect. Maar ook grote heesters, dak- en gevelgroen geven een verkoelend effect en nemen water op.
<i>Beheer</i>	Goede vochtvoorziening verhoogt het verkoelend vermogen door bomen. Hiervoor is bijvoorbeeld bewatering nodig in droge periodes. Verder moeten bomen gezond zijn en goed groeien.

⁷ <https://edepot.wur.nl/22878>

⁸ Bron: <https://edepot.wur.nl/460543>

♣ Gezondheid en welzijn

<i>Inrichting</i>	Het gebied is goed toegankelijk voor bezoekers. Het is belangrijk dat wijkparkjes en grotere parken op een veilige en comfortabele manier snel bereikbaar zijn via een hecht netwerk van voet- en fietspaden en het openbaar vervoer. Voor wijkparkjes geldt dat kinderen er idealiter op een veilige manier alleen naar toe kunnen lopen en fietsen. Creëer een groene oase met zit-, lig- en wandelfaciliteiten in een rustige omgeving zonder verkeerslawaaï of stadsdrukke. Een groene inrichting die zich richt op welzijn, bevat ook ontmoetingsfaciliteiten zoals bankjes, een picknickplek of een speeltuin. Stimuleer beweging door groen te combineren met wandelpaden of speeltoestellen. Denk ook aan klimbomen en boomstronken. Houd het eenvoudig maar wel aantrekkelijk zodat groen stimuleert om erop uit te gaan. Let op (sociale) veiligheid dus geen dichte bosjes en zicht op verkeer. Zet groen op de achtergrond of juist niet, denk aan educatieve waarde of gezamenlijke verantwoordelijkheid (Buurtgroen).
<i>Soortkeuze</i>	Dit kan heel divers zijn. Fruitbomen en tamme kastanjes zijn goed toepasbaar in een plukbos, maar op een ligweide kunnen wespen en prikkende bolsters voor overlast zorgen. Plant geen bomen met stekels of giftige vruchten in verband met hoge gebruiksintensiteit.
<i>Beheer</i>	Gericht op veiligheid vanwege de hoge gebruiksdruk.

Stappenplan inventarisatie

Om te kunnen beoordelen of de parken en plantsoenen voldoende toegankelijk zijn en goed functioneren wordt onderstaand stappenplan doorlopen.

1. Parken en openbare groengebieden in kaart brengen

In GeoVisia⁹ kunnen alle parken en openbare groengebieden worden aangeduid. Dit zijn groenvlakken in eigendom van de gemeente. Ze hoeven niet toegankelijk te zijn.

2. Inventarisatie beoogde functie

Wat is de beoogde functie van alle parken en openbare groengebieden in de gemeente Enkhuizen? Het is ook mogelijk dat er geen beoogde functie is aangegeven. Hoe verhouden de verschillende functies zich tot elkaar? Is de inrichting, het beheer en de soortkeuze dienend aan de functie van het park of zijn hier tegenstrijdigheden te bespeuren?

Voor deze stap kunnen de 5 hoofdfuncties gebruikt worden:

⁹ Geo Visia is registratiesoftware waarmee de data van het gemeentelijk bomenbestand wordt bijgehouden. Gegevens kunnen zowel op kaart als in lijstoverzichten worden weergegeven, geanalyseerd en gefilterd.

- ♣ Aankleding en sierwaarde
- ♣ Biodiversiteit
- ♣ Milieukwaliteit
- ♣ Klimaatbestendigheid
- ♣ Gezondheid en welzijn

3. Onderzoek naar werkelijke functie

Hoe worden de parken en openbare groengebieden in de praktijk gebruikt? Welke functie vervullen de gebieden? Is dat conform de beoogde functie?

4. Ambitie vastleggen

Op welke functies wil de gemeente (meer) inzetten? Wellicht wordt gestreefd naar een evenredige verdeling tussen functies, of horen bepaalde functies meer bij bepaalde gebieden, gezien de afstand tot bebouwing of verbinding met andere gebieden bijvoorbeeld. In hoeverre is er ruimte voor functieverandering? Is herinrichting mogelijk en hoeveel areaal kan gezien de kosten op welk niveau beheerd worden?

5. Onderzoek wens van gebruikers

Wanneer het huidige gebruik, de gemeentelijke ambitie en de ruimte voor omvorming bekend zijn, kunnen de omwonenden en gebruikers via een participatieproces betrokken worden.

Hierbij kan de doelgroep per locatie verschillen en de mate van invloed beperkt tot vergaand zijn. De methode van participatie dient hierop te worden afgestemd, zie bijlage 14.

BIJLAGE 7

KROONBEDEKKING SPEELTERREINEN

GEMEENTE
ENKHUIZEN

Gemeente
Stede Broec

Gemeente
Enkhuizen

Gemeente
Drechterland

Gezond spelen

In een natuurlijke omgeving zorgen de bomen voor schaduw en lagere oppervlaktetemperaturen en ook voor een lagere luchttemperatuur. Baby's, kinderen, ouderen en chronisch zieken zijn het meest kwetsbaar voor hitte. Grootouders die op een zomerse dag met hun kleinkinderen naar een speeltuin gaan, hebben daarom veel baat bij een beschermend bladerdak.

Ambities

Gemeente Enkhuizen heeft de ambitie om haar speelterreinen te vergroenen met bomen voor een aangenaam en gezond speelklimaat. Het uitgangspunt is dat 50% van het oppervlak per speelterrein wordt bedekt door boomkronen, uitgezonderd trapveldjes.

- De groene norm voor openbare speelterreinen (uitgezonderd trapveldjes) is een kroonbedekking per speelterrein van 50%.
- Het streven is om binnen 5 jaar voldoende bomen op openbare speelterreinen te planten zodat de speellocaties over 25 jaar beschikken over een kroonbedekking van 50%.
- Bij aanleg dient minimaal 10% beschaduwd te zijn en binnen 25 jaar moet de norm van 50% gehaald zijn.

Huidige situatie

De kroonbedekking van speelterreinen in het SED grondgebied is onderzocht. Hierbij zijn ook de schoolpleinen meegenomen¹⁰. In slechts 5 van de 254 speeltuinen wordt de 50% kroonbedekking gehaald. De resultaten zijn terug te vinden in [GeoVisia](#)¹¹.

Kroonbedekking	Stede Broec	Enkhuizen	Drechterland	Totaal
> 50 %	1	3	1	5
25-50%	13	19	13	45
10-25%	15	19	25	59
0-10%	23	20	22	65
Geen	31	25	24	80
Eindtotaal	83	86	85	254

Tabel 1: Aantal speeltuinen per categorie kroonbedekking.

¹⁰ De schoolpleinen zijn in beheer van schoolbesturen. De norm die wordt nagestreefd geldt voornamelijk alleen voor de openbare speelterreinen. De gemeente kan wel een adviesrol hebben richting schoolbesturen.

¹¹ Zie brongegevens in GeoVisia online: <https://bomenwacht.dataquint.nl/>, Gebruikersnaam omgevingsprogramma@sed.nl, Wachtwoord: sed2021

Conclusie

De ambitie van 50% kroonbedekking wordt nu slechts bij 5 van de 254 speelterreinen behaald.

Hierbij dient wel de kanttekening geplaatst te worden dat de bomen in de meeste gevallen nog niet volgroeid zijn.

Advies

De verbetering kan ingezet worden door te beginnen met het onderzoeken van groeiplaatsmogelijkheden voor bomen op de 80 meest versteende speelterreinen.

Kroonoppervlak

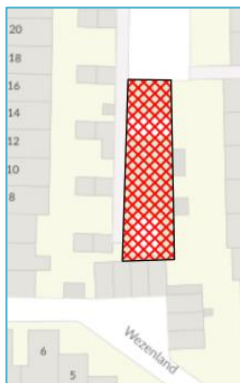
De boomkronen zijn bepaald op basis van stamdiameter. Hiervoor zijn boomgegevens gebruikt van 7.000 bomen die met behulp van TreeTracker¹² zijn ingemeten. Dit geeft inzicht in de huidige situatie, waarbij nog geen rekening is gehouden met eventuele uitgroei van de bomen.

Stamdiameterklasse	Kroondiameter	Kroonoppervlak
< 20 cm	4 meter	13 m²
21-30 cm	6 meter	28 m²
31-50 cm	10 meter	79 m²
51-100 cm	13 meter	133 m²

Tabel 2: overzicht kroonoppervlaktes op basis van stamdiameterklassen

¹² TreeTracker gebruikt mobile mapping data en Artificial Intelligence om bomen volledig automatisch in- en op te meten en levert nauwkeurige boomgegevens. Meer informatie op www.treetracker.ai

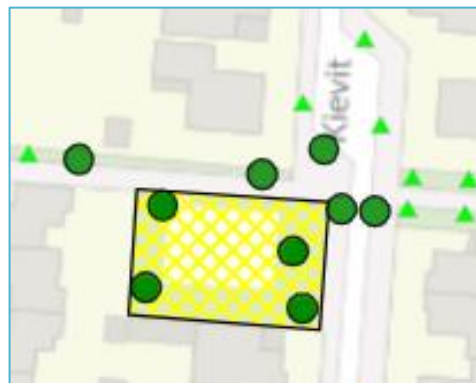
Voorbeeldsituaties (uit GeoVisia)

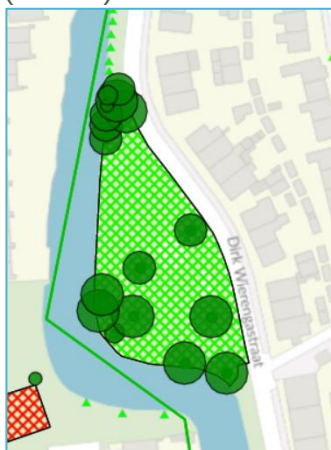
Speelterrein
zonder
kroonbedekking
(80/254)

Speelterrein met
kroonbedekking 0 tot
10% (65/254)

Speelterrein met kroonbedekking 10 tot
25% (59/254)

Speelterrein met kroonbedekking 25 tot
50% (45/254)

Speelterrein met kroonbedekking meer dan
50% (5/254)

Tabel 3: Voorbeelden van kroonbedekking boven speelterreinen.

BIJLAGE 8

COMMUNICATIEPLAN

GEMEENTE
ENKHUIZEN

| S E D |

Gemeente
Stede Broec

Gemeente
Enkhuiizen

Gemeente
Drechterland

Communicatieplan

In dit document worden richtlijnen gegeven voor communicatie over bomen en boombeheer in de gemeente Enkhuizen.

Er wordt verwezen naar diverse documenten die in het verleden zijn opgesteld, maar die voor de uitwerking van het omgevingsprogramma Bomen zijn aangevuld. Deze documenten zijn als sub-bijlage opgenomen (8.a).

Centrale boodschap over bomen

1. Visie

De communicatie over bomen en boombeheer heeft een positieve inslag. De visie op bomen van de SED organisatie is hierbij het uitgangspunt: **Een prettige, veilige, groene leefomgeving met een duurzaam bomenbestand**. In de communicatie over activiteiten en werkzaamheden met betrekking tot bomen, wordt de visie als uitgangspunt gebruikt.

2. Esthetiek

De waardering van de woonomgeving is grotendeels te danken aan bomen. Bomen zijn mooi, maar vanzelfsprekend. Het valt pas op als ze er niet meer zijn. In de communicatie wordt daarom de esthetiek van bomen benadrukt. De mooie uitstraling van de woonomgeving is te danken aan bomen.

3. Onderwerpen en middelen

Om de visie op bomen en de esthetiek van bomen weer te geven, volgen hieronder enkele onderwerpen waarover gecommuniceerd kan worden en manieren waarop.

Onderwerpen	Middelen
Groen en gezondheid: Groene inpassing bedrijfsgebouwen, spelen in het groen, bewegen in het groen.	Kaart van speelterreinen en bedrijfsterreinen met bomen.
Groen en leefbaarheid: Groen decor voor activiteiten, samen werken aan groen (buurtgroen).	Levensgrote schilderijlijst om te benadrukken hoe mooi de omgeving is. Buurtgroenprojecten.
Waardevolle bomen	Waardevolle bomen-route, bijvoorbeeld met verhalen over cultuurhistorisch waardevolle bomen. De favoriete boom van inwoners in beeld brengen met toelichting.
Herinrichtingsprojecten	Op ontwerptekening verschillende boomgroottes laten zien, daarbij de ecosysteemdiensten van bomen vermelden.
Groen wonen	Dronebeelden van gemeente Enkhuizen over de boomtoppen.
De waarde van bomen	Koppel de waarde van bomen aan bestaande situaties in de gemeente. De verschillende waarden zijn te vinden in bijlage 13 'De waarde van bomen'.

Interne communicatie over projecten met bomen

In bijlage 8.a is de communicatiematrix voor bomenbeheer te vinden. Hierin worden alle communicatieactiviteiten genoemd met betrekking tot cyclisch onderhoud.

Ten aanzien van projecten waarbij bomen betrokken zijn, is het van belang dat de boombeheerder vroegtijdig (vanaf de initiatieffase) is betrokken. Het behoud van aanwezige bomen en het opleveren van kwalitatief goede bomen die hun ambitieleeftijd kunnen halen zonder beheerproblemen te geven, is het belang van de boombeheerder. Gemeentelijke bomen worden na inboet en nazorgperiode definitief opgeleverd en aan bomenbeheer overgedragen. Goede communicatie met de boombeheerder en ondersteuning door de boombeheerder is daarom een waardevolle investering in het toekomstige bomenbestand.

Stroomlijn

Met behulp van de gemeentelijke applicatie 'Stroomlijn' moet het mogelijk worden om bij projecten aan te geven of er sprake is van:

- ☐ Bestaande bomen in het projectgebied;
- ☐ Nieuwe bomen die bij oplevering van het project worden overgedragen aan bomenbeheer.

De gemeentelijk boombeheerder kan op basis van een melding uit Stroomlijn vroegtijdig een signaal krijgen dat er een project start waarbij bomen betrokken zijn, en hierbij aansluiten.

Doordat hij vroegtijdig betrokken is, kan de boombeheerder ondersteunen bij de ontwerp en inrichting met bomen en werken rond bomen:

- ☐ Voor bestaande bomen:
 - Nulmeting en Bomen Effect Analyse
 - Eventueel kapvergunningsplicht conform APV, herplant- en compensatieplicht.
 - Bescherming van bomen tijdens werkzaamheden.
- ☐ Voor nieuwe bomen, advies ten aanzien van:
 - Boomnorm
 - Beleidsstatus
 - Soortkeuze
 - Ambitieleeftijd
 - Groeiplaatsinrichting
- ☐ Na aanplant
 - Inboet (eventueel herplant)
 - Nazorg tot 3 jaar na aanplant.

Externe communicatie over projecten met bomen

Ongeacht een project door de gemeente of door een externe partij wordt uitgevoerd; er is externe communicatie nodig. Bij het Startoverleg van ruimtelijke projecten waarbij bomen betrokken zijn, zijn de boombeheerder en de gemeentelijk communicatieadviseur aanwezig.

- De boombeheerder heeft een adviesrol t.b.v. goed ontwerp met bomen en werken rond bomen.
- De communicatieadviseur bepaalt op welke momenten er gecommuniceerd wordt over het project.

Hiervoor kan de indeling van de communicatiematrix (zie bijlage 8.a (niet bijgevoegd)) worden gebruikt:

Korte beschrijving van de activiteit	
Afzender	Wie is de afzender? Een persoon of organisatie? De gemeente, de aannemer of een wijkplatform bijvoorbeeld? Denk na over het imago van de afzender bij de doelgroep. Pas de afzender eventueel aan op het publiek.
Wat	Wat is je boodschap? Dit is de titel van je bericht. Die moet immers direct duidelijk zijn voor de ontvanger. Hoe ziet de boodschap eruit? Is het een tekst of afbeelding, lang of kort, is ergens achtergrondinformatie te vinden? Denk ook aan de opmaak.
Hoe	Het medium: Hoe en waarmee verspreid je de boodschap? Online, offline, tekst en/of afbeelding, audio of video?
Wie	Wie zijn deelnemers aan een overleg of ontvangers van de boodschap? Wie is je doelgroep? Denk aan leeftijd, interesses, waar je hen vindt, vragen die bij de doelgroep spelen waar je op kunt inhaken. Stem je boodschap, de uitstraling ervan, het medium en de afzender af op de doelgroep. Een jongere leest bijvoorbeeld minder vaak de weekkrant dan iemand van middelbare leeftijd. Als je niet weet hoe je de doelgroep kunt bereiken, dan kun je een <i>persona</i> maken om je doelgroep te leren kennen en te bedenken hoe je hem het best kunt bereiken.
Effect	Wat is het beoogde effect? Oftewel je doel: Wat wil je met de communicatieactiviteit bereiken? Stel jezelf de vraag: Wanneer is de communicatie geslaagd? Gedragsverandering Informeren Klachten voorkomen Duidelijkheid scheppen Activeren Enthousiasmeren enzovoort.
Feedback	<u>Ontvangen</u> : Heb je feedback gehad van de doelgroep? Zijn er lessen te leren van ervaringen uit het verleden? <u>Verwacht</u> : Wat zijn je verwachtingen ten aanzien van (gewenste of ongewenste) reacties en kun je hier alvast op inspelen?
Planning	a. Hoe ver van tevoren wil je de doelgroep bereiken? Dit is uitgedrukt in het aantal weken of dagen voordat de activiteit plaatsvindt. b. Wat is de voorbereidingstijd voor publicatie? Houd rekening met redactie, vormgeving, workflow, drukproces, productie, verspreiding.
Verantwoordelijke	Wie is eindverantwoordelijke en regelt daadwerkelijk de communicatie?
Aandachtspunten	Waar moet specifiek op gelet worden? Denk aan taalniveau, aanspreekvorm (je/jij of u), de juiste verwijzingen naar achtergrondinformatie (werken alle linkjes bijvoorbeeld nog) of het herhalen van eerdere boodschappen om die kracht bij te zetten.

Bomenpagina

Communicatie over bomen en bomenbeheer kan via online en offline media. Van social media tot persberichten. Van het beantwoorden van vragen in het veld tot het beantwoorden van klachten en meldingen. Welk medium ook wordt gebruikt, het is prettig om te kunnen verwijzen naar een centrale plek met meer informatie.

Dit wordt een pagina op de gemeentelijk website. Hier is bijvoorbeeld informatie te vinden over:

- **De waarde van bomen**
 - Positief nieuws over de esthetische waarde van bomen
 - Waardevolle bomen
 - Groen en gezondheid
 - Bomen door de seizoenen heen
- **Wat doet de gemeente aan een gezond, duurzaam, veilig bomenbestand?**
 - Beleid over bomen: boomnorm, kroonbedekking speelterreinen, ecologisch beheer groengebieden.
 - Boominspectie
 - Onderhoud: snoeien, kappen en planten
 - Zorgvuldige begeleiding bij ruimtelijke projecten met bomen.
- **Wat kunt u zelf doen?**
 - Eigen tuin vergroenen
 - Buurtgroen beheren
 - Bedrijventerrein vergroenen
- **Gemeentelijke projecten met bomen**
 - Inventarisatie gebruik parken en openbare groengebieden
 - Vergroening speelterreinen
 - Herinrichting met bomen
 - Inrichting nieuwbouwlocaties met bomen
- **Overlast**
 - Wat valt onder overlast, welke eigenschappen van bomen moet men accepteren).
 - Link naar klantcontactcentrum / fixi systeem om klacht of melding door te geven.
- **Seizoensgebonden nieuws**
 - In het voorjaar: inspectie, snoei en aanplant.
 - Vroege zomer: bestrijding eikenprocessierups
 - In de zomer: water geven.
 - Herfst: blad- en vruchtval, stormschade.
 - Winter: aanplant en snoei
- **Veel gestelde vragen, contact (vraag stellen)**

Publiek toegankelijke projectinformatie

Een wens van de gemeente is om voor inwoners inzichtelijk te maken welke projecten in de gemeente worden uitgevoerd. Denk aan de website van de ANWB¹³ waar wegwerkzaamheden op een rij staan.

¹³ <https://www.anwb.nl/verkeer/wegwerkzaamheden>

Of er mogelijkheden zijn om informatie vanuit Stroomlijn publiek toegankelijk te maken, dient te worden uitgewerkt. De wensen ten aanzien van het weergeven van projecten in een publiek toegankelijke applicatie zijn:

- ☐ Projecten binnen de SED organisatie zijn zichtbaar op kaart.
- ☐ Filter op datum (ook toekomstige projecten zijn zichtbaar zodra ze goedgekeurd zijn).
- ☐ Afsloten wegen/parkeerplaatsen zichtbaar.
- ☐ Per project nadere informatie:
 - Korte beschrijving project (titel).
 - Opsomming werkzaamheden, eventueel te verwachten overlast. Indien beschikbaar een ontwerptekening.
 - Wie voert uit.
 - Doorlooptijd.
 - Indien aanwezig, bewonersbrief toevoegen.
 - Contactinformatie voor vragen/opmerkingen.

Richtlijnen voor externe communicatie

De gemeentelijk communicatieadviseur bewaakt de externe communicatie waarbij gelet wordt op:

- De leesbaarheid van berichten. Hierbij kan gedacht worden aan taalgebruik en het voorkomen van jargon.
- Als een probleem gecommuniceerd wordt, moet het algemeen belang en het persoonlijk belang van een oplossing duidelijk vermeld worden. Ook het handelingsperspectief om zelf onderdeel te kunnen zijn van de oplossing kan hierin worden beschreven.
- Het inzetten van diverse media (online, offline, persoonlijk).
- De frequentie van berichten over bomen.

BIJLAGE 9

**KANSLOCATIES OM
HITTESTRESS TE
VERMINDEREN MET
BOMEN**

**GEMEENTE
ENKHUIZEN**

| S E D |

Gemeente
Stede Broec

Gemeente
Enkhuiizen

Gemeente
Drechterland

Hitte en gezondheid

Risicovolle objecten

- Gebouwen met een bijeenko...
- Gebouwen met een celfunctie
- Gebouwen met een gezondh...
- Gebouwen met een industrie...
- Gebouwen met een kantoorf...
- Gebouwen met een logiesfu...
- Gebouwen met een onderwij...
- Gebouwen met een sportfun...
- Gebouwen met een winkelfu...
- Gebouwen met een woonfun...
- Gebouwen met gelijkwaardig...
- Gebruik op basis van brandb...
- Overige gebruiksfunctie

Afbeelding 1: legenda risicovolle gebouwen.

Hitte heeft effect op de gezondheid van mens en dier. Door hitte zijn ouderen kwetsbaar voor uitdroging. Ook kinderen vormen een risicogroep als het gaat om hittestress. Vooral in gebouwen met slechte isolatie, platte daken en gebouwen zonder airconditioning of ventilatie kan hittestress optreden.

Op de hitte-kaart op www.hhnk.klimaatatlas.net kunnen risicovolle objecten getoond worden. Dit zijn gebouwen met bijvoorbeeld een:

- Bijeenkomstfunctie
- Gezondheidszorgfunctie
- Industriefunctie
- Kantoorfunctie
- Onderwijsfunctie
- Sportfunctie
- Winkelfunctie
- Woonfunctie

Hittestresskaart

- Aanzienlijk warmer
- Warmer
- Neutraal
- Koeler
- Aanzienlijk koeler
- Gebouwen
- Water

Afbeelding 2:
legenda hittestresskaart.

<https://hhnk.klimaatatlas.net/> toont online klimaatkaarten van Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier waaronder die van de gemeente Enkhuizen.

Op de hitte-kaart is als één van de kaartlagen de hittestress weergegeven. Deze geeft aan waar hittestress kan optreden tijdens zomerse dagen.

De legenda is ingedeeld van rood; gebieden die zeer gevoelig zijn voor hittestress, tot blauw; gebieden die nauwelijks gevoelig zijn voor hittestress.

Bomen

- Tot 5 m
- Tot 10 m
- Tot 15 m
- 15 m en hoger

Afbeelding 3:
boomhoogteklassen.

Uit onderzoek¹⁴ blijkt dat 7% toename van de kroonbedekking in een woonwijk zorgt voor een temperatuurdaling van 1°C.

In gebieden waar zich risicovolle objecten bevinden, en waar het aanzienlijk warmer kan worden, staan vrijwel altijd weinig bomen.

Deze locaties kunnen als kanslocaties worden geselecteerd om een inrichtingsplan met bomen te maken.

Stappenplan aanwijzen kanslocaties voor het verminderen van hittestress

- Allereerst moet worden afgewogen welke doelgroepen, functies en objecten prioriteit hebben.
- Voor het aanwijzen van kanslocaties kan allereerst gekeken worden naar de gebieden met risicovolle objecten die aanzienlijk warmer zijn.
- Als kanslocatie komen gebieden in aanmerking waar momenteel geen of weinig bomen aanwezig zijn.
- Hier kan een groeiplaatsonderzoek uitwijzen of er ruimte is voor bomen.

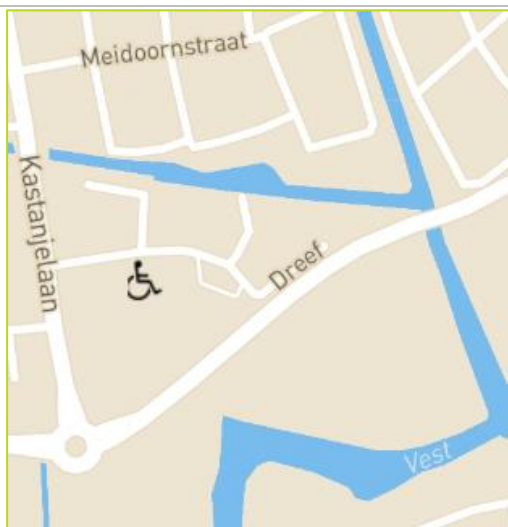
Uitwerking voorbeeld

Op de *volgende* pagina's is een voorbeeld uitgewerkt.

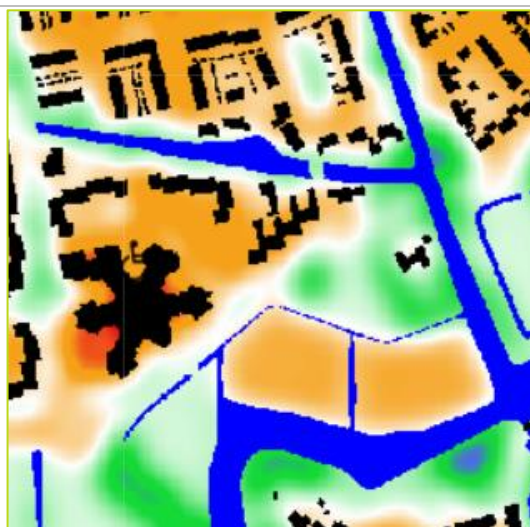
¹⁴ Uit: De baten van bomen, resultaten van i-tree eco on Nederland

https://vng.nl/files/vng/de_baten_van_bomen_resultaten_van_i-tree_eco_in_nederland.pdf

Voorbeeld Enkhuizen

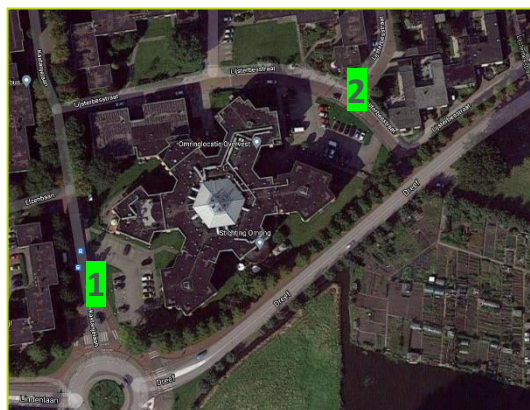
1. Onderzoeksgebied met gezondheidszorgfunctie (locatie Overvest van Stichting Omring).

2. Hittestress in beeld.

3. Bomen in beeld.

4. Satellietfoto met 2 locaties streetviewfoto's.

4. Streetview 1 (Vanaf Kastanjelaan richting Overvest).

4. Streetview 2 (Vanaf Lijsterbesstraat richting Overvest).

BIJLAGE 10

**BELEIDSKADER
ECOLOGISCH BEHEER
BOSPLANTSOEN**

**GEMEENTE
ENKHUIZEN**

| S E D |

Gemeente
Stede Broec

Gemeente
Enkhuiizen

Gemeente
Drechterland

Biodiversiteit

Zoals in bijlage 6 beschreven, is één van de functies van openbaar groen biodiversiteit. Voor de inrichting, soortkeuze en het beheer betekent dat het *volgende*:

Inrichting: Aandacht voor voldoende voedsel- en schuilgelegenheid. Bijvoorbeeld door middel van vogelbosjes met besdragende struiken, dichte hagen voor nestgelegenheid en hoge bomen.

Soortkeuze: Bomen of struiken met veel vruchten, drachtplanten zoals pollen- en nectarrijke bomen, struiken en vaste planten. Hoe meer variatie, hoe meer biodiversiteit.

Beheer: Ten aanzien van bosplantsoen geldt dat regelmatig gedund wordt ten behoeve van de gelaagdheid. Ook kunnen dode bomen ecologisch beheerd worden. Verder zijn bomen zoveel mogelijk vrij uitgroeiend, behalve langs paden waar een minimale opkroonhoogte geldt. Ten aanzien van ruw grasland en bloemrijk grasland wordt extensief gemaaid (1x per jaar maaien en het maaisel wordt na een week afgevoerd zodat zaden achterblijven terwijl de bodem niet verrijkt) of er wordt sinusbeheer toegepast.

Beheerparagraaf

Voor de gemeente Enkhuizen is een beheerparagraaf opgesteld door Cyber, zie rapportage in bijlage 10.a.

Voor de gemeente Enkhuizen is deze beheerparagraaf uitgewerkt in concrete beheermaatregelen voor de vestingwallen, de Weeshuispolder, de bolwerken Gommerwijk West, het buurtbos in Kadijken en de groenstrook langs de Haling en de grasstroken langs de Tocht en Zuiderdijk (provinciale weg), zie bijlage 10.b. Voor de gemeente Enkhuizen is dit ook wenselijk zodat de biodiversiteit een impuls kan krijgen.

Uitwerking beheermaatregelen

In de uitwerking van beheerparagraaf naar beheermaatregelen, zijn de *volgende* zaken van belang ten aanzien van bomen:

Uitgangspunten

- Versterken diversiteit in sortiment en leeftijdsopbouw van de bomen.
 - Bescherming van individueel waardevolle bomen.
 - Dode bomen behouden uit oogpunt van biodiversiteit.
-

Uitvoering

- Inspectie bosplantsoen waarbij gekeken wordt naar veiligheid en onderhoudsbehoefte van bomen binnen valbereik van wegen en paden.
 - Inventarisatie en vastleggen individueel waardevolle bomen.
 - Dunnen bosplantsoen.
 - Bomen omtrekken uit oogpunt van biodiversiteit.
 - Invasieve soorten verwijderen.
 - Aanplant ecologisch waardevolle inheemse boomsoorten.
 - Ecologisch beheer dode bomen.
-

BIJLAGE 11

KIEZEN VOOR DE JUISTE BOOMSOORT

GEMEENTE
ENKHUIZEN

| S E D |

Gemeente
Stede Broec

Gemeente
Enkhuizen

Gemeente
Drechterland

Gebiedsspecifieke eigenschappen

Er zijn verschillende lijsten als basis te gebruiken voor aanplant met bomen in de gemeente Enkhuizen. Uiteraard kunnen de reeds aanwezige boomsoorten worden geplant, mits het soorten betreft die goed gedijen.

Ook kunnen boomkwekers adviseren om voor een bepaalde boomsoort te kiezen op basis van wenselijke kenmerken zoals het verhogen van de biodiversiteit. Ook is het van belang om rekening te houden met bodemtype, grondwaterstand en standplaats. En de vraag moet worden gesteld of de boom daarnaast bestand moet zijn tegen verharding, droogte, strooizout en andere lokale invloeden.

In bijlage 11.a is een soortenlijst opgenomen die gebaseerd is op de Soortentabel Groen in de stad (zie <https://edepot.wur.nl/460540>). Hierin is de boomgrootteklasse en eindhoogte aangegeven. Ook is gekeken welke bomen reeds worden toegepast in gemeente Enkhuizen. In de Soortentabel Groen in de stad zijn de bomen bovendien beoordeeld op hun bijdrage aan ecosysteemdiensten zoals beperken opwarming, verdraagt zeer natte of droge perioden, vangt fijnstof weg en legt CO₂ vast. Gelet op doelstellingen voor het leefklimaat kan aan de hand van deze waardering de juiste boomsoort worden gekozen.

Ecologische waarde

Belangrijk voor de ecologische waarde van bomen is dat ze aantrekkelijk zijn voor insecten, vogels en vleermuizen, dat er verschillende soorten geplant worden, dat er diversiteit in leeftijdsopbouw is en dat er een onderbeplanting aanwezig is. Een zeer belangrijk wapen tegen klimaatverandering en biodiversiteitsverlies is een gezonde bodem. Blad laten liggen en behoud van de bij een boom behorende kringloop is van groot belang voor een gezonde bodem.

De keuze voor een inheemse boomsoort betekent voor biodiversiteit de betere keuze; hoe meer variatie, hoe meer biodiversiteit. Maar ook binnen alle inheemse soorten zit een groot verschil in de natuurwaarde.

Men kan bij de sortimentskeuze beter de locatie als uitgangspunt gebruiken in plaats van de boomsoort. Onderstaande stappen kunnen genomen worden.

1. Kijk naar de natuurlijke situatie op locatie.
2. Zet de juiste soort op de juiste locatie.
3. Kies bewust voor aanbrengen of indien mogelijk voor spontane ontwikkeling.

In de uitgave Biodiversiteit in tuin en plantsoen (zie <https://edepot.wur.nl/154296>), zijn boomsoorten, heesters, vaste planten, water- en oeverplanten beoordeeld op hun bijdrage aan de biodiversiteit. Hiervan kan voor de soortkeuze ook gebruik gemaakt worden.

Lijst van kenmerken waarmee rekening gehouden moet worden voor het uitzoeken van bomen per locatie:

- **Alle bomen:**
 - Mogen niet giftig zijn voor omgeving.
 - Vruchtdragende bomen alleen in overleg met de groenbeheerder.
 - Doornen alleen in overleg met de groenbeheerder.
 - Moeten zo min mogelijk ziektegevoelig zijn.
 - Moeten zo min mogelijk tot geen wortelopslag hebben.
 - Moeten goed op de bodemsoort van gemeente Enkhuizen kunnen groeien.
- **Bomen buiten bebouwde kom:**
 - Zijn voornamelijk inheemse boomsoorten.
 - Zijn soorten die een positieve bijdrage leveren aan klimaat, ecologie en biodiversiteit.
 - Kunnen bestaan uit knotbomen.
- **Bomen binnen de bebouwde kom:**
 - Straten mogen uit dezelfde boomsoort bestaan voor een rustig beeld. Binnen een wijk moet wel diversiteit van soorten nagestreefd worden.
 - Bomen kunnen in centrumgebieden ook als vormboom beheerd worden, mits voldoende gemotiveerd is waarom dit type boom gekozen wordt. Een reden kan zijn:
 - Het voorkomen van inkijk.
 - Op de locatie is weinig ruimte voor een boom en alleen een vormboom kan aangeplant worden.
- **Bomen in hoofdstructuren:**
 - Zijn hoofdzakelijk van de 1e grootte.
 - Mogen uit een mix van verschillende soorten bestaan, waarbij concurrentiewerking voorkomen moet worden.
 - Vormen in samenhang één geheel.
- **Bomen bij speelterreinen:**
 - Mogen niet giftig zijn.
 - Vruchtdragende bomen alleen in overleg met de groenbeheerder.
 - Mogen geen doornen bevatten.
- **Bomen bij parkeerplaatsen:**
 - Mogen geen harde vruchten bevatten om schade aan auto's te voorkomen.
 - Zijn zo min mogelijk gevoelig voor luis om luizenplak te voorkomen.
 - Mogen geen doornen bevatten.

'Verboden' boomsoorten

Aanplant van invasieve exoten is niet toegestaan. Deze zijn vermeld op de Unielijst invasieve exoten van de NVWA¹⁵.

¹⁵ <https://www.nvwa.nl/onderwerpen/invasieve-exoten/unielijst-invasieve-exoten>

BIJLAGE 12

BEHEERRICHTLIJN IN RELATIE TOT BELEIDSSTATUS

GEMEENTE
ENKHUIZEN

| S E D |

Gemeente
Stede Broec

Gemeente
Enkhuiizen

Gemeente
Drechterland

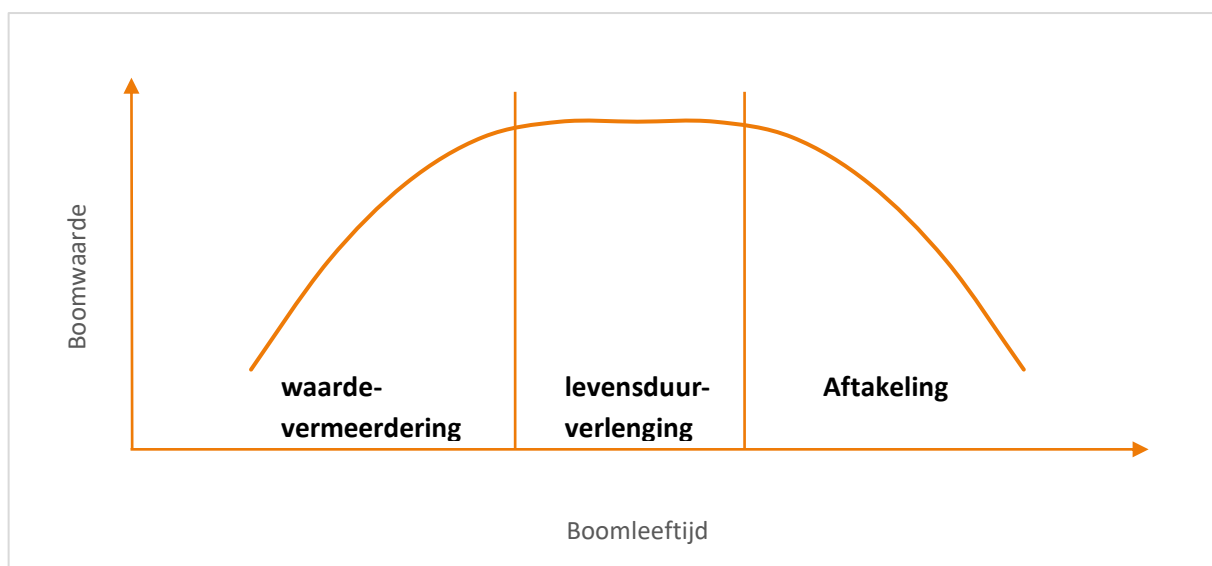
Beheermaatregelen gemeentelijke bomen op basis van beleidsstatus

Als een gemeentelijke boom een toekomstverwachting heeft van minder dan 5 jaar, dan wordt op basis van de beslisboom op de pagina 6 afgewogen of geïnvesteerd wordt in boomsparende maatregelen, ecologisch beheer of dat deze vervangen moet worden¹⁶. Op basis van de beleidsstatus wordt een afweging gemaakt en verschilt bovendien de investeringsbereidheid. De verschillende beleidsstatussen zijn beschreven in bijlage 15 van het Omgevingsprogramma.

Bedragen boven € 10.000,- moeten door het College van burgemeester en wethouders worden goedgekeurd.

Investeringsbereidheid

Als bij een boom maatregelen nodig zijn moet worden bepaald of de kosten voor de maatregelen opwegen tegen de resultaten van de maatregel. Dit is de investeringsbereidheid. Mogelijke maatregelen zijn groeiplaatsverbetering, snoei waarbij de habitus intact blijft of het plaatsen van boomankers. De resultaten van de maatregelen worden onderverdeeld in 3 categorieën. Wanneer de verwachting is dat een boom na de maatregel in waarde toeneemt spreekt men over waardevermeerdering. Wanneer de verwachting is dat een boom na de maatregel de huidige waarde vasthoudt is sprake van levensduurverlenging. Bij aftakeling is de verwachting dat de boom na de maatregel in waarde afneemt.

¹⁶ Deze beslisboom kan tevens als afwegingskader gebruikt worden bij het beoordelen van kapvergunningaanvragen voor waardevolle particuliere bomen. De gemeente biedt aan de waardevolle boom periodiek te inspecteren, maar de eigenaar is verantwoordelijk voor het (laten) uitvoeren van de daaruit voortvloeiende onderhoudsmaatregelen en de kosten.

Kosten van de maatregel

De kosten van de maatregel worden bepaald door een externe boomtechnisch adviseur. De adviseur voert het onderzoek uit en op basis daarvan wordt bepaald welke maatregel uitgevoerd moet worden. De adviseur geeft aan wat de kosten hiervoor zijn en met hoeveel jaar de levensduur kan worden verlengd. De kosten voor het onderzoek zijn geen onderdeel van de investeringsbereidheid.

Beleidsstatus

De bereidheid om te investeren in een maatregel hangt sterk af van de beleidsstatus. Voor functionele en overige bomen wordt de ambitieleeftijd maximaal op 40 jaar gesteld. Maatregelen voor het behoud van de boom blijven bij functionele en overige bomen daarom beperkt tot reguliere en ingrijpende snoei, er worden geen extra investeringen gedaan. Bij (potentieel) waardevolle bomen en structuurbomen is de ambitieleeftijd ten minste 60 jaar. Bij deze bomen worden extra investeringen gedaan om de bomen langer te kunnen behouden.

Boomwaarde

Naast de beleidsstatus is de waarde van de boom bepalend voor de investeringsbereidheid. De waarde wordt vastgesteld volgens de officiële NVTB-methode. De boomwaarde-indextabel opgesteld door het Norminstituut Bomen geeft een indicatie van de waarde. De boomwaarde-indextabel geeft voor iedere beleidsstatus per leeftijd de boomwaarde.

Investeringsbereidheid

De investeringsbereidheid is een percentage van de boomwaarde. Het geldende percentage is gestaffeld en afhankelijk van het aantal jaar dat de levensduur van een boom wordt verlengd. De staffel hanteert de jaren die gangbaar zijn voor het Handboek Bomen.

- Wanneer de verwachte leeftijd met minder dan 5 jaar wordt verlengd, wordt geen investering gedaan en wordt de maatregel niet uitgevoerd.
- Als het resultaat 5 tot 15 jaar verlenging is, is de investeringsbereidheid 12,5% van de boomwaarde.
- Bij een potentiële levensduurverlenging van meer dan 15 jaar is de investeringsbereidheid 25% van de boomwaarde.

Levensduurverlenging	Tot 5 jaar	5 - 15 jaar	> 15 jaar
Investeringsbereidheid	0%	12,5%	25%

Afbeelding 1: Investeringsbereidheid als percentage van de boomwaarde per categorie levensduurverlenging.

BOOMWAARDE-INDEXTABEL								
Functiecategorie: Lange levensduur					Functiecategorie: Korte levensduur			
Duurzaam groeiende boomsoorten (eik/beuk/linde/esdoorn etc.)					Snelgroeiende boomsoorten (wilg/els/populier etc.)			
Beleids- status	Beleids- status I	Beleids- status II	Beleids- status III	Beleids- status IV	Beleids- status I	Beleids- status II	Beleids- status III	Beleids- status IV
Boomwaarde (indicatie) in euro's								
Leeftijd ▼								
5 jaar	2.500	2.000	1.750	1.500	2.000	1.750	1.500	1.500
10	3.250	2.500	2.250	2.000	2.500	2.250	2.000	2.000
15	4.000	3.250	2.750	2.500	3.250	2.750	2.500	1.500
20	5.000	4.000	3.500	3.250	4.000	3.500	3.250	1.250
25	6.250	5.000	4.250	3.000	5.000	4.250	3.000	...
30	7.750	6.250	5.500	2.750	6.250	5.500	2.750	...
40	11.500	9.500	8.250	2.250	9.500	5.250	2.250	
50	17.250	14.250	8.000	...	14.000	5.000	...	
60	26.000	21.250	7.750	...	14.000	4.500	...	
70	38.750	31.750	7.500		13.750	4.000		
80	57.500	31.250	6.750		13.500	3.000		
90	126.500	30.250	6.000		13.000	...		
100	126.500	28.500	4.750		12.250	...		
110	125.500	26.500	...		11.250			
120	123.500	23.000	...		10.000			
140	117.000	...			...			
150	111.000	...			...			
160	95.000							
180	...							
200	...							

De boomwaarde-indextabel geeft een indicatie van het (potentiële) waardeverloop van bomen, afgerond op 250 euro.

Afbeelding 2: Overzicht boomwaarde-indextabel (Bron: Handboek Bomen 2018).

Voorbeeld

Een waardevolle boom van 60 jaar oud.

Levensduurverlenging door de maatregel is 10 jaar.

Investeringsbereidheid = 12,5% van € 26.000,- = € 3.250,-

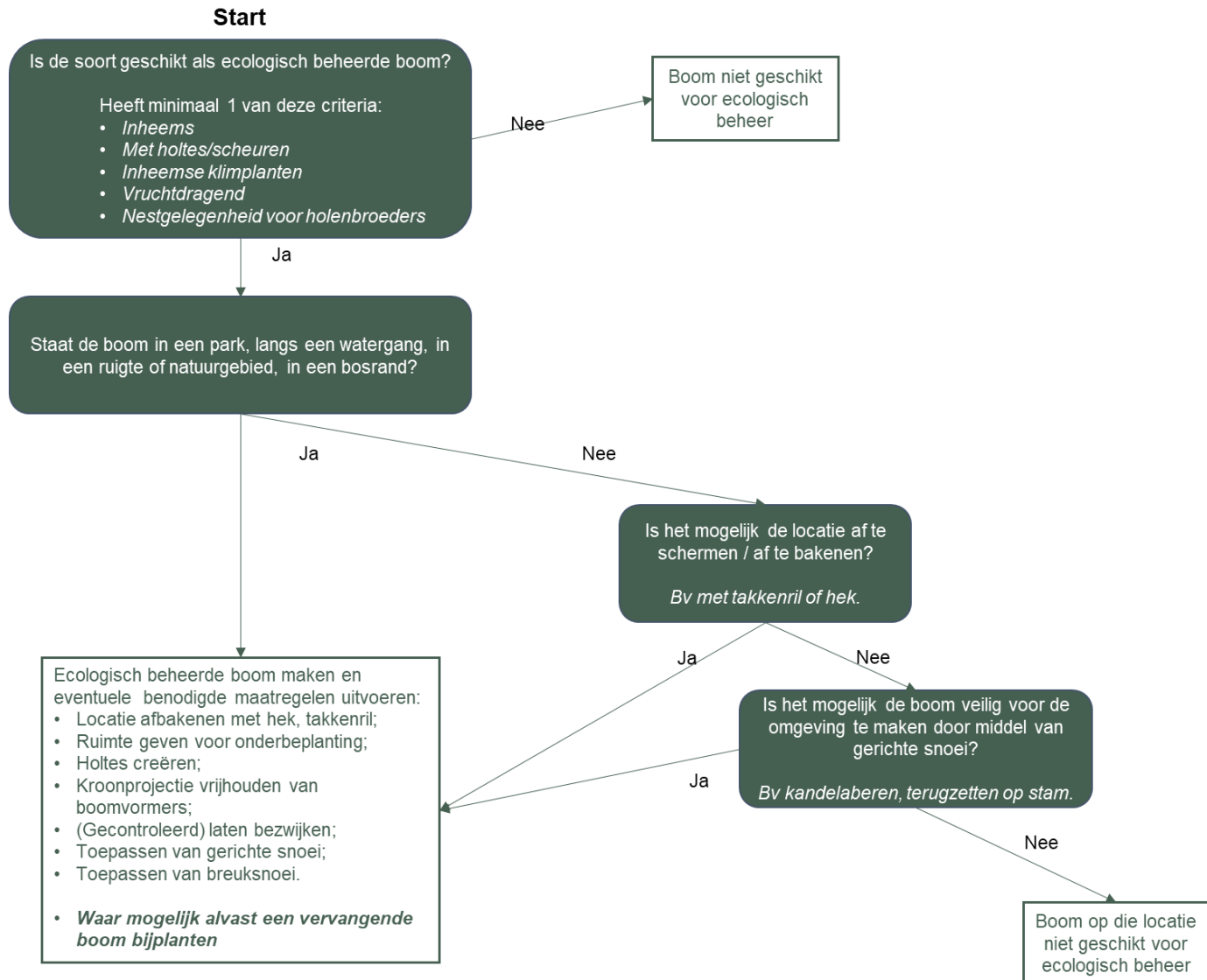
Ecologisch beheerde bomen

Ook is de beslisboom opgenomen voor ecologisch beheerde bomen. Dood hout vormt een sleutelrol in de natuur¹⁷. Te denken valt aan afgestorven bomen met afbladderende bast, stammen als een gatenkaas, vermolmde resten vol zwammen. 10% van alle soorten die op land leven, is ervan afhankelijk. In een bos is dit zelfs 40%. Dood hout staat daarom garant voor een explosie van leven.

Waar dit verantwoord kan, laat gemeente Enkhuizen afgestorven bomen daarom staan op stam, of liggen. Aan de hand van de beslisboom kan worden nagegaan in welke situaties ecologisch beheer toegepast kan worden.

¹⁷ <https://www.naturetoday.com/intl/nl/nature-reports/message/?msg=27294>

Beslisboom ecologisch beheerde boom

BIJLAGE 13

DE WAARDE VAN BOMEN

GEMEENTE ENKHUIZEN

| S E D |

Gemeente
Stede Broec

Gemeente
Enkhuizen

Gemeente
Drechterland

Inleiding

Ter verantwoording van het bomenbeheer (bomen behouden, toevoegen, boomsparende maatregelen uitvoeren, alternatieve beheervormen toepassen en het verplanten van bomen of hergebruiken van vrijgekomen plantmateriaal), worden in deze bijlage de waarden van groen en bomen beschreven. Op deze waarden kan bij activiteiten rond groen en bomen worden teruggegrepen. Allereerst verwijzen we naar de monetaire waarde, die na verloop van tijd toeneemt en zijn piek bereikt als de boom zijn beoogde omlooptijd heeft bereikt. De waarden hebben uiteraard ook betrekking op ecosysteemdiensten, leefbaarheid, gezondheid en veiligheid. Naast de maatschappelijke baten van groen en bomen zijn ze ook van persoonlijk belang voor inwoners.

Monetaire waarde

Bomen vertegenwoordigen een geldelijke waarde, die bij schade en vroegtijdige afsterving verhaald kan worden op de veroorzaker. De waarde is opgebouwd uit vervangingskosten; een optelsom van aanschaf, groeiplaatsinrichting, nazorg en beheer totdat de nieuwe boom even groot is als de boom die is verdwenen.

In Handboek Bomen, hoofdstuk 15 wordt ingegaan op de boomtaxatie. Om de exacte waarde te bepalen, kan een boomtaxatierapport worden opgesteld door een taxateur. Als de indicatieve boomwaarde volstaat, kan die opgezocht worden in de boomwaarde-indextabel (pagina 249 in Handboek Bomen). De indicatieve boomwaarde hangt af van de functiecategorie en de beleidsstatus. Aan de beleidsstatus is de theoretische eindleeftijd verbonden. Als voorbeeld: beschermwaardige bomen (beleidsstatus I) hebben een beoogde levensduur van 150 tot 200 jaar, terwijl bomen met een verkorte omlooptijd (beleidsstatus IV) een beoogde levensduur hebben van 30 tot 60 jaar. Snelgroeiende boomsoorten (wilg, els en populier bijvoorbeeld) bereiken, naargelang hun beleidsstatus, hun maximale waarde na 10, 20, 30 of 50 jaar. Duurzaam groeiende boomsoorten (eik, beuk, linde en esdoorn bijvoorbeeld) bereiken hun maximale waarde na 20, 40, 70 of 100 jaar.

Ecosysteemdiensten

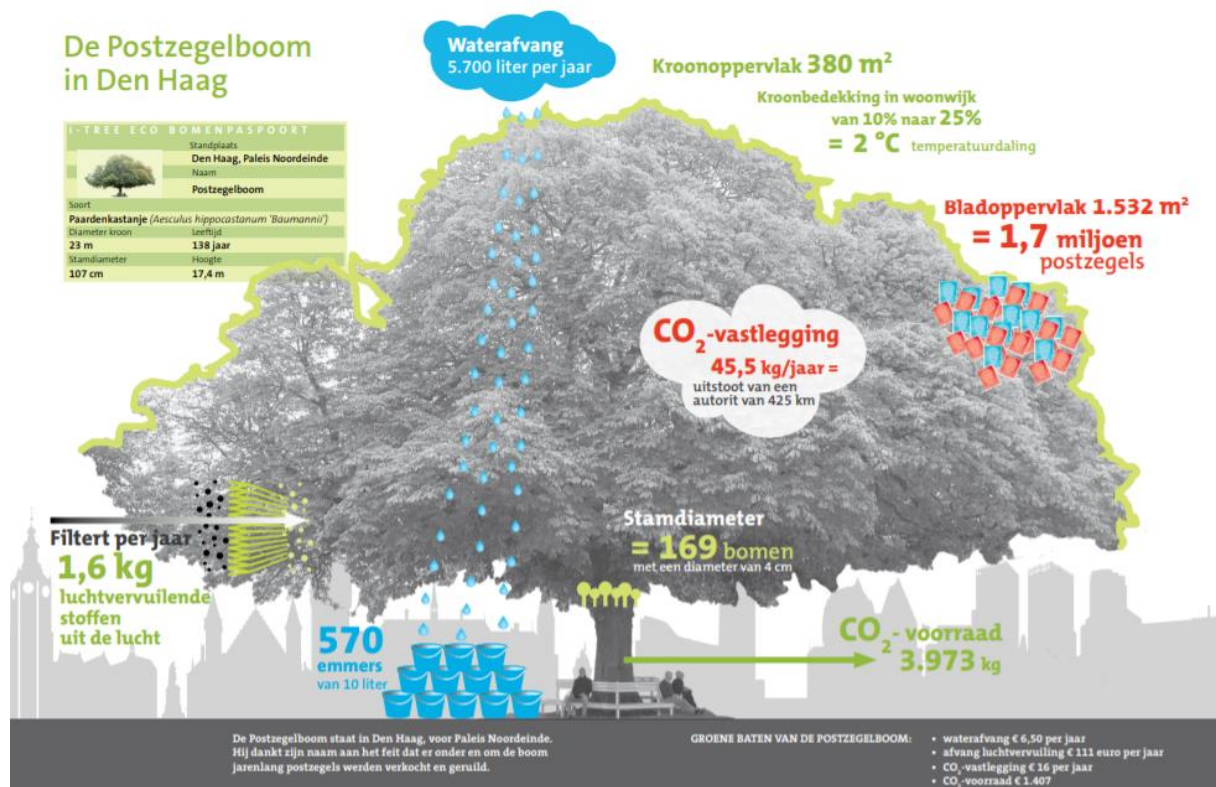
De baten van het groen op het gebied van luchtkwaliteit, klimaat en waterhuishouding, zogenaamde regulerende ecosysteemdiensten, verbeteren het leefklimaat in de stad en hebben een positief effect op gezondheid en welzijn van de bewoners¹⁸.

¹⁸ Tzoulas, 2007. Promoting ecosystem and human health in urban areas using Green Infrastructure: A literature review. *Landscape and Urban Planning* 81(3), 167-178.

Daarbij bevordert een toename van diversiteit in soorten en leeftijden de productie van deze ecosysteemdiensten en draagt versterking van de biodiversiteit in een stad sterk bij aan het welbevinden van de bewoners. Bomen en planten zetten het schadelijke CO₂ (medeverantwoordelijk voor de klimaatverandering) om in zuurstof. Groen dempt op warme dagen de temperatuur in de woonomgevingen en verbetert daarmee het stadsklimaat. Een groene omgeving verhoogt de waterbergingscapaciteit, belangrijk in tijden van overvloedige regenval. Groen kan geluidsoverlast verminderen, helpt tegen verdroging van de bodem en filtert regenwater dat terechtkomt in grachten, singels en sloten.

Op basis van boomsoort, kroonvolume en stamdiameter kan berekend worden wat een boom oplevert in ecosysteemdiensten. Met i-Tree Eco kunnen deze diensten worden berekend in exacte hoeveelheden. Door deze opbrengsten te vertalen naar monetaire waarde, kunnen ook de financiële baten inzichtelijk worden gemaakt.

Hieronder een voorbeeld¹⁹ van een boom waarvan de waarde is berekend met i-Tree:

¹⁹ De baten van bomen, resultaten van i-Tree Eco in Nederland, Platform i-Tree Nederland.

Klimaat en temperatuur²⁰

In de stad was het altijd al warmer dan erbuiten en door de verandering van het klimaat nemen de extremen verder toe. Met name in warme perioden kan dit leiden tot negatieve effecten op gezondheid en welbevinden van bewoners. Klimaatadaptatie van de stad wordt daarom steeds meer noodzakelijk. De groene infrastructuur van de stad kan een belangrijke rol spelen in het tegen gaan van de opwarming doordat:

- Groen de opwarming van de stad als geheel beperkt.
- Groen het klimaat op straatniveau prettiger maakt.
- Groene gebieden in warme perioden voor koelere plekken in de stad zorgen en een koelend effect op de omgeving hebben.

Van alle soorten groen zijn bomen door hun grote volume en bladmassa het meest effectief.

Waterhuishouding²¹

In de stad is een groot deel van de bodem bedekt met bebouwing of verharding. De daar vallende neerslag kan niet in de bodem infiltreren maar moet worden afgevoerd. In Nederland ging dit vanouds via afstroming naar het riool. Bij extreme hoeveelheden is de rioolcapaciteit niet altijd toereikend met als gevolg overlopende riolen, vol lopende kelders en blank staande straten.

Bomen en andere vormen van groen kunnen de waterhuishouding in de stad sterk verbeteren; een doelgerichte aanleg en beheer beperkt de af te voeren hoeveelheid water bij piekneerslagen en draagt zo bij aan het voorkomen van wateroverlast. Het groen draagt bij aan de infiltratie van regenwater in de bodem en verbetert de kwaliteit van het afstromende water. Om deze effecten optimaal te benutten moet er met de volgende algemene aspecten rekening worden gehouden:

- Om een hoog niveau van de gewenste baten te realiseren, zijn een gezonde groei en lange levensduur van groot belang; de baten nemen exponentieel toe met het ouder worden van de bomen.
- Daarom is het essentieel om uit te gaan van het principe “de juiste boom op de juiste plaats”, dat wil zeggen het gebruiken van bomen (en andere planten) die enerzijds geschikt zijn voor de betreffende standplaats in de stad en anderzijds geschikt voor het realiseren van de gewenste baten.
- Zorg daarnaast voor een zo groot mogelijke diversiteit aan soorten; dit spreidt de risico's van ziekten en plagen en ondersteunt de biodiversiteit in de stad.

²⁰ Factsheet Groen in de stad, Klimaat en temperatuur, WUR 2018, <https://edepot.wur.nl/460543>

²¹ Factsheet Groen in de stad, Waterhuishouding, WUR 2018, <https://edepot.wur.nl/460541>

Luchtkwaliteit²²

In het stedelijk gebied zijn veel bronnen van luchtvervuiling aanwezig (industrie, verkeer, verwarming van huizen) met nadelige gevolgen voor de gezondheid en het welbevinden van de bewoners. Groen beïnvloedt de luchtkwaliteit in de stad op 3 manieren;

- Door beïnvloeding van luchtstromen.
- Door een schermwerking.
- Door het wegvangen of opnemen van verontreinigende stoffen.

Alle groen draagt bij aan het wegvangen van verontreinigingen in de lucht. Het effect hiervan op de lokale concentraties is echter beperkt waardoor aanleg van groen in de stad niet de oplossing is voor lokale luchtkwaliteit problemen. Wel kan groen gebruikt worden om kwetsbare gebieden zoals scholen, gezondheidsinstellingen en woonwijken af te schermen van emissiebronnen en draagt het totale groen in de stad bij aan de verbetering van de luchtkwaliteit op regionaal niveau.

Gerichte beplanting helpt fijnstof te filteren en de luchtkwaliteit van de stedelijke omgeving te verbeteren, wat problemen aan de luchtwegen vermindert. Aangetoond is dat een relatief kleine boom (van 30 cm stamdoorsnede) de hoeveelheid fijnstof van 3.300 gereden autokilometers per jaar afvangt.²³

Biodiversiteit²⁴

Het groen in de stad is tegelijk deel van en ondersteuning van de biodiversiteit in de stad. Door de bevolkingsgroei, intensivering van de landbouw en toenemende verstedelijking neemt wereldwijd de biodiversiteit af. Het groen in de stad kan een toevluchtsoord vormen voor een deel van die biodiversiteit.

Groen in de woonomgeving vormt ook levensruimte voor planten en dieren. Natuurwaarden hoeven niet op te houden bij de bebouwde komgrens. Sterker nog; gezonde groene en blauwe longen laten een woonomgeving volop leven. Stadsnatuur kan bij de voordeur beginnen. De natuur kan zich in de woonomgeving ontwikkelen, door de inrichting en het beheer van groen aan te passen. Met simpele aanpassingen ontstaan zomaar de juiste condities voor libellen langs natuurvriendelijke oevers en inheemse planten in bloeiende wegbermen.

²² Factsheet Groen in de stad, Luchtkwaliteit, WUR 2018, <https://edepot.wur.nl/460539>

²³ De waarde van groen, 2008. Een uitgave van het programma Groen en de Stad, een initiatief waarin het ministerie van LNV samenwerkt met VROM, WWI, gemeenten, provincies en maatschappelijke partijen.

²⁴ Factsheet Groen in de stad, Biodiversiteit, WUR 2018, <https://edepot.wur.nl/460542>

Een goede verbinding van het groen en de natuur in de woonomgeving met het buitengebied, is voor mens, dier en plant van groot belang. Voor planten en dieren geldt dat op deze manier hun leefgebieden groter worden.

Naast natuurwaarde is ook natuurbeleving waardevol. Veel mensen genieten van groen en natuur. Een park waar je even op adem kunt komen, de seizoenen kunt ruiken en in contact kunt blijven met de natuur, wordt hoog gewaardeerd⁵.

Een praktisch voordeel van een grotere diversiteit aan soorten is dat dit in het algemeen het groen minder kwetsbaar maakt voor ziekten en plagen en voor de effecten van klimaatextremen. Het effect van een agressieve ziekte in een soortenarme omgeving is veel groter dan wanneer deze uit veel soorten met verschillende eigenschappen bestaat. Een goed voorbeeld daarbij is de sterfte van zeer grote aantallen iepen in de vorige eeuw door het optreden van iepziekte in een iepenpopulatie van bijna 100% Hollandse iepen (*Ulmus x hollandica*).

Leefbaarheid

Groen verbetert de leefbaarheid in wijken. Autochtonen en allochtonen, ouderen, jongeren en kleine kinderen, allemaal komen ze elkaar tegen in de openbare ruimte. Vooral het buurtgroen dichtbij de woning speelt een belangrijke rol bij de ontwikkeling van gemeenschapszin tussen deze groepen. Goede toegang en frequent gebruik van de buurtparken maken dat bewoners met de plekken vertrouwd raken en samen een gemeenschappelijke band met deze 'eigen' plek ontwikkelen.

Het groen tot circa 300 meter van huis is het meest belangrijk voor het buurtgevoel. Voor een dergelijke loopafstand hebben de bewoners dagelijks nog wel tijd. In het buurtgroen kan men elkaar frequenter ontmoeten dan in het park verderop. Zo leren bewoners uit dezelfde wijk elkaar eerder kennen. De inrichting en de kwaliteit van het buurtgroen is belangrijk om mensen uit verschillende etnische groepen en mensen van alle leeftijden en levensfasen op een positieve manier met elkaar in contact te brengen en te houden.

Uit onderzoek in onder andere Utrecht blijkt dat als een gemeente bewoners helpt om samen te werken aan het buurtgroen, er sociale cohesie tussen bewoners kan ontstaan: wederzijdse betrokkenheid, netwerken en integratie in de samenleving. Vooral het beheer is in dit opzicht waardevol, omdat het om voortdurende communicatie vraagt en er zo vertrouwen kan groeien tussen bewoners onderling, en tussen bewoners en de gemeente.

Economische waarde voor de leefomgeving

Groen rondom huizen verbetert de kwaliteit van de wijk en verhoogt de waarde van de woningen. De transactieprijs van woningen stijgt als woningen uitzicht hebben op groen of water. Dat blijkt uit diverse onderzoeken in de afgelopen 10 jaar. De prijs stijgt met 15% bij uitzicht op water, 10% bij uitzicht op open ruimte, 6% bij een park en 5% bij een plantsoen. De waardeontwikkeling van woningen in een groene omgeving is essentieel voor de huiseigenaren zelf, maar ook voor gemeenten (verhoogde inkomsten OZB). Tevens speelt groen als factor een rol bij de vestiging van hogere en middeninkomens in de woonomgeving. Deze trekken minder snel uit de woonomgeving weg.

Daarnaast zorgt groen voor een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor kennisintensieve en internationale bedrijven, die op hun beurt weer andere bedrijvigheid aan zich binden voor zowel hogere als lagere inkomens. Ten slotte levert groen een bijdrage aan de omzet van het toeristisch-recreatief bedrijfsleven²⁵.

Persoonlijk belang

Fysieke en mentale gezondheid

Contact en interactie met groen heeft positieve effecten op zowel de fysieke als mentale gezondheid van mensen. De exacte mechanismen hierbij zijn vaak onbekend, maar er zijn studies die erop wijzen dat met name het percentage bomen of bos in het stedelijk gebied van belang is. Daarnaast zou het mentale welzijn sterk gerelateerd zijn niet alleen aan het gemeten niveau van biodiversiteit, maar ook aan de door mensen ervaren mate van biodiversiteit.

Er is een aantoonbaar positief verband tussen de hoeveelheid groen in de leefomgeving en het welbevinden van mensen. Groen biedt ontspanning en verlaagt stress. Het aandeel mensen dat zich ongezond voelt in een sterk bebouwde woonomgeving is meer dan anderhalf maal zo groot als in een groene woonomgeving. Alleen al het uitzicht op groen heeft positief effect. Zo blijkt uit onderzoek dat uitzicht op groen het aantal opnamedagen in ziekenhuizen verlaagt! Het effect van groen gaat echter verder dan alleen het gevoel. Slim ingerichte, groene wijken zorgen ervoor dat bewoners meer bewegen. Vooral kinderen spelen vaker buiten als er groen in hun omgeving is; dat kan zorgen voor 15% minder overgewicht en het is goed voor hun sociale ontwikkeling. Vooral het (grotere) gebruiksgroen is in deze belangrijk.

²⁵ De waarde van groen, 2008. Een uitgave van het programma Groen en de Stad, een initiatief waarin het ministerie van LNV samenwerkt met VROM, WWI, gemeenten, provincies en maatschappelijke partijen.

Tot slot, zeven redenen om te investeren in een groene stad²⁶

In het dossier 'Groen in de stad' van Wageningen University & Research, is een longread⁸ te vinden over het belang van groen in de stad. Deze is opgesteld in het kader van de gemeenteraadsverkiezingen 2018 en licht de 7 redenen toe om te investeren in groen, met verwijzingen naar achtergrondonderzoek.

1. Groen vermindert de kans op wateroverlast.
2. Groen verkoelt de stad in de zomer.
3. Groen draagt bij aan een betere gezondheid en een hoger welzijn.
4. Groen draagt bij aan sociale cohesie.
5. Groen trekt bedrijven.
6. Groen zorgt voor biodiversiteit.
7. Groen verhoogt de waarde van huizen en kantoren.

²⁶ <https://www.wur.nl/nl/show-longread/Zeven-redenen-om-te-investeren-in-een-groene-stad.htm>

BIJLAGE 14

RICHTLIJN PARTICIPATIETRAJECTEN OVER BOMEN

GEMEENTE
ENKHUIZEN

| S E D |

Gemeente
Stede Broec

Gemeente
Enkhuiizen

Gemeente
Drechterland

De wijze van participatie ten aanzien van bomen kan verschillen per project of activiteit. In deze handreiking vinden we manieren voor het in kaart brengen van de belanghebbenden en hoe zij op een passende wijze worden betrokken.

Zelf aan de slag

Een groene woonomgeving is niet alleen vóór bewoners, maar vooral een omgeving die dóór bewoners ingevuld kan worden. Gemeenten en ook bedrijven kunnen een zeer belangrijke bijdrage leveren en inspirerend werken. Maar dat zal niet voldoende zijn als de inwoners zelf geen actieve rol vervullen. Alleen een door de bewoners gedragen vergroening zal voldoende duurzaam zijn. Want een groene omgeving is iets van lange adem.

Met betrekking tot een groene woonomgeving zou de rol van de gemeente zich kunnen concentreren op een ruimtelijk beleid dat ruimte schept voor initiatieven van bewoners om vervolgens de uitvoering gezamenlijk ter hand te nemen.²⁷

Bewoners worden gefaciliteerd om met hun initiatieven te komen, die uit te voeren en te onderhouden. De belangrijkste voorwaarde is dat de overheid, c.q. de gemeente kiest voor een andere, meer faciliterende rol. De belangrijkste taak van de gemeente is visievorming en beleid zowel voor de ruimtelijke ordening als de rol van de bewoners in de samenleving.

Bij de voorbereiding van een participatietraject stelt de initiatiefnemer, in dit geval de gemeente, vast wat het doel is van de participatie, wie de betrokkenen zijn en in hoeverre zij invloed kunnen uitvoeren. Uiteindelijk kan een vorm gekozen worden die hierop aansluit.

Het doel van participatie

Participatie kan om verschillende redenen worden ingezet:

- Draagvlak vergroten.
- Kwaliteit vergroten.
- Zelfwerkzaamheid van inwoners vergroten.
- Sociale cohesie versterken.
- Ideeën of informatie genereren.

²⁷ 'Bewoners maken de stad groen' door Martin Knol, Stadswerk magazine 03/2016

De participatieladder

De participatieladder laat zien welke mate van invloed betrokkenen kunnen uitoefenen. Het is belangrijk om te bepalen wat het doel van een participatietraject is en welke mogelijkheden er zijn voor het meenemen van input. Hoe hoger op de participatieladder, hoe meer invloed de participant kan uitoefenen.

In gemeente Enkhuizen wordt gebruik gemaakt van een 3-traps ladder.

Adviseren	De meest betrokken partijen vormen een klankbord. Zij geven advies in een open gesprek. De initiatiefnemer maakt keuzes over de invulling en uitvoering van het plan. Bijvoorbeeld via een expertmeeting of door een raad van wijzen in te stellen.
Raadplegen	De initiatiefnemer is in contact met alle belanghebbenden. De meest betrokken partijen delen hun standpunt. De initiatiefnemer maakt hierin keuzes en deelt deze.
Informer	De initiatiefnemer houdt alle belanghebbenden op de hoogte van het verloop van het project. Er is geen ruimte voor beïnvloeding.

Bron: <https://aandeslagmetdeomgevingswet.nl/participatieomgevingswet/kompas-aanpak-maat/>

De participant

Als betrokkenen voor een participatietraject komen de volgende *stakeholders* in aanmerking:

Doelgroep	Voorbeeld
Georganiseerde bewonersgroepen voor het algemeen belang	Dorpsraad, wijkplatform of bewonerscomité.
Belangengroepen met affiniteit voor groen en bomen	Bomenpanel, Natuurwerkgroep, Vleermuiswerkgroep, imkers of Bijhoudersvereniging, Vlinderstichting, Agrarische Natuurvereniging, IVN of Landschapsbeheer.
Aanwonenden, particulieren en bedrijven	Bewoners en ondernemers waarop het project impact heeft.
Gebruikers	Personen die het gebied regelmatig bezoeken voor recreatie, rust, ontmoeting, spelen of sporten.
Mensen op persoonlijke titel	Personen waarvan bij de gemeente bekend is dat zij graag meedoen bij projecten over groen en bomen.
Ongedefinieerd: iedereen mag aansluiten	Iedere inwoner, ondernemer of belanghebbende is een potentiële deelnemer voor het participatieproces.
In de afweging om hen als betrokkene aan te wijzen, spelen de volgende aspecten mee:	
- De impact van het project op de doelgroep. - De kennis die en het netwerk dat de doelgroep kan aanboren. - Het maatschappelijk draagvlak dat de doelgroep kan creëren.	

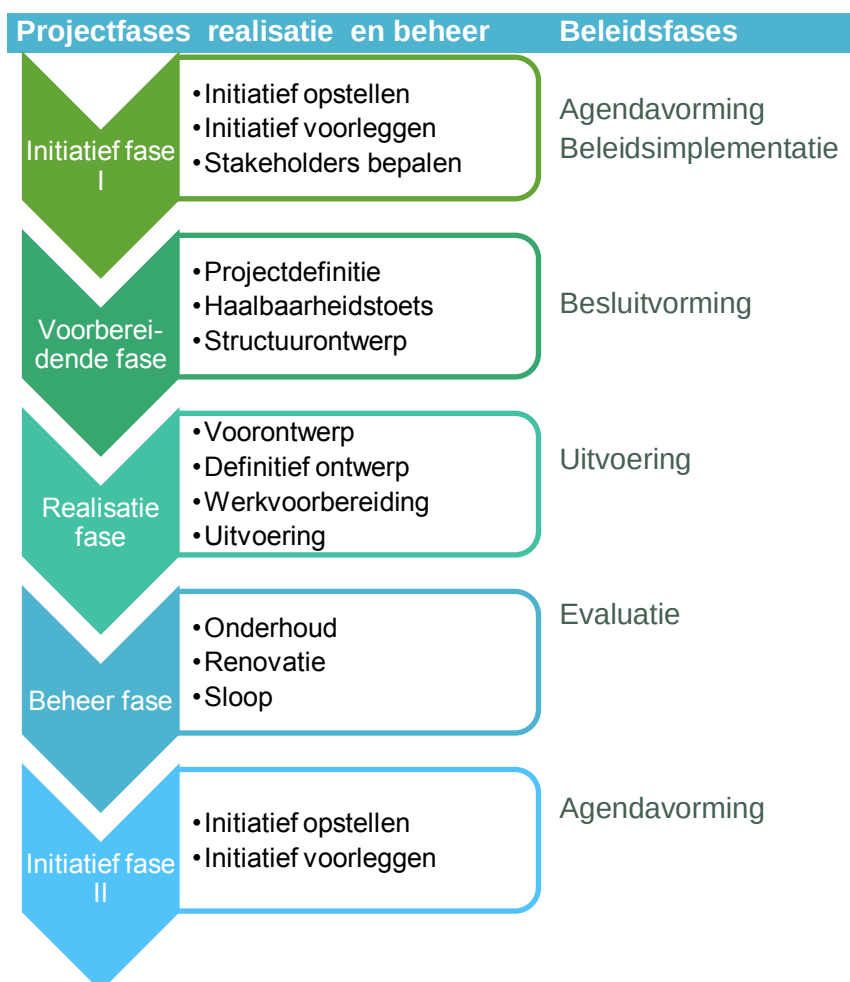
Welke vorm past bij het project?

De vorm van participatie is afhankelijk van

- 1) De mate van invloed die de betrokkenen krijgen;
- 2) De **beleidsfase** waarin het project zich bevindt;
- 3) Het doel van de participatie (hierbij wordt informeren buiten beschouwing gelaten om tot een geschikte werkvorm te komen).

In de participatiewijzer van ProDemos (<https://www.participatiewijzer.nl/De-Participatiewijzer.html>) worden na deze selectie geschikte vormen van participatie aangedragen, zie *volgende* pagina.

Beleidsfases naast projectfases realisatie en beheer

Participatievormen; klik voor link naar meer informatie:

<u>ABCD-METHODE</u>	<u>DIALOOGMETHODIEK</u>	<u>OLYMPIADE-</u>
<u>ADVIESRADEN</u>	<u>DIGITAAL OF THUIS MEE</u>	<u>CONFERENTIE</u>
<u>AMBASSADEURSNETWERK</u>	<u>ONTWERPEN</u>	<u>OPINIEWIJZER (ENQUETE)</u>
<u>BEGROTINGSWIJZER</u>	<u>DORPSWAARDERING</u>	<u>OUDERENPROOF</u>
<u>BRONMETHODIEK</u>	<u>(DORPSBLIK)</u>	<u>PALED-METHODE</u>
<u>BURGERADVIESKRING</u>	<u>DRIETRAPSRAKET</u>	<u>PARTICIPATIEF</u>
<u>BURGERJURY</u>	<u>ENERGYPARTY</u>	<u>BEGROTEN</u>
<u>BURGERPANEL</u>	<u>(TUPPERWARE-PARTY)</u>	<u>PRAATCAFÉ</u>
<u>CHARETTE</u>	<u>E-PARTICIPATIE</u>	<u>RAADSPANEL</u>
<u>(DESIGNWORKSHOP)</u>	<u>FOCUSGROEP</u>	<u>SCENARIOMETHODE</u>
<u>CONSENSUSCONFERENTIE</u>	<u>GIBSON-METHODE</u>	<u>SCHOUW</u>
<u>CREATIEVE</u>	<u>INSPIRATIEBEZOEK</u>	<u>STADSDEBAT</u>
<u>CONCURRENTIE</u>	<u>INTERNETPANEL</u>	<u>(STADSGESPREK)</u>
<u>DEBATWEDSTRIJD</u>	<u>LERENDE GEMEENSCHAP</u>	<u>VEILING</u>
<u>DELIBERATIEVE PEILING</u>	<u>METAPLAN</u>	<u>VERSNELLINGSKAMER</u>
<u>DELPHI-METHODE</u>	<u>MOTIEMARKT</u>	<u>WIJKCHEQUES</u>
	<u>OASIS GAME</u>	

BIJLAGE 15

AANWIJSCRITERIA EN BOOMBESCHERMING PER BELEIDSSTATUS

GEMEENTE
ENKHUIZEN

| S E D |

Gemeente
Stede Broec

Gemeente
Enkhuizen

Gemeente
Drechterland

Bescherming van bomen per beleidsstatus

In deze bijlage is de bescherming van bomen in de gemeente Enkhuizen uitgewerkt. De beleidsstatus van de bomen is ingedeeld in 4 categorieën. Voor iedere categorie zijn aanwijscriteria opgesteld. De regels ten aanzien van bescherming tegen kap voor elk van deze 4 categorieën staan daarna uitgewerkt.

Actualisatie

Alle bomen en houtopstanden in eigendom van gemeente Enkhuizen zijn vastgelegd in het gemeentelijke boomgegevensbestand. Bij elke volgende inspectie van de bomen en houtopstanden wordt dit bestand geactualiseerd.

Waardevolle bomen

De waardevolle bomen en houtopstanden binnen gemeente Enkhuizen (zowel in eigendom van gemeente als particulieren en andere organisaties) worden daarnaast vastgelegd op de Groene Kaart¹ en weergegeven op de 'Lijst van waardevolle bomen' die door het college van burgemeester en wethouders wordt vastgesteld en periodiek wordt geactualiseerd (minimaal elke 2^e inspectiecyclus of elke 6 jaar).

Structuurbomen

De structuurbomen vormen in lijnen en vlakken de dragende groenstructuur, en de bomen binnen deze structuren die zijn aangewezen als structuurbomen worden vastgelegd op de Groene Kaart²⁸. De waardevolle bomen en houtopstanden zullen eveneens op deze kaart worden weergegeven. Ook de kaart wordt door het college van burgemeester en wethouders vastgesteld en periodiek geactualiseerd (minimaal elke 2^e inspectiecyclus).

Overige bomen

De overige bomen in eigendom van de gemeente Enkhuizen worden als zodanig vastgelegd in het gemeentelijke boomgegevensbestand. Dit kunnen ook bomen buiten de bebouwde kom zijn, in welk geval de Wet natuurbescherming geldt.

Bomen niet in eigendom van de gemeente, niet behorende tot één van de onderstaande beleidscategorieën, vallen buiten de gemeentelijke registratie en verantwoordelijkheid.

²⁸ Zie GeoVisia online: <https://bomenwacht.dataquint.nl/>, Gebruikersnaam omgevingsprogramma@sed.nl, Wachtwoord: [sed2021](#). Ga naar de legenda 'Omgevingsprogramma – groene kaart'

Categorie 1: (potentieel) Waardevolle bomen

In de eerste categorie vallen waardevolle en monumentale bomen en boomgroepen (beleidsstatus I van Handboek Bomen), en bomen die de potentie hebben om uit te groeien tot waardevolle bomen.

Subcategorie 1A: Waardevolle bomen

Aanwijscriteria waardevolle bomen:

De boom of houtopstand dient ten minste 1 van de *volgende* specifieke kenmerken te hebben. Dit zijn de redenen of specifieke kenmerken voor aanwijzing:

1. Beeldbepalendheid
2. Ecologische waarde
3. Cultuurhistorische waarde (solitair of als samenhangende groep)
4. Zeldzaamheid, uniciteit of dendrologie

Randvoorwaarden

De *volgende* randvoorwaarden voor aanwijzing bepalen of aangewezen bomen of houtopstanden ook daadwerkelijk op de bomenlijst kunnen worden opgenomen:

- a. Plantjaar en boomgrootte
- b. Technische levensduur

Toelichting aanwijscriteria waardevolle bomen

1. Beeldbepalendheid

Een boom is beeldbepalend indien deze voor de beeldkwaliteit van de leefomgeving van grote waarde is of indien de boom een belangrijke positieve bijdrage levert aan het karakter en de herkenbaarheid op straat-, wijk- of dorpsniveau.

Bij particuliere terreinen gaat het veelal om bomen in voor- en zijtuinen, die in het straatbeeld van Stede Broec/Enkhuizen/Drechterland een grote rol spelen doordat de habitus (vorm van de boom) zichtbaar is vanuit openbaar toegankelijk gebied. In sommige gevallen gaat het om bomen in achtertuinen die een beeldbepalende bijdrage leveren aan het groene karakter van de wijk of straat.

De boom dient in ieder geval ofwel een zodanige omvang te hebben dat deze reeds vanuit 1 windrichting beeldbepalend is voor de omgeving, ofwel de boom is vanuit alle windrichtingen beeldbepalend, waarbij de omvang geen rol speelt.

Een bijzondere, opvallende of aansprekende locatie van de boom kan mede bepalend zijn voor opname op de 'Lijst van waardevolle bomen'. Een boom op een markante of verrassende plek, of op een locatie die uitnodigt tot recreatie, wordt eerder aangewezen dan eenzelfde boom op een achteraflocatie. Denk hierbij bijvoorbeeld aan bomen rond een kerk of op een plein.

Soms is de manier waarop een boom is geplant of is gegroeid, bijvoorbeeld ten opzichte van andere bomen, van invloed op de manier waarop een boom zich manifesteert. Meestal hebben we te maken met solitaire beeldbepalende bomen, maar in specifieke gevallen geldt het ook voor bomen in groepen, waarbij niet zozeer de individuele boom maar de groep als geheel van beeldbepalende waarde is. Zoals bij een groep van 2 of 3 bomen die tezamen één kroon vormen.

2. Ecologische waarde

Bomen kunnen een belangrijke functie hebben voor het voortbestaan van bepaalde flora en fauna. Het gaat hierbij om een structurele functie voor een bepaalde dier- of plantensoort. Een kolonieboom van blauwe reigers bijvoorbeeld die al jarenlang zo wordt gebruikt. Of een groeiplaats voor een bijzondere korstmossoort, maretak of andere bijzondere plantensoorten. Ook kunnen bomen als geleiding of verblijfplaats dienen voor vleermuizen, of zijn ze een belangrijk onderdeel van een ecologische verbindingroute (zie daarvoor ook de structuurbomen). Daarnaast kunnen streekeigen, inheemse soorten van belang zijn vanwege de waarde als autochtoon plantmateriaal door hun genetische oorspronkelijkheid.

Een dergelijke ecologische waarde kan worden vastgesteld door een ecooloog, of aan de hand van bestaande ecologische kaarten en/of gegevens.

3. Cultuurhistorische waarde

Bomen en bepaalde boomstructuren (lanen, groepjes) kunnen onderdeel zijn van de lokale geschiedenis of een bepaalde cultuurhistorische betekenis hebben. Het meest bekend zijn de herdenkingsbomen die ter gelegenheid van bijzondere gebeurtenissen zijn geplant. Maar ook kan gedacht worden aan groene elementen die essentieel zijn voor een bepaald landschapstype. Oude knotbomen of houtwallen in het bebouwde gebied bijvoorbeeld markeren vaak vroegere erf- en perceelgrenzen. Ook bomen die onderdeel zijn van een beschermd stadsgezicht, vallen hier onder vanwege de cultuurhistorische waarde.

Onder cultuurhistorische eigenschappen vallen onder andere:

- Herdenkingsboom (een herdenkingsboom hoeft niet aan de randvoorwaarde “plantjaar” te voldoen om toch de status waardevol te krijgen)
 - Grensboom
 - Markeringsboom
 - Bakenboom
 - Ensemble met historisch pand
 - Boom in historische houtwal
 - Verzetsboom
 - Buurtboom
 - Karakteristieke snoeivorm
 - Ooggetuigeboom
 - Beschermd stadsgezicht
-

4. Zeldzaamheid, uniciteit of dendrologie

- *Zeldzaamheid*: Een boomsoort is voor de gemeente Stede Broec/Enkhuizen/Drechterland zeldzaam als er vermoedelijk minder dan 5 volwassen exemplaren van voorkomen binnen de gemeentegrenzen. Het gaat hierbij om boomsoorten en niet om variëteiten.
- *Uniciteit*: Bomen kunnen uniek zijn binnen Stede Broec/Enkhuizen/Drechterland vanwege hun grootte en/of groeivorm, bijvoorbeeld de grootste, dikste of scheefste boom van de wijk of het dorp.
- *Dendrologie*: Bijzondere soorten kunnen boomkundig (dendrologisch) gezien waardevol zijn. Denk aan een exotische boomsoort of een bijzondere kweekvorm of variëteit.
In 'Dendrologie van de lage landen' van J. de Koning en W. van den Broek (voorheen: 'Nederlandse dendrologie' van dr. B.K. Boom) staat aangegeven welke soorten en variëteiten voor Nederland zeldzaam zijn. Deze kunnen aangevuld worden met specifiek voor Stede Broec/Enkhuizen/Drechterland zeldzame en bijzondere boomsoorten.

Toelichting randvoorwaarden waardevolle bomen

Plantjaar en boomgrootte

Een aansprekende omvang of leeftijd vergroot de waarde van een boom of boomgroep. In eerste instantie geldt het plantjaar van de boom als criterium hiervoor. Van niet alle bomen is het plantjaar bekend, er is dan geselecteerd op basis van de stamdiameter en -omvang. Een boom wordt in de gemeente Enkhuizen waardevol genoemd als het plantjaar meer dan 80 jaar geleden is (vergelijkbaar met een stamdiameter van meer dan 80 centimeter op 1,3 meter boven maaiveld in geval van een onbekend plantjaar).

Technische levensduur

De boom dient een resterende technische levensduur te hebben van meer dan 10 jaar. Bomen met een zeer slechte levensverwachting komen niet in aanmerking voor aanwijzing. Bij historische structuren moet het grootste deel van de aan te wijzen structuur nog meer dan 10 jaar veilig kunnen staan.

De technische levensduur dient op deskundige wijze te worden bepaald door een boomspecialist (European Tree Technician of gelijkwaardig niveau). Voor het bepalen van de technische levensduur zijn de volgende aspecten van belang:

- De conditie van de boom in relatie tot het herstelvermogen van de boomsoort;
 - De mate waarin er sprake is van mechanisch onherstelbare veiligheidsproblemen;
 - De mate waarin er sprake is van parasitaire ziekten of aantastingen die het voortbestaan van de boom bedreigen;
 - De mate waarin er sprake is van een afname in kwaliteit en/of kwantiteit van de ondergrondse groeiruimte.
-

Subcategorie 1B: Potentieel waardevolle bomen

Aanwijscriteria potentieel waardevolle bomen:

De boom of houtopstand heeft de potentie om in de toekomst aan een van de 4 aanwijscriteria voor een waardevolle boom te voldoen. Dit zijn de redenen of specifieke kenmerken voor aanwijzing:

1. Beeldbepalendheid
2. Ecologische waarde
3. Cultuurhistorische waarde (solitair of als samenhangende groep)
4. Zeldzaamheid, uniciteit of dendrologie

Randvoorwaarden

De *volgende* randvoorwaarden voor aanwijzing bepalen of aangewezen bomen of houtopstanden ook daadwerkelijk op de bomenlijst kunnen worden opgenomen:

- a. Gemeentelijke boom
- b. Duurzame groeiplaats
- c. Plantjaar en boomgrootte
- d. Technische levensduur

Toelichting randvoorwaarden

a. Gemeentelijke boom

Alle bomen hebben de potentie uit te groeien tot een waardevolle boom. Door de status potentieel waardevol te verbinden aan een boom worden extra eisen opgelegd in onderhoud en beheer van de boom.

b. Duurzame groeiplaats

De groeiplaats van een boom is zeer bepalend voor de levensduurverwachting voor de boom. De groeiplaats van een potentieel waardevolle boom dient zo te zijn ingericht dat een de ambitieleeftijd van minimaal 80 jaar haalbaar is. De normen voor groeiplaatsen zoals gesteld in het Handboek Bomen 2018 zijn hierbij leidend.

Ondergronds is er dan voldoende vocht, zuurstof, voeding, doorwortelbare ruimte en een lage verdichtingsgraad van de bodem. Bovengronds gaat het om voldoende ruimte voor het doorontwikkelen van de kroon, stam en stamvoet.

c. Plantjaar en boomgrootte

Een aansprekende omvang of leeftijd vergroot de waarde van een boom of boomgroep. In eerste instantie geldt het plantjaar van de boom als criterium hiervoor. Van niet alle bomen is het plantjaar bekend, er is dan geselecteerd op basis van de stamdiameter en -omvang.

Een boom wordt in de gemeente Enkhuizen potentieel waardevol genoemd als het plantjaar meer dan 40 jaar geleden is (vergelijkbaar met een stamdiameter van meer dan 40 centimeter op 1,3 meter boven maaiveld in geval van een onbekend plantjaar).

d. Technische levensduur

De boom dient een resterende technische levensduur te hebben van meer dan 15 jaar. Bomen met een zeer slechte levensverwachting komen niet in aanmerking voor aanwijzing. Bij structuren moet het grootste deel van de aan te wijzen structuur nog meer dan 15 jaar veilig kunnen staan.

De technische levensduur dient op deskundige wijze te worden bepaald door een boomspecialist (European Tree Technician of gelijkwaardig niveau). Voor het bepalen van de technische levensduur zijn de volgende aspecten van belang:

- De conditie van de boom in relatie tot het herstelvermogen van de boomsoort;
 - De mate waarin er sprake is van mechanisch onherstelbare veiligheidsproblemen;
 - De mate waarin er sprake is van parasitaire ziekten of aantastingen die het voortbestaan van de boom bedreigen;
 - De mate waarin er sprake is van een afname in kwaliteit en/of kwantiteit van de ondergrondse groeiruimte.
-

Categorie 2: Structuurbomen

Structuurbomen (beleidsstatus II van Handboek Bomen) hebben als samenhangende boomgroep of bomenrij een extra waarde voor de omgeving.

Aanwijscriteria structuurbomen:

1. Ruimtelijke betekenis
2. Groene verbinding

Randvoorwaarden structuurbomen:

- a. Duurzame groeiplaats

Toelichting Aanwijscriteria

1. Ruimtelijke betekenis

De gemeente streeft ernaar, in de geest van de Omgevingswet, bomen een belangrijker aandeel te geven in de leefomgeving. Bomen in structuren leveren een belangrijke bijdrage aan het karakter van de omgeving doordat ze stedenbouwkundige en landschappelijke structuren accentueren en versterken. In gemeente Enkhuizen begeleiden ze bijvoorbeeld wegen of wateren binnen de hoofdinfrastructuur. Dit kunnen ook particuliere bomen zijn. Een particuliere boom maakt onderdeel uit van een boomstructuur wanneer deze staat op het voorerf van een perceel dat grenst aan de weg of dijklichaam dat op de kaart is aangewezen als (boom)structuurlijn.

Binnen de structuren wordt onderscheid gemaakt tussen lint- of lijnvormige structuren en parkstructuren.

- Lintstructuren kunnen ook particuliere bomen bevatten. Hieronder vallen bijvoorbeeld de dorpslinten. Particuliere bomen staande op erven waarvan de voor- of zijkant is gesitueerd aan een boomstructuur maken onderdeel uit van de boomstructuur. Voor bomen met een diameter groter dan 40 cm geldt een kapvergunning.
- Onder parkstructuren vallen naast de parken ook de grotere plantsoenen en begraafplaatsen. Alleen gemeentelijke bomen krijgen de beleidsstatus van parkboom en hebben een ambitieleeftijd van 80 jaar.

2. Groene verbinding

Structuren zijn van grotere betekenis wanneer er een onderlinge samenhang is. Dit houdt in dat de afzonderlijke lijnstructuren aansluiten op andere lijnstructuren of groengebieden. Tezamen vormen de lijnstructuren een aansluitend netwerk bijvoorbeeld als groene dooradering van het dorp. Parken en plantsoenen kunnen op eenzelfde wijze verbindende stapstenen vormen. Zo ontstaat er een natuurlijke migratieroute voor vogels en andere diersoorten. Ook kunnen structuurelementen een belangrijke rol vervullen in de verbinding tussen dorp en buitengebied.

Toelichting randvoorwaarden

a. Duurzame groeiplaats

De groeiplaats van bomen in structuren is zo ingericht dat de ambitieleeftijd gesteld in de aanwijscriteria haalbaar is. De normen voor groeiplaatsen zoals gesteld in het Handboek Bomen 2018 zijn hierbij leidend.

Ondergronds is er dan voldoende vocht, zuurstof, voeding, doorwortelbare ruimte en een lage verdichtingsgraad van de bodem. Bovengronds gaat het om voldoende ruimte voor het doorontwikkelen van de kroon, stam en stamvoet.

Een aansprekende omvang of leeftijd vergroot de waarde van een bomenstructuur. In eerste instantie geldt het plantjaar van de bomenrij of -groep als criterium. Van niet alle bomen is het plantjaar bekend, er is dan geselecteerd op basis van de stamdiameter en -omvang.

Een bestaande bomenrij of -groep kan in de gemeente Enkhuizen als nieuwe structuur worden aangewezen als de rij of groep inmiddels 60 of 80 jaar gezamenlijk een extra ruimtelijke betekenis voor de omgeving heeft..

Categorie 3: Functionele bomen

Functionele bomen (beleidsstatus III in handboek Bomen) zijn aangeplant om ten minste 40 jaar te voorzien in reguliere, groene wijkankleding en zo bij te dragen aan een goede leefomgeving.

Aanwijscriteria functionele bomen

Niet van toepassing, alle bomen komen in aanmerking voor de status functionele boom.

Randvoorwaarden functionele bomen

- a. Groeiplaats
- b. Eigendom van gemeente

Toelichting randvoorwaarden

a. Groeiplaats voor 40 jaar

Een boom dient in de gemeente Enkhuizen zodanig te worden aangeplant (groeiplaats, ondergrondse en bovengrondse ruimte) dat de ambitieleeftijd van 40 jaar redelijkerwijs haalbaar is. De normen voor groeiplaatsen zoals gesteld in het Handboek Bomen 2018 zijn hierbij leidend.

b. Eigendom van gemeente

Overige bomen zoals geregistreerd binnen de gemeente Enkhuizen zijn eigendom van de gemeente.

Categorie 4: Overige bomen

Op locaties waar door ondergronds en/of bovengronds ruimtegebrek een duurzame standplaats niet mogelijk is, maar groene aankleding wel wenselijk is, worden bomen aangeplant met een beperkte levensverwachting. Deze overige bomen (beleidsstatus IV van Handboek Bomen) hebben een levensverwachting van circa 20 jaar.

Aanwijscriteria overige bomen

Niet van toepassing, alle bomen komen in aanmerking voor de status overige boom.

Randvoorwaarden overige bomen

- a. Groeiplaats
- b. Eigendom van gemeente

Toelichting randvoorwaarden overige bomen

a. Groeiplaats voor 20 jaar

Een boom dient in de gemeente Enkhuizen zodanig te worden aangeplant (groeiplaats, ondergrondse en bovengrondse ruimte) dat de ambitieleeftijd van 20 jaar redelijkerwijs haalbaar is. Deze bomen zijn aangeplant als aankleding van de leefomgeving. Deze bomen hebben een beperkte ambitieleeftijd en daarom minimale eisen voor de groeiplaats. Als niet aan de minimaal groeiplaatsomstandigheden kan worden voldaan, worden geen bomen geplant.

b. Eigendom van gemeente

Overige bomen zoals geregistreerd binnen de gemeente Enkhuizen zijn eigendom van de gemeente.

Overzicht categorieën

Categorie	Status	Ambitie leeftijd	Kenmerken	Eigenaar
1A	Waardevol	80 (minimale leeftijd bij aanwijzing 80 (waardevol) of 40 (potentieel waardevol)	Bomen met grote waarde voor de omgeving (beleving, cultuurhistorie, dendrologie)	Gemeente of particulier/ derden
1B	Potentieel waardevol			
2	Structuurbomen	60 (lanen) of 80 (parken/ plantsoenen)	Bomen in samenhangende rijen of vlakken, met ruimtelijke betekening en/of als groene verbinding	Gemeente of particulier/ derden
3	Functionele bomen	40	Verhoogde kwaliteit van de leefomgeving	Gemeente
4	Overige bomen	20	Groene aankleding leefomgeving	Gemeente

Bijzonderheden

Bomen buiten de bebouwde kom

Voor bomen in het gemeentelijke buitengebied (vastgelegd als buiten bebouwde kom Wegverkeerswet) is de Wet natuurbescherming, hoofdstuk 4 van toepassing, tenzij sprake is van:

- a. houtopstanden binnen de bij besluit van de gemeenteraad vastgestelde grenzen van de bebouwde kom;
- b. houtopstanden op erven of in tuinen;
- c. fruitbomen en windschermen om boomgaarden;
- d. naaldbomen, kennelijk bedoeld om te dienen als kerstbomen, indien niet ouder dan 20 jaar;
- e. kweekgoed;
- f. uit populieren of wilgen bestaande:
 1. wegbeplantingen;
 2. beplantingen langs waterwegen, en
 3. eenrijige beplantingen langs landbouwgronden;
- g. het dunnen van een houtopstand;
- h. uit populieren, wilgen, essen of elzen bestaande beplantingen die kennelijk zijn bedoeld voor de productie van houtige biomassa, indien zij:
 1. ten minste eens per 10 jaar worden geoogst;
 2. bestaan uit minstens 10.000 stoven per hectare per beplantingseenheid, zijnde een aaneengesloten beplanting die niet wordt doorsneden door onbeplante stroken breder dan 2 meter, en
 3. zijn aangelegd na 1 januari 2013.

Bomen buiten de bebouwde kom Wet natuurbescherming (voorheen bebouwde kom Boswet), die vallen onder 1 van bovenstaande uitzonderingen, kunnen een gemeentelijke beleidsstatus toegewezen krijgen. Het gaat dan met name om de bomen op erven of in tuinen die als waardevolle boom aangemerkt kunnen worden, en (oude) fruitbomen en windschermen om boomgaarden, en specifieke rijen populieren of wilgen, die een cultuurhistorische waarde hebben of deel uitmaken van een aangewezen boomstructuur.

Snelgroeierende boomsoorten

Voor een aantal boomsoorten gelden strengere eisen voor aanwijzing. Het gaat hier om bomen die snel groeien en zeer algemeen zijn. Door deze eigenschappen verdringen zij andere bomen. Bovendien hebben zij vaak ook een beperktere levensduur en raken ze sneller in verval. Ook wijkt de diktegroei bij deze soorten af, en kan deze niet gebruikt worden als leeftijdsindicatie.

Aanwijzing van deze snelgroeierende soorten op basis van dezelfde criteria als die gelden voor andere soorten moet met enige terughoudendheid gebeuren.

De boomsoorten die in dit document gelden als snelgroeierend zijn:

- Populier
 - Wilg
-

Vergunning en compensatie

Voor het kappen, verplanten, rigouresus snoeien waardoor de groeivorm verandert (zoals het voor de eerste keer knotten of kandelaberen, of het snoeien van meer dan 40 procent van de kroon) of het op een andere manier in gevaar brengen van het voortbestaan van een monumentale of (potentieel) waardevolle boom of aantasten van een structuur dient een vergunning te worden aangevraagd.

Deze vergunningsplicht vervalt voor bomen zonder status van (potentieel) waardevolle of structuurboom.

Beoordeling kapaanvraag waardevolle en (potentieel) waardevolle bomen en boomgroepen (categorie 1A en 1B)

Waardevolle bomen worden alleen gekapt als er sprake is van een veiligheidsrisico (voor omgeving en/of verkeer) dat niet met boomsparende maatregelen weggenomen kan worden of bij een besmettelijke ziekte. Ook als een boom niet meer voldoet aan de aanwijscriteria (tevens weigeringsgronden) en dit met beheermaatregelen ook niet meer mogelijk gemaakt kan worden, kan dat een reden zijn om de boom te kappen. Het verantwoord en veilig omvormen naar een ecologisch beheerde boom kan als boomsparende maatregel worden toegepast op daarvoor geschikte locaties.

Potentieel waardevolle bomen worden alleen gekapt als er sprake is van een veiligheidsrisico (voor omgeving en/of verkeer) dat niet met boomsparende maatregelen weggenomen kan worden, bij besmettelijke ziekten, of bij een groot maatschappelijk belang.

Beoordeling kapaanvraag structuurbomen (categorie 2)

Deze bomen worden alleen gekapt als dit geen of een positief effect heeft op de beeldkwaliteit van de gehele structuur, tenzij sprake is van een veiligheidsrisico (voor omgeving en/of verkeer) dat niet met boomsparende maatregelen weggenomen kan worden, of bij een particulier of maatschappelijk belang (bouw woning, school, bedrijfsgebouw et cetera). Het duurzaam verleggen van de structuur kan ook een oplossing zijn.

Gemeentelijke bomen met een stamdiameter kleiner dan 40 cm binnen een vastgestelde structuur, hebben op basis van hun status wel een vergunningsplicht, maar kunnen wat minder streng beoordeeld worden. Wel geldt dat na kap, door middel van herplant, de structuur weer hersteld moet worden (zie ook onderdeel *Herplant na kap*).

Voor particuliere bomen binnen een vastgestelde structuur met een stamdiameter kleiner dan 40 cm geldt geen kapvergunnings- en herplantplicht

Cumulatieve beoordeling

Bij meerdere vergunningaanvragen voor kappen van bomen uit 1 rij of vlak (cumulatief gerekend) binnen 1 groeiseizoen, inclusief verplanten/verplaatsen, rigoureus snoeien of het op een andere manier aantasten van de samenhang en/of aanzicht van een als samenhangende eenheid te herkennen boomstructuur dienen deze in samenhang te worden beoordeeld.

Dit betekent ook dat als in eerste instantie 1 of enkele bomen zijn gekapt en vervangen (inboet), en vervolgens in datzelfde groeiseizoen weer een aantal bomen moeten worden vervangen, en daarmee het totaal aan vervangen of anderszins aantasten van de structuur op meer dan 30 procent uitkomt, daarvoor alsnog alle verrichtingen binnen dat groeiseizoen samen meegenomen moeten worden in de overweging.

Daarnaast wordt, indien delen van of een hele structuur gekapt moeten worden, ook gekeken of in het gebied daar omheen ook (delen van) structuren gekapt worden, en welke weerslag dit heeft op het geheel aan bomen in dat gebied. Uitgangspunt is dat niet binnen korte tijd een kaalslag mag plaatsvinden. Om dat te voorkomen wordt waar nodig en mogelijk de kap en herplant gefaseerd uitgevoerd.

Beoordeling kapaanvraag functionele en overige bomen (categorie 3 en 4)

Overige gemeentelijke en particuliere bomen moeten vooral zorgen voor een passende, groene aankleding. Op het moment dat een boom daar niet meer aan kan voldoen (veiligheid, overlast, ernstig teruglopende conditie, maatschappelijk belang) kan dat al snel een reden zijn om de boom te verwijderen en (uiteindelijk) te vervangen voor een boom die (beter) past. Voor dergelijke bomen is geen omgevingsvergunning nodig. Ook geldt hier geen meldingsplicht. Voor gemeentelijke bomen geldt een informatie-inspanning richting inwoners.

Beoordeling kapaanvraag particuliere bomen

Particuliere bomen zijn vrij van kapvergunning tenzij de boom deel uitmaakt van een gemeentelijke structuur of is aangemerkt als waardevolle boom. Deze bomen mogen zonder vergunning of melding gekapt worden.

Dunning

Onder dunnen wordt verstaan het verwijderen van boomvormers uit een houtopstand als onderhoudsmaatregel ter bevordering van de groei van de overblijvende houtopstand, waarbij geen oppervlakte van de betreffende houtopstand verloren gaat.

Dunning in een bosplantsoen geldt daarmee als onderhoudsmaatregel, waar geen vergunning of melding voor nodig is. Wel worden voorafgaand aan de uitvoering van deze onderhoudsmaatregel de inwoners actief geïnformeerd.

Herplant na kap

Na het verwijderen van een gemeentelijke boom naar aanleiding van een verleende vergunning of als geen vergunning nodig was, is herplant verplicht. Bij de herplant krijgt de vervangende boom dezelfde ambitieleeftijd als de verwijderde boom. Ook vindt vervanging plaats met een boom van minstens dezelfde boomgrootteklasse.

Onderdeel van deze herplantplicht is een passende groeiplaatsinrichting conform de richtlijnen van Handboek Bomen, en ten minste 3 jaar nazorg. Als de jonge aanplant tussentijds uitvalt, is inboet (vervangende aanplant) verplicht. De nazorgperiode gaat dan opnieuw in. Als de vervangende boom goed ontwikkelt en vanuit de nazorg wordt overgedragen naar de begeleidingsfase, kan een beleidsstatus worden toegekend.

In het geval een particuliere boom in ensemble met een (Rijks)monument, of een particuliere boom in een waardevolle structuur als onderdeel van een beschermd stadsgezicht gekapt moet worden, zullen specifieke eisen aan de herplant gesteld worden.

Vervangingsladder bomen

Bij het verwijderen van een vergunningsplichtige boom of een gemeentelijke boom dient herplant plaats te vinden:

1. Op dezelfde plek (1:1). Is dit niet mogelijk, dan volgt:

2. Binnen dezelfde locatie/perceel. Is dit niet mogelijk, dan volgt:

3. Grenzend aan de locatie. Is dit niet mogelijk, dan volgt:

4. Elders in het dorp of gemeente.

Bij verwijderen van bomen uit een bosplantsoenvak (dunning) is geen sprake van kap maar van een onderhoudsmaatregel, en daarom geldt ook geen herplantplicht. Indien een deel van een bosplantsoenvak verwijderd wordt, dient wel gekeken te worden of dit elders gecompenseerd kan worden met een zelfde aantal m².

Voor bomen die vallen onder de regelgeving van de Wet natuurbescherming (buiten de bebouwde kom) geldt conform deze wet dat na kap binnen 3 jaar herplant moet plaatsvinden.

Onrechtmatige snoei en illegale kap

Indien een vergunningsplichtige boom zonder vergunning wordt gekapt of rigoureus wordt gesnoeid, dan wordt daar op gehandhaafd. Dit kan resulteren in het opleggen van een boete en/of een herplantplicht. Hetzelfde geldt ook voor illegale snoei door particulieren aan gemeentelijke bomen.

BIJLAGE 16

RECHTEN EN PLICHTEN BOOMEIGENAREN

GEMEENTE
ENKHUIZEN

| S E D |

Gemeente
Stede Broec

Gemeente
Enkhuiizen

Gemeente
Drechterland

RECHTEN EN PLICHTEN

In beginsel is iedere boomeigenaar (van rechtswege de eigenaar van de grond waarop de boom zich bevindt) aansprakelijk voor schade veroorzaakt door deze boom. Deze schade moet het gevolg zijn van een onrechtmatige daad. In artikel 6:162 van het Burgerlijk Wetboek (BW) is de onrechtmatige daad als volgt omschreven: een inbreuk op een recht; een doen of nalaten in strijd met de wettelijke plicht; een doen of nalaten in strijd met hetgeen volgens ongeschreven recht in het maatschappelijk verkeer betaamt. Het kan dus gaan om handelingen aan of bij een boom of juist het nalaten daarvan (onvoldoende onderhoud) waardoor deze boom iemand schade toebrengt.

Een eigenaar van een boom kan aansprakelijkheid voorkomen wanneer hij kan bewijzen dat hij aan zijn zorgplicht heeft voldaan.

Hoever de zorgplicht gaat, hangt af van de omstandigheden van die boom: hoe groot is de boom en waar staat hij? De algemene zorgplicht die voor de meeste bomen geldt, bestaat eruit dat er sprake moet zijn van regelmatig regulier onderhoud en regelmatige uitwendige controle op gebreken aan de boom (de zogenaamde boomveiligheidscontrole). Afhankelijk van leeftijd, omvang en groeiplaats zullen dat jaarlijkse tot 5-jaarlijkse controles zijn. Voor bomen binnen (semi) openbaar, bebouwd gebied geldt vanuit jurisprudentie een standaardfrequentie van 1 keer per 3 jaar, of vaker als de omgeving of de boom zelf meer risico met zich kan meebrengen. Als uit zo'n controle blijkt dat maatregelen nodig zijn om veiligheidsrisico's weg te nemen of er meer onderzoek nodig is, moeten deze maatregelen en/of onderzoeken ook binnen een bepaalde periode uitgevoerd worden.

Het snoeien van een boom van iemand anders (particulier of gemeente) zonder toestemming of aanzegging met reactieperiode (in geval van bijvoorbeeld overlast door overhangende takken) geldt ook als onrechtmatige daad. Met dergelijke ingrepen wordt in feite andermans eigendom beschadigd. In zulke gevallen kunnen civielrechtelijke stappen genomen worden door de rechtmatige boomeigenaar, die vaak resulteren in een schadevergoeding.

BIJLAGE 17

DEREGULEREN GEDOOGBOMEN

GEMEENTE
ENKHUIZEN

| S E D |

Gemeente
Stede Broec

Gemeente
Enkhuiizen

Gemeente
Drechterland

GEDOOGBOMEN

Rechten en plichten

Boom (al dan niet aangeplant door gemeente) op particuliere grond

Een boom is wat betreft eigendom verbonden met de grond waarin deze staat. Een gemeentelijke boom op particuliere grond is daarmee eigenlijk eigendom van die particulier. Alle rechten en plichten omtrent de boom komen daarmee de grondeigenaar toe.

Door het vastleggen van specifieke afspraken over inspectie en onderhoud door de gemeente kan deze nog enige invloed hebben op de boom, maar bij een kapaanvraag door de eigenaar is het lastig deze te weigeren. Dit kan alleen door een specifiek beschermingsregime met weigeringsgronden op de boom te leggen, waaraan de aanvraag getoetst kan worden.

Boom op gehuurde grond

Burgerlijk Wetboek 7 gaat onder andere in op de huur van onroerend goed en de bijbehorende rechten en plichten voor huurder en verhuurder.

Klein onderhoud en herstellingen zijn de verantwoordelijkheid van de huurder. Volgens het Besluit Kleine Herstellingen valt daar ook onder: 'het onderhoud aan tuinen, erven, opritten en erfafscheidingen, zodanig dat deze onroerende aanhorigheden een verzorgde indruk maken, waaronder in elk geval het regelmatig snoeien van heggen, hagen en opschietende bomen en het vervangen van dode beplanting'.

Het is, conform het huurrecht, aan de huurder om eventuele bomen ofwel goed te snoeien om te voorkomen dat deze te groot worden, ofwel als de boom te groot wordt en moet worden verwijderd deze op eigen kosten te (laten) kappen, tenzij iets anders is overeengekomen en vastgelegd. Reden om een boom te verwijderen kan zijn wegens overlast aan burens, gevaar voor schade, dood van de boom of beëindiging van de huurovereenkomst. Als de huurder regulier onderhoud nalaat, dient de verhuurder hem daar op aan te spreken en aan te manen dit onderhoud alsnog te doen. Als dan nog steeds niet aan dat verzoek wordt voldaan, mag de verhuurder het onderhoud op zich nemen, en de kosten daarvoor verhalen op de verhuurder.

Indien een kapvergunning nodig is, kan deze wel alleen door de eigenaar (verhuurder, in dit geval gemeente, woningbouwvereniging, of particulier verhuurder) van de grond aangevraagd worden, mits deze van mening is dat kappen van de boom noodzakelijk is. Onder kleine herstellingen worden werkzaamheden zonder noemenswaardige kosten verstaan. Het kappen van een grote boom valt daarmee niet onder de kleine herstellingen maar onder groot onderhoud.

Een huurder heeft, binnen redelijke grenzen, een grote mate van vrijheid in de wijze waarop het gehuurde door hem wordt ingericht. Wijziging van het gehuurde, overlast aan omwonenden of schadeveroorzakend handelen of nalaten zijn factoren die die vrijheid begrenzen. Ook kunnen specifieke afspraken of richtlijnen in het huurcontract zijn vastgelegd. Concreet betekent dit dat beplanting die door de huurder wordt aangebracht, ook door hem onderhouden dient te worden. Bij nalatigheid dient de verhuurder de huurder daar op aan te spreken en waar nodig zelf actie te ondernemen.

Voor reeds aanwezige bomen bij aanvang van de huur ligt het meestal net anders. De huurder huurt de grond en de daar in aanwezige beplanting, en kan daarmee bij aanvang van de huur de overname van een reeds aanwezige grote boom weigeren. De zorgen en kosten voor die boom vervallen dan op de verhuurder.

De huurder dient de verhuurder indien noodzakelijk toegang te geven tot de grond en de boom.

Boom op grond in bruikleen

Een bruikleenovereenkomst lijkt op een huurovereenkomst, echter zijn er een aantal verschillen. Bij bruikleen is geen sprake van een tegenprestatie door de lener. De lener kan ook geen aanspraak maken op huurdersrechten. Dit betekent voor grond in bruikleen dat de lener deze mag gebruiken, wat klein onderhoud mag plegen, maar geen aanpassingen mag doen. Voor dat laatste blijft de eigenaar verantwoordelijk. Daarmee is de eigenaar van de grond (in dit geval de gemeente) ook verantwoordelijk en aansprakelijk voor eventuele bomen op die grond. Concreet betekent dit dat aanplant, onderhoud en kap van bomen door de eigenaar (gemeente) uitgevoerd worden. De gebruiker van de grond dient te zorgen dat de boom goed bereikbaar is hiervoor.

Boom op beperkte gemeentelijke grond (boomspiegel/perkje)

Een gemeentelijke boom op gemeentelijke grond valt wat betreft rechten en plichten geheel onder de verantwoordelijkheid van de gemeente (zie bijlage 16, Rechten en plichten boomeigenaar).

Bij een beperkte ondergrond (boomspiegel of perkje, grotendeels omgeven door grond in eigendom van derden), en bij andere bomen die op minder dan 2 meter van de erfgrans staan, is de kans op overlast bij naburen wel zeer groot. In die gevallen is het burendrecht (Burgerlijk Wetboek 5, titel 4) van toepassing.

Dit betekent dat grondeigenaren van de naastgelegen gronden geen onrechtmatige hinder van de bomen mogen ondervinden (overhangende takken, wortelgroei) en bij hinder de gemeente mogen aanspreken op het verhelpen van die hinder. Mocht de gemeente geen gehoor geven aan dergelijke verzoeken, dan mogen burens deze hinder zelf wegnemen. Echter dient wel sprake te zijn van onrechtmatige hinder (bladval, lichtderving en lichte overhang valt daar niet onder) en mag de boom in kwestie niet onherstelbaar beschadigd worden (aantasting habitus, of dusdanige snoei van takken of wortels dat daardoor onveilige situaties ontstaan, nu of in de toekomst).

Daarnaast geldt de regel dat bomen op een afstand van minimaal 2 meter van de erfgrans moeten staan, tenzij in de gemeentelijke verordening een afwijking daarop is opgenomen.

Aan de afstand van 2 meter zal in het geval van een boom in een boomspiegel of een klein perkje niet voldaan kunnen worden. Echter hoeft de boom daarmee niet meteen onrechtmatig te zijn. Bomen in een specifieke aanplant (veelal structuur, in enkele gevallen solitair) volgens een vastgelegde beleidsstatus of beheerplan of in een reeds langere tijd zo bestaande situatie, kunnen rechtmatig op een kleinere afstand dan de wettelijke 2 meter (of een kleinere, door de gemeente vastgestelde afstand) van een erfgrans staan. Echter zal in deze gevallen de kans op overlast bij naburen zeer groot, tot 100 procent zijn.

Gedoogbomen Enkhuizen

Situatie

In Enkhuizen is sprake van waardevolle- en/of structuurbomen op particuliere walkanten waarbij de gemeente de verantwoordelijkheid op zich heeft genomen. Om de aansprakelijkheid juridisch kloppend te krijgen is het van belang dit in beleid goed vast te leggen.

Gemeentelijk beheerde particuliere bomen op particuliere grond als onderdeel van gemeentelijke structuur

In het centrum van Enkhuizen zijn particuliere bomen (op particuliere grond) langs de walkanten van de stadsgrachten onderdeel van een gemeentelijke structuur, binnen een Rijksbeschermd stadsgezicht. Eigenlijk vallen deze bomen wat betreft onderhoud en veiligheid volledig onder de verantwoordelijkheid van de particuliere eigenaren. De bomen vertegenwoordigen belangrijke waarden voor het historische karakter en het stadsgezicht van Enkhuizen.

De gemeente wil de bomen graag behouden als gemeentelijke structuur en voert daartoe de inspectie en het onderhoud al sinds jaar en dag uit, evenals eventuele kap en herplant. De particuliere eigenaar heeft daarmee wat betreft onderhoud, kap en aanplant geen zeggenschap meer over zijn bomen, maar is op papier juridisch wel aansprakelijk gebleven.

De betreffende bomenrijen zijn aangewezen en vastgelegd als onderdeel van de (waardevolle) boomstructuur. De boomstructuur heeft daarmee een vergunningsplicht bij kap, en een kapaanvraag wordt getoetst aan zwaardere normen dan bij de reguliere laan- en straatbomen. Daarnaast kunnen zwaardere eisen aan herplant gesteld worden. In feite ligt daarmee de beslissing voor kap en aanplant bij de gemeente. Door ook ingrijpende snoei, kroon innemen, kandelaberen en dergelijke te vatten onder het begrip 'vellen', worden deze handelingen ook vergunningsplichtig en vallen onder de besluitvorming van de gemeente.

De gemeente vindt deze bomen dermate belangrijk dat zij de inspectie en het onderhoud verzorgt en neemt de kosten daarvoor voor haar rekening.

De gemeente neemt als beheerder ook de aansprakelijkheid formeel over.

Met dit beleidsplan wordt zo de jarenlang gehanteerde handelswijze en het tot nu toe onbeschreven staand beleid met betrekking tot het beheer en onderhoud van de bomen op de particuliere walkanten vastgelegd.

Het risico bestaat dat deze handelswijze in de vergetelheid raakt bij de betreffende boomeigenaren, en bijvoorbeeld bij overdracht van een perceel (bij verkoop) een nieuwe eigenaar niet op de hoogte is van de afspraken, rechten en plichten. Hier zal door de huidige eigenaren en hun eventuele makelaars extra aandacht aan gegeven moeten worden bij een eventuele verkoop van het perceel en de daarop aanwezige waardevolle bomen.

Dit wordt enigszins ondervangen door de periodieke controles en het onderhoud wat de gemeente uitvoert, waardoor het ook zichtbaar is dat de gemeente hier een verantwoordelijkheid heeft.

Daarnaast zal de gemeente hier ook aandacht aan besteden op de gemeentelijke website. De perceeleigenaar kan, op het moment dat de aanwezige boom problemen geeft (onrechtmatige hinder of veiligheidsrisico's) door mogelijk onvoldoende onderhoud, de gemeente als beheerder daar op aanspreken.

Stappenplan mogelijke aanpassingen in het beheer

De gedoogbomen en de bijbehorende geldende situatie (zoals hierboven benoemd) in beeld brengen.

Bepalen welke van de gegeven beheeropties per boom mogelijk zijn.

In gesprek gaan met huidige eigenaren/huurders/bruikleners over de situatie en de mogelijke opties voor aanpassing.

In gesprek gaan met omwonenden over de mogelijke veranderingen in hun directe omgeving.

In gesprek gaan met mogelijke nieuwe eigenaren (voor zover dat niet al met één van bovenstaande punten bereikt is).

Op basis van alle input uit de gesprekken en de eigen voorkeuren besluiten welke aanpassingen worden doorgevoerd.

Perceeleigenaren en huurders informeren over de bestaande of aan te passen status van de op hun perceel staande bomen.

Aanpassingen vastleggen in de bomendata.

De nieuwe situatie communiceren met eventuele nieuwe eigenaren en/of verantwoordelijken. Waar nodig een overeenkomst aangaan, aanpassen of ontbinden.

De nieuwe situatie communiceren (in detail) met overige omwonenden.

BIJLAGE 18

RICHTLIJN OMGANG MET OVERLAST

GEMEENTE
ENKHUIZEN

| S E D |

Gemeente
Stede Broec

Gemeente
Enkhuiizen

Gemeente
Drechterland

Iedere boom heeft effect op zijn omgeving. Of men dit als overlast ervaart, hangt sterk af van persoonlijke voorkeuren. Gemeente Enkhuizen heeft deze richtlijn opgesteld om aan te geven in welke gevallen, afhankelijk van beleidsstatus, er sprake is van onoverkomelijke overlast en welke maatregelen er dan getroffen kunnen worden. Alle andere vormen van overlast zijn het natuurlijke gevolg van bomen en dienen geaccepteerd te worden. Met deze richtlijn kunnen klachten en meldingen op een eenduidige manier afgehandeld worden.

Inhoud

<u>Algemene kaders</u>	
<u>Veiligheid</u>	
<u>Investeringsbereidheid</u>	
<u>Locatie</u>	
<u>Eigenaar</u>	
<u>Overweging ingrijpende snoei of (voortijdige) kap</u>	
<u>Reconstructie</u>	
<u>Meerdere meldingen</u>	
<u>Verwachte resterende levensduur</u>	
<u>Herplant</u>	
<u>Stapeling</u>	
<u>Maatregelen per type overlast</u>	
<u>Overhangende takken/ groen van bomen</u>	
<u>Lichtontneming</u>	
<u>Boom 'afval'</u>	
<u>Schade door wortels</u>	
<u>Allergische reacties</u>	

Algemene kaders

Veiligheid

Volgens de wet behoort iedere eigenaar voldoende zorg aan zijn eigendommen te besteden, zodat anderen daarvan geen overmatige overlast of schade ondervinden. Wanneer het nalaten van voldoende zorg tot (letsel)schade leidt, dan kan de eigenaar voor deze schade aansprakelijk worden gehouden. Voor boomeigenaren en -beheerders is het dan ook van belang dat ze hun bomen periodiek op veiligheidsaspecten (laten) controleren en dit registreren. In gemeente Enkhuizen gebeurt dit volgens cyclisch onderhoud elke 3 jaar bij reguliere bomen en jaarlijks bij attentiebomen. Bij het uitvoeren van veiligheids- en onderhoudsmaatregelen wordt gestreefd naar duurzaam behoud van het bomenbestand. Wanneer de boom niet veilig gemaakt kan worden zonder te kappen, wordt de boom geveld en vindt herplant plaats met een passende boom voor de locatie en situatie.

Investeringsbereidheid

Gemeente Enkhuizen heeft als uitgangspunt dat waar mogelijk, de bomen behouden worden. Wanneer er echter sprake is van onoverkomelijke overlast, kan dit leiden tot een maatregel. In het uiterste geval is dat het vellen van de boom. De overlast kan ook door boomsparende maatregelen (tijdelijk) worden opgelost, zoals frequentere veegroendes, herbestraten of met (vorm)snoei of groeiplaatsverbetering. Daar hangen in sommige gevallen hoge kosten aan. De afweging om deze (kostbare) boomsparende maatregelen te nemen, hangt samen met de investeringsbereidheid voor de boom. Investeringsbereidheid wordt verder uitgelegd in bijlage 12 'Beheerrichtlijn in relatie tot beleidsstatus'.

Locatie

Ten aanzien van bomen die binnen de bebouwde kom staan en bomen in het buitengebied worden in geval van overlast dezelfde afwegingen gemaakt. Echter is de kans op overlast veelal kleiner en hangen andere prijskaartjes aan de mogelijke maatregelen. Hierdoor zal in een aantal gevallen in het buitengebied een andere keuze gemaakt worden om de overlast te verhelpen.

Eigenaar

We maken onderscheid tussen gemeentelijke bomen, bomen die op particulier terrein staan en bomen van andere partijen zoals Staatsbosbeheer, Waterschap, recreatieschap enzovoort. De maatregelen die in dit toetsingskader worden beschreven, hebben enkel betrekking op gemeentelijke bomen. Bij overlast van andere bomen zal degene die overlast ervaart dit conform het burennrecht (Burgerlijk Wetboek 5) en eventueel de Wet natuurbescherming (per 2022 Omgevingswet) met de boomeigenaar moeten oplossen.

Overweging ingrijpende snoei of (voortijdige) kap

In het geval van vastgestelde overlast is de beleidsstatus bepalend in het besluit of de boom ingrijpend gesnoeid wordt of (voortijdig) gekapt. Ingrijpende snoei is een maatregel waarbij 35 - 75% van de boom wordt gesnoeid. Deze actie moet periodiek worden herhaald.

Ingrijpende snoeimaatregelen hebben een dusdanige impact op een boom dat een vergunning nodig is. Daarnaast zal de waarde van een boom na uitvoer substantieel lager liggen, het kroonvolume is immers vele malen kleiner. De beheerkosten van een boom waarbij ingrijpend is gesnoeid liggen juist hoger, omdat periodiek gesnoeid moet worden.

Alleen (potentieel) waardevolle bomen worden daarom ingrijpend gesnoeid.

Reconstructie

De reconstructie van een gebied is een goede gelegenheid om overlastbomen te vervangen. Wanneer een boom overlast veroorzaakt, wordt dus gekeken wanneer een reconstructie gepland staat. Het voortijdig kappen of het nemen van (kostbare) maatregelen om de overlast tijdelijk te verhelpen worden tegen elkaar afgewogen. De kosten van de ingreep zelf en eventueel vervolg voor beheer om de boom te behouden worden hierbij meegenomen. Ook de invloed op het straatbeeld, de mate van de geplande ophoging en het effect van de geplande ophoging op de bomen en de zekerheid van de planning worden meegewogen.

(Nog) niet gepland

Wanneer een reconstructie (nog) niet gepland is of pas over geruime tijd, dan is ingrijpende snoei (kandelaberen, knotten) minder wenselijk. Dergelijke snoei moet periodiek (elke 3 tot 5 jaar) herhaald worden om de boom veilig te houden, wat het een kostbare ingreep maakt.

Reconstructie gepland

Wanneer met grote zekerheid gezegd kan worden dat de boom die onoverkomelijke overlast veroorzaakt, binnen 1 of 2 jaar geveld wordt vanwege een reconstructie (ophoging, herinrichting en dergelijke), kan de gemeente besluiten om de boom voortijdig te kappen. Hierdoor is het niet nodig om tijdelijke maatregelen te nemen om de overlast te verminderen. Wanneer een dergelijke zekerheid nog niet gegeven kan worden, maar binnen 3 tot 5 jaar wel reconstructiewerkzaamheden gepland zijn, kan de gemeente overwegen om alleen veiligheidsproblemen en onoverkomelijke overlast op te lossen. Als een boom wel gekapt zou worden, heeft directe herplant op dat moment geen zin, met de reconstructie in het vooruitzicht. Dan zou de locatie langere tijd leeg blijven, wat de gemeente (en vaak omwonenden ook) onwenselijk vinden. In dat geval wordt eerder gekozen voor een eenmalige (snoei)ingreep, omdat deze, vanwege de reconstructie, niet herhaald hoeft te worden. In een aantal gevallen is een dergelijke eenmalige ingreep zo kostbaar, dat de gemeente alsnog kan beslissen om dan maar de boom te kappen.

Beoordeling gevolgen

Of de bomen een (beperkte) ophoging kunnen verdragen is mede afhankelijk van de boomsoort en de locatie en groeiomstandigheden. Een Bomen Effect Analyse (BEA) kan hier uitsluitsel over geven. Een geplande reconstructie hoeft dus geen reden te zijn om de boom voortijdig te kappen. Hier moet de gemeente rekening mee houden bij haar overweging.

Meerdere meldingen

Als de overlast door meerdere mensen in een straat wordt ervaren, telt de gemeente het aantal officieel ingediende meldingen (via de klachten- en meldingencentrale) of doet een buurtonderzoek. Dit onderzoek wordt door de gemeente geïnitieerd. De gemeente houdt hierbij de regie over de wijze van onderzoek. Door buurtbewoners verzamelde handtekeningen worden niet als officiële meldingen beschouwd.

Op basis van de door de gemeente verzamelde overlastgegevens neemt de gemeente een passende oplossing, zoals ingrijpende snoei, of kap en herplant met een passende boomsoort.

Verwachte resterende levensduur

Wanneer een boom aftakelt, betekent dit dat de boom na de maatregel binnen 5 jaar alsnog gekapt zal worden. Terwijl als de boom nu vervangen wordt, er over 5 jaar een goed groeiende boom staat.

Economisch gezien zou het uitvoeren van een maatregel daarom een slechte investering zijn. Ook is de kans op veiligheidsrisico's groter bij een aftakelende boom. Voor de biodiversiteit heeft een aftakelende boom wel een meerwaarde. Daarom wordt waar mogelijk een aftakelende boom ecologisch beheerd.

Bij een boom waarvan de overlast vastgesteld is en de levensduurverwachting ook na een maatregel minder dan 5 jaar is, wordt de maatregel niet uitgevoerd en de boom vervangen.

Herplant

Een (overlast)boom die wordt geveld, wordt vervangen volgens de vervangingsladder beschreven in bijlage 15 'Aanwijscriteria en bescherming per beleidsstatus'.

Bij herplant na het vellen van een boom, wordt de nieuwe boom gekozen op basis van soorteigen kenmerken, de benodigde kwaliteit van de groeiplaats en de beschikbare boven- en ondergrondse groeiruimte. Ook gevoeligheid voor ziekten, plagen en aantastingen zoals essentaksterfte of eikenprocessierups worden meegenomen in de soortkeuze. Hiervoor wordt rekening gehouden met de minimumeisen uit het Handboek Bomen (Boommonitor Online), afgestemd op de beleidsstatus van de te planten boom, en de ambitieleeftijd die daar bij hoort. Zodoende zal de vervangende boom minder tot geen overlast veroorzaken.

Bij het vervangen van een groter aantal functionele bomen en soms ook structuurbomen krijgen belanghebbenden (zij die direct uitzicht hebben op de bomen) de gelegenheid om hun voorkeur door te geven op basis van een shortlist met mogelijke boomsoorten. De gemeente maakt daarbij de afweging of er daadwerkelijk wat te kiezen is. Soms is sprake van een één-op-één herplant of zijn de mogelijkheden op de locatie te beperkt.

Stapeling

Wanneer één boom op meerdere manieren zorgt voor overlast (bijvoorbeeld overhangende takken én honingdauw én bestratingsopdruk), dan worden de knelpunten afzonderlijk beoordeeld en in geval van onoverkomelijke overlast van passende maatregelen voorzien.

Maatregelen per type overlast

Overhangende takken / groen van bomen

Overhangende takken

Men kan overlast ervaren van takken die te laag hangen, tegen de gevel groeien of eigendommen beschadigen. Bij veiligheidsproblemen en bij onoverkomelijke overlast zal de gemeente altijd een passende oplossing treffen. In deze paragraaf worden deze situaties toegelicht. Schaduwwerking, vervuiling van eigendommen door bladval of druipen van de boom worden in aparte paragrafen uitgewerkt.

•

Veiligheid en zorgplicht

In het kader van de zorgplicht worden maatregelen genomen om de veiligheid te waarborgen. Hiervoor worden bij alle bomen, ongeacht beleidsstatus, de volgende acties uitgevoerd:

- De minimale doorrijhoogte, zoals beschreven in het Handboek Bomen, wordt gewaarborgd.
- Om schade aan gebouwen of eigendommen te voorkomen, worden takken verwijderd, voor zover dit de habitus van de boom niet aantast, en andere maatregelen geen oplossing bieden.

•

Snoeien

Artikel 5:44 lid 1 Burgerlijk Wetboek (BW) geeft een eigenaar van een erf het recht om overhangende takken te verwijderen mits de boom daarbij geen onherstelbare schade oploopt of zelfs afsterft. Voorwaarde is wel dat de eigenaar van de boom eerst in de gelegenheid wordt gesteld om zelf de boom te snoeien. Dit verzoek wordt schriftelijk gedaan waarbij de boomeigenaar een redelijke termijn van circa 6 weken krijgt. Hierbij moet wel rekening gehouden worden met het snoeiseizoen voor de betreffende boom. Er moet tevens kenbaar gemaakt worden dat wanneer de boomeigenaar binnen de gestelde termijn zelf geen actie onderneemt, de eigenaar van het erf waarboven de takken hangen de boom zelf zal (laten) snoeien. Het is verstandig om de snoei te laten uitvoeren door een deskundige op het gebied van bomen. Die kan namelijk beoordelen hoeveel er van de overhangende takken gesnoeid kan worden zonder dat het voortbestaan van de boom of de vorm van de kroon onherstelbaar in gevaar komt.

Op de habitus van een waardevolle boom of structuurboom ligt een zwaardere bescherming, en zal extra snoei (meer dan regulier onderhoud) de habitus ook sneller beschadigen. In die gevallen hoeft een snoeiverzoek dan ook niet ingewilligd te worden (met onderbouwing).

Kappen

Als een eenmalige boomsparende maatregel niet volstaat, zal de gemeente overwegen of de boom extra gesnoeid kan worden of dat de boom (voortijdig) gekapt moet worden. Uitzondering hierop vormen de waardevolle bomen en de structuurbomen die cruciaal zijn voor het in stand houden van het straatbeeld. Op de plek van functionele bomen en structuurbomen die verwijderd worden, wordt een boom herplant die bij de locatie en situatie past.

Bomen bij de erfgrans

De hoofdregel luidt dat er geen bomen binnen de vastgestelde afstand van de erfgrans mogen staan, tenzij er in het verleden andere afspraken zijn gemaakt of er sprake is van verjaring (als een boom (hoger dan de erfafscheiding) al meer dan 20 jaar daar staat). Wanneer er bomen binnen de gestelde afstand staan, mag een inwoner de eigenaar verzoeken om de boom te kappen. De gemeente zal vervolgens afwegen of er een kapvergunning wordt verleend. Hierbij spelen de beleidsstatus van de boom en de bijdrage van de boom aan het structuurbeeld een belangrijke rol (zie overzicht 1). Wanneer er een vergunning wordt verleend, zal de gemeente op een passend moment (bijvoorbeeld bij een reconstructie) de boom verwijderen en bepalen hoe herplant ingepast kan worden.

Takken tegen de gevel

Takken die tegen de gevel groeien, kunnen een bouwkundig probleem veroorzaken dat de veiligheid aantast. Als takken tegen de gevel komen, wordt direct een deel van de tak gesnoeid. Het snoeien wordt zoveel mogelijk meegenomen in het cyclisch onderhoudsproces van de gemeente. Hierdoor kan het voorkomen dat de takken pas een jaar later gesnoeid worden. Wanneer snoei geen duurzame oplossing is, zal de gemeente overwegen om de boom extra te snoeien of (voortijdig) te kappen.

Takken tegen straatmeubilair

Takken die tegen lantaarnpalen, straatnaamborden of ander straatmeubilair groeien, moeten uit veiligheidsoogpunt verwijderd worden. Ze ontnemen bijvoorbeeld het zicht op verkeersborden of belemmeren een goede verlichting. Particuliere boomeigenaren krijgen een schriftelijk verzoek om de takken te verwijderen waarbij ook een realistische termijn wordt gegeven en consequentie wanneer dit verzoek niet wordt ingewilligd. In dat geval zal de gemeente de werkzaamheden zelf (laten) uitvoeren.

Beleidsstatus	Waardevol	Structuur	Functioneel
Situatie			
Onvoldoende doorrijhoogte	Veiligheidsmaatregel : snoei	Veiligheidsmaatregel: snoei	Veiligheidsmaatregel: snoei.
Overhangend groen boven tuinen	Snoei zolang deze ingreep de habitus van de boom niet aantast.	Snoei zolang deze ingreep het structuurbeeld niet aantast.	Reguliere snoei.
Indien de boom binnen de wettelijk toegestane afstand tot de erfgrens staat	Als de overlast niet op te lossen is met cyclische snoei of met een eenmalige, boomsparende ingreep, zal de gemeente overwegen om de boom die voor overlast zorgt ingrijpend te snoeien of (voortijdig) te kappen.		
Takken tegen gevel	Snoei	Snoei Als de overlast niet op te lossen is met cyclische snoei of met een eenmalige, boomsparende ingreep, zal de gemeente overwegen om de boom die voor overlast zorgt ingrijpend te snoeien of (voortijdig) te kappen.	
Bomen binnen 0,50 meter tot de erfgrens	Snoei zolang deze ingreep de habitus van de boom niet aantast.	Beoordeling kapaanvraag	
Takken tegen straatmeubilair	Snoei	Snoei	

Overzicht 1: Maatregelen in geval van overhangend groen.

Lichtontneming

Bomen zorgen voor schaduw. De één vindt dit prettig vanwege de verkoeling, een ander ervaart het als overlast. Objectieve beoordeling is noodzakelijk om mensen die overlast ervaren op een correcte en eenduidige wijze te beantwoorden.

Juridisch kader

Vanuit het Burgerlijk Wetboek (Art 5:37) mag een eigenaar geen onoverkomelijke overlast toebrengen aan eigenaren van andere erven door het onthouden van licht, lucht of het verspreiden van rumoer of stank. Dit wordt echter in de gerechtelijke praktijk voor gemeenten niet snel erkend. Bomen dienen het maatschappelijk belang.

Zonlicht in de tuin

Het ontnemen van zonlicht in de tuin valt zelden onder onrechtmatige hinder. De gemeente neemt in principe geen maatregelen. Bij een reconstructie kan de gemeente dit opnieuw overwegen.

Daglicht in huis

Het ontnemen van daglicht (in huis) ligt net anders. Er is alleen sprake van hinder als aantoonbaar is dat een fors aantal uren daglicht aan woonvertrekken wordt ontnomen. Hiervoor zijn echter geen wettelijke richtlijnen.

Gemeente Enkhuizen hanteert voor de bezonning van woningen de door TNO gestelde norm.

- De 'lichte' TNO-norm: ten minste 2 mogelijke bezonningsuren per dag in de periode van 19 februari – 21 oktober (gedurende 8 maanden) in midden vensterbank binnenkant raam. Deze norm wordt gehanteerd bij (potentieel) waardevolle bomen en structuurbomen.
- De 'strengere' TNO-norm: ten minste 3 mogelijke bezonningsuren per dag in de periode 21 januari – 22 november (gedurende 10 maanden) in midden vensterbank binnenkant raam. Deze norm wordt gehanteerd bij functionele en overige bomen.
- Bij (potentieel) waardevolle bomen is overlast vanwege een tekort aan bezonningsuren geen rede tot uitvoer van maatregelen.

Deze normen worden alleen toegepast op gevels die zon kunnen ontvangen. Noordgevels ontvangen immers - hoogbouw of niet - nooit direct zonlicht.

Standpunt gemeente

In eerste instantie zal de gemeente bepalen of naar alle waarschijnlijkheid aan de TNO-norm voldaan wordt. Bij deze overweging wordt de situatie bij aanvang van de bewoning meegewogen. Mochten de gemeente en de overlasthebbende er samen niet uitkomen, dan ligt de verantwoordelijkheid voor het aanleveren van bewijslast door een (extern) adviseur bij degene die overlast ervaart. Het verwijderen (of het ingrijpend snoeien) van één of meerdere bomen wordt pas overwogen indien de situatie naar oordeel van de (extern) adviseur als onacceptabel wordt beschouwd (principe van 'nee, tenzij').

Maatregelen

Als sprake is van onoverkomelijke overlast, wordt bekeken welke maatregelen nodig zijn. Hierbij wordt alleen de overlast aangepakt, niet de gevolgen.

Naast het reguliere snoeionderhoud zal de gemeente een boom alleen maar extra snoeien als dit de natuurlijke groeivorm niet aantast. Een belangrijke overweging is ook dat het simpelweg verder innemen van een boomkroon binnen een of enkele jaren door reguliere of zelfs extra reactiegroei weer teniet is gedaan. Vaak zal een ingreep neerkomen op het gericht innemen van een enkele (grote) tak.

Bij vervanging (of verwijdering) van bomen wordt de eventueel te verwachten overlast door lichtontneming meegewogen in de soortkeuze en de plantlocatie van de vervangende bomen.

Zonnepanelen, zonneboilers en dergelijke

De laatste jaren is het gebruik van zonnepanelen op daken van particuliere woningen flink toegenomen. Objecten in de openbare ruimte zoals bomen maken de situatie, nu of in de toekomst, misschien minder geschikt. Zijn de zonnepanelen eenmaal geplaatst, dan krijgt de gemeente het verzoek om bomen drastisch te snoeien of te kappen om zo het rendement op de panelen te verhogen.

Standpunt gemeente bestaande situatie

Het gebruik van groene energie heeft een positief effect op het milieu, maar dit geldt ook voor bomen. Bomen dragen bovendien positief bij aan andere aspecten, zoals sfeer en beleving en een gezonder leefklimaat. Bomen dienen hiermee in grote mate het algemeen belang. Het algemeen maatschappelijk belang weegt in deze situatie zwaarder dan het individuele belang van een energiebewuste eigenaar. Het standpunt is dat gemeente Enkhuizen voor het plaatsen van zonnepanelen, zonneboilers en aanverwante zaken geen gemeentebomen kapt of snoeit.

Standpunt gemeente nieuwe situatie

Bij nieuwe situaties gelden de standaarden beschreven in het LIOR. In bijlage 5 zijn de richtlijnen hiervoor opgesteld.

Uitzichtontneming

Bomen staan op diverse plaatsen in de openbare ruimte onder andere ter verfraaiing van deze ruimte. We zien bomen in parken, langs wegen, in woonstraten, in groenstroken. Dit wordt niet door iedereen als mooi ervaren. Soms vinden inwoners dat gemeentebomen hun uitzicht belemmeren.

Vrij uitzicht

In Nederland bestaat naar vaste rechtspraak geen recht op een vrij uitzicht. De gemeente volgt hierin de rechtspraak en neemt geen maatregelen. Bij nieuwe aanplant kunnen mensen geen aanspraak maken op het behoud van uitzicht.

Beschutting wegnemen

Andersom; waar bomen worden gekapt of beplanting wordt gesnoeid kan het voorkomen dat de beschutting (tijdelijk) wegvalt. Bewoners dienen zelf voor beschutting te zorgen en kunnen geen rechten ontlenen aan de afschermende functie van gemeentelijk groen en bomen.

Boom 'afval'

Bladeren, naalden, zaden en vruchten

In de herfst -en bij enkele boomsoorten ook op andere momenten van het jaar- laten de meeste bomen hun bladeren (of naalden) vallen. Dit kan leiden tot ophoping van bladeren, zowel in de openbare ruimte als op particulier terrein. Bladval en de verspreiding van zaden en/of vruchten vormen voor de gemeente in het algemeen geen reden om in te grijpen. De openbare ruimte wordt 'op beeld' (conform de richtlijnen van het CROW) beheerd, waarbij de gemeente streeft naar een volgens haar acceptabel straatbeeld. Hierbij wordt enig afval getolereerd. Op openbare plekken waar ernstige overlast wordt ervaren zal in de piekperiodes van blad- en/of vruchtval meer geveegd worden dan gemiddeld. Omwonenden kunnen de bladeren kwijt in hun groene container. Afval van een gemeentelijke boom in een

particuliere tuin hoort, conform het Burgerlijk Wetboek 4.45, bij die particuliere tuin, en zal door de bewoner zelf opgeruimd moeten worden.

Juridisch kader

De rechtspraak ziet bladval niet snel als onoverkomelijke overlast. Indien de veiligheid van de openbare ruimte in het geding komt, moet de gemeente maatregelen treffen.

Standpunt gemeente

Blad- en vruchtval is een natuurlijk verschijnsel dat een beperkt aantal weken per jaar optreedt. Dit wordt als een te aanvaarden overlast beschouwd. Alleen wanneer door blad- of vruchtval onveilige (verkeers)situaties ontstaan, onderneemt de gemeente actie.

Waar vallende vruchten verwijtbare schade toebrengen aan particulier eigendom zal de gemeente waar redelijkerwijs mogelijk de structureel terugkerende overlast wegnemen.

Hierin wordt onderscheid gemaakt in beleidsstatus van de boom.

Maatregelen

Jaarrond worden de straten regelmatig geveegd en wordt het blad opgeruimd, om een volgens de gemeente acceptabel straatbeeld te krijgen. Tijdens de piekmomenten, tijdens het bloesem-, vrucht- en bladvalseizoen, wordt er intensiever geveegd. Op locaties waar gevallen blad, vruchten of bloesem voor gevaarlijke situaties zorgt, wordt hier extra aandacht aan besteed.

Plak door luizen of vogelpoep

Bomen die in minder goede conditie verkeren, zijn vatbaarder voor luizen. Deze luizen kunnen een plakkerige substantie (honingdauw) afscheiden. Dit is een tijdelijk probleem, dat met name in de eerste helft van de zomer last kan geven. Een goede regenbui spoelt de meeste luizen en plakkerigheid weer weg. Bij sommige bomen kan het lonen om de groeiomstandigheden en daarmee de conditie van de boom te verbeteren.

Ook vogels die overnachten in bepaalde bomen kunnen met hun uitwerpselen, geluid of gedrag (tijdelijk) voor overlast zorgen. Het verwijderen van takken of zelfs een boom lost het probleem niet op, aangezien de vogels dan verplaatsten naar de volgende tak of boom. Na enige tijd zullen vogels uit zichzelf weer een volgende overnachtingsplek opzoeken. Conform de Wet natuurbescherming, artikel 3.1 is het verboden om vogels van soorten die in artikel 1 van de Vogelrichtlijn zijn genoemd (in feite vrijwel alle in het wild voorkomende vogelsoorten binnen Europa), te doden of te vangen. Ook is het niet toegestaan om deze vogelsoorten opzettelijk te storen als dat wezenlijke invloed heeft op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.

Maatregelen

Overlast door honingdauw en vogeluitwerpselen vormt voor de gemeente in het algemeen geen reden om in te grijpen. Bij vervanging van bomen, aan het eind van hun levensduur, wordt zoveel mogelijk rekening gehouden met de locatie en welke soorten daar passen.

Schade door wortels

Bomen hebben wortels nodig om te leven en te groeien. Wortels zorgen voor stabiliteit, voedsel- en vochtopname. Voor een goede verankering heeft een boom genoeg (doorwortelbare) ruimte nodig om zijn wortels te kunnen spreiden. Wortels zoeken altijd de weg van de minste weerstand naar ruimtes waar voldoende vocht en voeding aanwezig zijn. Overlast veroorzaakt door boomwortels is een veel voorkomend probleem in de stedelijke omgeving omdat hier vaak onvoldoende ondergrondse ruimte is voor de groei van bomen. De volgende situaties kunnen ontstaan: bestratingsopdruk, ingroei van wortels in funderingen en gevels, schade aan een erfafscheiding, wortels in de riolering. Maar ook al richten wortels schade aan, dan wil dit nog niet zeggen dat de gemeente hiervoor aansprakelijk is.

Juridisch kader

Rechterlijke uitspraken laten zien dat van een gemeente niet kan worden verwacht dat zij van al haar bomen bijhoudt of de wortels problemen kunnen gaan geven. Artikel 5:44 van het Burgerlijk Wetboek geeft iemand het recht om doorschietende wortels op eigen erf te kappen, zonder dat hij een verzoek aan de boomeigenaar moet doen zoals bij overhangende takken.

Wel geldt ook de regel dat de boom niet onherstelbaar beschadigd mag raken. Als wortels de riolering in groeien, gaat een rechter ervan uit dat dit alleen kan gebeuren als het riool al beschadigd was. De gemeente hoeft hierbij geen schadevergoeding te betalen maar moet wel maatregelen treffen om verdere schade te voorkomen (geen betaalplicht, wel doeplicht).

Ook als wortels de fundamenteën van een huis in groeien, is de gemeente niet zomaar aansprakelijk. Een huiseigenaar heeft de plicht tot onderhoud en controle van de eigen fundamenteën, onder meer door van tijd tot tijd te controleren of er sprake is van wortelingroei.

Standpunt gemeente

De overlast door wortels kan in verschillende vormen en in verschillende gradaties voorkomen. Afhankelijk van de situatie zal de gemeente de eigenaar helpen bij het zoeken naar een oplossing. Deze oplossing kan ook bij de eigenaar liggen. Bij een lekkende rioolbuis biedt het weghalen van de boom meestal geen oplossing: het vervangen van de rioolbuis wel.

Maatregelen

De gemeente neemt in beginsel geen maatregelen. Het is aan de probleemeigenaar om ingroeiende wortels te verwijderen. Soms is dit niet mogelijk, bijvoorbeeld wanneer zoveel wortels (van de stabiliteitskluut) van de boom gekapt zouden moeten worden, dat de boom daar instabiel van zou worden. Dan zoekt de gemeente samen met de eigenaar naar een oplossing.

Wanneer een gemeentelijke boom binnen de wettelijk toegestane afstand tot de particuliere erfgrens staat, en aantoonbaar schade veroorzaakt met takken en/of wortels, zal de gemeente onderzoeken of het mogelijk is om op verantwoorde wijze maatregelen te nemen. Denk hierbij aan groeiplaatsverbeteringen of het plaatsen van een wortelscherm bij een waardevolle boom of structuurboom.

In het geval van een functionele boom zal eerder overgegaan worden tot kap, en herplant met een boom met kleiner wortelstelsel.

Bij vervanging van bomen wordt rekening gehouden met de minimeisen uit het Handboek Bomen (Boommonitor Online) voor wat betreft groeiplaats en afstand tot obstakels. Hierdoor zal de vervangende boom minder tot geen overlast veroorzaken.

Allergische reacties

Klachten over hooikoorts door de aanwezigheid van bomen vormen geen reden tot het verwijderen (of snoeien) van bomen. Hooikoorts wordt veroorzaakt door stuifmeelkorrels, die zich over grote afstand kunnen verspreiden. Ingrijpen in een lokale houtopstand heeft daarom nauwelijks invloed op de klachten.

De brandharen van de eikenprocessierups veroorzaken een allergische reactie die tot ernstige klachten kan leiden. Er bestaan diverse mogelijkheden om deze overlast te bestrijden. Dit gebeurt bij voorkeur preventief. In geval van melding of constatering van de aanwezigheid van de rupsen zal de gemeente binnen enkele werkdagen maatregelen treffen. Het verwijderen van één of meerdere bomen vanwege de aanwezigheid van de eikenprocessierups wordt alleen in uitzonderlijke gevallen in overweging genomen.

Jurisprudentie

Het komt regelmatig voor dat takjes, boomvruchten of afscheiding van insecten uit bomen (zoals boomluis of rupsen) uit een gemeentelijke boom vallen waardoor schade (opruimkosten) en / of hinder ontstaat. Voor dergelijke hinder, die in principe tot het normaal maatschappelijk risico behoort, kan de boombeheerder echter in beginsel niet aansprakelijk worden gehouden. De enkele omstandigheid dat in het najaar bladeren en boomvruchten uit een boom vallen, dan wel insecten voor overlast zorgen, levert geen aansprakelijkheid van de boombeheerder op (vergelijk Gerechtshof 's-Hertogenbosch 10 februari 2009, [ECLI:NL:GHSHE:2009:BI4753](#)).

Of en in hoeverre sprake is van een dermate grote hinder dat gesproken kan worden van onrechtmatigheid, in de zin van artikel [5:37 BW](#) hangt volgens vaste jurisprudentie van de Hoge Raad af van de aard, ernst en duur van de hinder (o.a. HR 18 september 1998, [ECLI:NL:HR:1998:ZC2704](#)).

Indien sprake is van een korte periode waarin de overlast optreedt van enkele maanden en deze overlast het gevolg is van een natuurlijk proces zal niet snel aansprakelijkheid worden aangenomen (zie o.a. Gerechtshof 's-Hertogenbosch 15 november 2011, [ECLI:NL:GHSHE:2011:BU5269](#), alsmede rechtbank 's-Gravenhage 7 januari 2008, [ECLI:NL:RBSGR:2008:BG9087](#)).

Ook de ernst van de hinder moet zeer substantieel zijn gelet op bovengenoemde uitspraken. Schade van een kweker van groentezaden bestaande in opruimkosten en beperkingen in de bedrijfsvoering gedurende een maand, welke werd veroorzaakt door pluis van een populier, werd ontoereikend geacht in de uitspraak van de rechtbank 's-Gravenhage. Hetzelfde geldt voor geringe lakschade aan de auto en opruimkosten van particulieren ten gevolge van honingdauw, aangezien daartegen ook tijdelijke maatregelen te treffen waren. Tot slot is ook van belang of en in hoeverre de hinder voorzienbaar was voor de benadeelden voordat ze ter plekke kwamen wonen (vgl. Gerechtshof Leeuwarden 22 november 2011, [ECLI:NL:GHLEE:2011:BU5537](#)).

Indien men voordat men een pand ging bewonen reeds wist dat er lindebomen aanwezig waren, dan had men kunnen voorzien dat daarin zich luizen of insecten konden nestelen die overlast konden veroorzaken. Dat men dan toch overlast ervaart ligt binnen de eigen risicosfeer.

Wanneer er sprake is van schaduwwerking van bomen waardoor bewoners hinder ondervinden in de zin dat hun zonlicht wordt ontnomen, zal dit enkele feit ook niet snel tot aansprakelijkheid leiden. Gelet op vaste jurisprudentie (zie o.a. Gerechtshof 's-Hertogenbosch 21 februari 2012 ([ECLI:NL:GHSHE:2012:BV6904](#)), alsmede rechtbank Gelderland 17 april 2013 ([ECLI:NL:RBGEL:2013:CA0027](#)) bestaat er geen algemeen recht op zonlicht. Temeer nu geldt dat artikel 5:37 BW ziet op daglicht en niet op het ontnemen van direct zonlicht, lijkt dit oordeel logisch. Er bestaan ook geen wettelijke normen die bepalen op hoeveel zonlicht bewoners recht hebben.

Wel heeft het TNO een richtlijn uit 1962 ([TNO-rapport Woningwaardering](#)), waarin wordt uitgegaan van een minimale bezonningsduur van 120 minuten op het hoofdvertrek. Dit is echter geen wettelijke norm, al wordt deze norm ook vaak gebruikt bij de toetsing van bestemmingsplannen (zie [ABRvS 14 juni 2006](#) rechtsoverweging 2.6.15). Of deze norm al dan niet wordt behaald zal de benadeelde zelf moeten aantonen middels bijvoorbeeld een bezonningsonderzoek. Hieruit zal dan de mate waarin zonlicht wordt ontnomen moeten blijken. Het overleggen van enkele foto's waaruit schaduwwerking blijkt is daarvoor onvoldoende (zie [rechtbank Zwolle-Lelystad 1 december 2010](#), rechtsoverweging 7.3).

Voor de beoordeling is verder van belang:

1. dat Nederland een dichtbevolkt gebied is,
2. rond woonhuizen geplante bomen het leefklimaat ook ten goede komen en een algemeen belang dienen dat dus dient te worden afgewogen tegen het individuele belang dat men heeft bij zonlicht,
3. de mate waarin zonlicht wordt ontnomen en over welke periode (wanneer de bomen bijvoorbeeld blad dragen zal de periode waarin zonlicht wordt ontnomen beperkt zijn tot de periode april tot en met augustus),
4. de mate waarin de bomen door de gemeente worden onderhouden en tijdig worden gesnoeid, conform het beleid van de gemeente, en
5. of de bewoners de ontneming van licht al dan niet konden verwachten toen zij zich op de plek van de woning vestigden

Ter illustratie van dit laatste punt oordeelt het Hof in de uitspraak van het Gerechtshof 's-Hertogenbosch uitdrukkelijk dat appellanten hebben gekozen voor het wonen in een oudere woonwijk met relatief veel grote bomen en met tuinen van beperkte breedte. Zij hebben de omstandigheden die daarmee samenhangen volgens het hof te accepteren. Dat brengt mee dat zij rekening moeten houden met enige schaduw van bomen.

Het bovenstaande ontslaat een gemeente overigens niet van de plicht om indien overlast wordt ondervonden, die maatregelen te nemen die, gelet op de gegeven omstandigheden, redelijkerwijs van haar verlangd kunnen worden om die overlast te beperken.

Bomen over het erf

[Artikel 5:44 lid 1 Burgerlijk Wetboek \(BW\)](#) geeft een eigenaar van een erf het recht om deze overhangende takken te verwijderen. Voorwaarde daarbij is wel dat de eigenaar van de boom moet zijn [aangemaand](#) om zelf de takken te verwijderen. Een termijn van 6 weken wordt bij grote bomen vaak als redelijk gezien maar er moet ook rekening worden gehouden met het snoeiseizoen voor de betreffende boom. De kosten voor het snoeien die zijn gemaakt omdat de eigenaar niet tijdig zelf snoeit, zijn in beginsel voor de eigenaar van de boom. Weliswaar bestaat het recht om overhangende takken te snoeien en doorschoten wortels door te hakken, maar dat recht is wel begrensd. Er kunnen algemene rechtsregels gaan gelden zoals "misbruik van bevoegdheid", "onrechtmatige daad" en "redelijkheid en billijkheid". Als er teveel takken worden gesnoeid, kan dat de boom onherstelbaar beschadigen en kan de boom er zelfs door afsterven. Ook kan overmatige snoei ertoe leiden dat het uiterlijk van de kroon wordt verminkt.

Iemand die misbruik van zijn snoeirecht maakt, kan aansprakelijk worden gesteld voor de schade die de eigenaar van de boom daardoor lijdt. Of er sprake is van misbruik van snoeirecht hangt af van de omstandigheden van het geval.

De [rechtbank Alkmaar](#) oordeelde dat er bij een heftige snoei geen sprake was van misbruik van bevoegdheid omdat in dat geval de takken in de weg hingen voor een camper. De rechtbank in Haarlem oordeelde dat snoei van [monumentale bomen](#) met als grondslag [artikel 5:44 BW](#), niet is toegestaan. Op grond van [artikel 5:42 BW](#) kan een perceeleigenaar een vordering tot verwijdering van een boom of schadevergoeding indienen, indien deze boom binnen twee meter van zijn perceel staat. Dit is in het geval de gemeente eigenaar is van de boom enkel anders indien de gemeente bij verordening, of middels andere regelgeving, bekend heeft gemaakt af te wijken van dit in [artikel 5:42 BW](#) neergelegde afstandscriterium.

Kort en goed, in de kwestie waar de bomen echt over het erf van betrokkenen heen hangen, mag wel verwacht worden dat de gemeente de boomtakken zover als mogelijk terug snoeit. Dit hoeft niet zo ver te gaan dat de boom onherstelbaar beschadigd raakt of de boom er zelfs door afsterft. Mocht het zo zijn dat de boom te dicht op de erfgrens staat, kan de perceeleigenaar wel vorderen dat de boom wordt verwijderd, dit tenzij de gemeente bij verordening, of middels andere regelgeving, bekend heeft gemaakt af te wijken van dit in [artikel 5:42 BW](#) neergelegde afstandscriterium. Opname van deze afwijking in een verordening kan daarbij ook geschieden nadat de vordering is ingediend en deze de aanleiding vormde voor de opname in de verordening. Indien de boom langer dan 20 jaar geleden is geplant, dan is de vordering van de perceeleigenaar verjaard.

BIJLAGE 19

PROCEDURE IN GEVAL VAN NOODKAP

GEMEENTE
ENKHUIZEN

| S E D |

Gemeente
Stede Broec

Gemeente
Enkhuiizen

Gemeente
Drechterland

STAPPENPLAN NOODKAP

1. Constatering

Er wordt geconstateerd dat een boom met spoed (binnen een dag) gekapt moet worden, omdat deze in de huidige toestand een gevaar voor de omgeving vormt (acuut gevaar of spoedeisend belang). Deze constatering kan gedaan worden tijdens een reguliere inspectie, aan de hand van een melding, of bij een rondgang door het gebied.

2. Beslissing en uitvoering

De daartoe bevoegde functionaris (gemandateerde van burgemeester) in het kader van de openbare orde en veiligheid (conform Gemeentewet artikel 172 lid 3 of Wabo artikel 6.2) wordt op de hoogte gesteld. Deze neemt formeel het besluit tot noodkap, wat daarna zo spoedig mogelijk wordt uitgevoerd.

3. Registratie

De benodigde kap wordt met specifieke reden (onderbouwing) en waar mogelijk met foto's geregistreerd in het boombeheersysteem, zodat dit later bij vragen of onderzoek ook terug te vinden is, en de informatie gedurende het gehele proces rondom de noodkap beschikbaar en compleet is. Deze registratie vindt zo nodig achteraf plaats, in het geval direct gehandeld moet worden.

4. Herplantplicht onderzoeken

Het is niet mogelijk om achteraf een vergunning te verlenen voor de noodkap, omdat het besluit tot noodkap leidt tot een onomkeerbare handeling. Zowel bij het besluit tot noodkap als achteraf (mits binnen redelijke termijn) kan worden besloten tot het opleggen van een herplantplicht.

5. Communicatie

De omwonenden worden zo snel mogelijk geïnformeerd over de uitgevoerde noodkap en de reden daarvoor. Via de reguliere procedure wordt het besluit tot noodkap gepubliceerd, waarbij ook de eventuele vervolgstappen (al dan niet herplant, verder onderzoek) vermeld worden.

6. Afsluiting

De noodkap wordt tot slot afgehandeld in het gemeentelijke systeem.

BIJLAGE 20

BESTRIJDING ZIEKTEN EN AANTASTINGEN

GEMEENTE
ENKHUIZEN

| S E D |

Inhoud

<u>Protocol Iepziekte</u>	
<u>Protocol Kastanjabloedingsziekte</u>	
<u>Protocol Roetschorsziekte</u>	
<u>Protocol Watermerkziekte</u>	
<u>Protocol Essentaksterfte</u>	
<u>Protocol Eikenprocessierups</u>	
<u>Protocol Massaria</u>	
<u>Protocol Bacterievuur / Perenvuur</u>	

Protocol iepziekte

Aantasting

Iepziekte wordt veroorzaakt door de schimmels *Ophiostoma ulmi* en *Ophiostoma novo-ulmi*. Tot 1991 was de bestrijding van iepziekte in Nederland bij Wet geregeld. Daarna is dit losgelaten en overgegaan naar de gemeente.

Gastheer

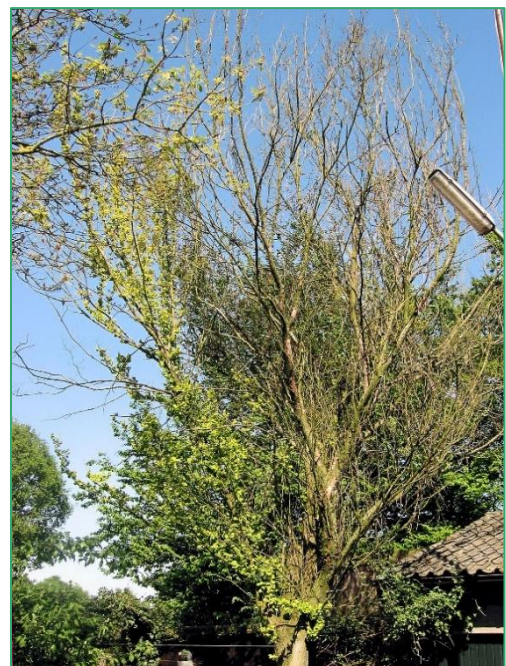
Iepziekte tast soorten van de geslachten *Ulmus* en *Zelkova* aan. De schimmel wordt verspreid door de grote en de kleine iepenspintkever (*Scolytus scolytus* en *S. multistriatus*), maar ook door wortelcontact tussen naburige bomen.

Symptomen

De schimmels groeien in houtvaten van de boom. De boom produceert als reactie thyllen, gomblazen die de groei van de schimmel stoppen, maar daardoor raken die vaten ook verstopt. De schimmel kan van het ene houtvat in het andere komen waardoor er zoveel houtvaten verstopt raken dat de boom afsterft. De volwassen kevers voeren een rijpingsvraat uit aan de okselknoppen van gezonde bomen. Ze brengen zo een infectie tot stand. In zieke, reeds aangetaste bomen, zogenaamde broedbomen, leggen ze hun eieren in een gang onder de bast.

De eerste externe symptomen van iepziekte zijn verkleuring en/of het slap hangen van de bladeren aan het uiteinde van een tak. In de volgende fase vergeelt het blad, krult het op en wordt het bruin voordat het dood van de boom afvalt. Het bladmateriaal kan ook snel uitdrogen, een groene kleur krijgen voordat het afsterft en vervolgens nog enkele weken vast blijven zitten aan de boom.

Interne ziektesymptomen worden gekenmerkt door een bruine verkleuring in en om de houtvaten in het voorjaarshout van de jongste jaarling. Na verwijdering van de bast/schors van geïnfecteerde takken ziet men deze verkleuring als bruine strepen of vlekken in het normaliter zo licht gekleurde hout.

Wanneer het schillen laat in het seizoen plaatsvindt wordt de verkleuring vaak gemaskeerd door een laag zomerhout. Een dwarsdoorsnede van een tak of een stam zal echter

donkerbruine vlekken of zelfs een continue doorlopende bruine ring in de jongste jaarring laten zien.

Hoewel reeds in juni iepziekte extern kan worden waargenomen openbaren de eerste symptomen van infectie zich doorgaans tussen juli en de herfst. De normale bladverkleuring in het najaar kan deze eerste ziekteverschijnselen aan het oog onttrekken. Behalve iepziekte-infectie zijn er tevens andere oorzaken van bladverkleuring, verwelking en het afvallen van de bladeren te noemen zoals tekort aan voedingsstoffen, droogte, verplanten van iepen en verwonding door insecten en mijten. Wanneer er sprake is van één van deze stresscondities zal men de eerste symptomen van iepziekte waarschijnlijk niet opmerken. Verwelkingsziekte in iep kan ook veroorzaakt worden door bacteriën, fytoplasma's en andere schimmels dan *O. ulmi s.l.*

Een door iepenspintkevers overgebrachte infectie begint normaliter bij één of meerdere takken en verspreidt zich dan naar andere onderdelen van de iep. De hele boom kan over een periode van verschillende jaren tak na tak afsterven. De verspreiding van ziektesymptomen kan echter ook binnen enkele weken plaatsvinden. De iep zal dan aan het einde van het seizoen dood zijn. Het laatste scenario ziet men vaak bij infectie via wortelcontacten. Meestal sterven verwelkte takken echter af gedurende de winterperiode en zal de iepziekte zich het voorjaar daarna verder verspreiden door de boom. Wanneer de infectie dan eenmaal de jongste jaarring heeft bereikt is de iep ten dode opgeschreven. Het afsterven van iepentakken in het vroege voorjaar duidt op een iepziekte-infectie in de herfst van het jaar daarvoor.

Monitoring

In Nederland duurt de vatbare periode voor iepziekte van half mei tot eind juli. Afhankelijk van het weer wordt de tweede week van juni bestempeld als de meest gevoelige periode.

Door regelmatige controles uit te voeren wordt de ziekte al in een vroeg stadium herkend. Op gevoelige locaties zullen in de periode van 15 mei tot 1 augustus minimaal 3 schouwrondes uitgevoerd worden.

Maatregelen

De iepziekte is zeer besmettelijk; ook dood hout (zoals meegenomen brandhout) kan een besmettingshaard zijn. Iepziektebestrijding omvat zowel het voorkomen van nieuwe ziektegevallen als het verwijderen van (aangetaste delen van) reeds geïnfecteerde bomen. Preventieve maatregelen blijken het meest effectief.

Kenmerkend voor iepziekte is het cyclische verloop van het ziekteproces. Bestrijdingsmaatregelen beogen deze cyclus te doorbreken. De bestrijding kan zich primair richten op de iepenspintkever of de schimmel *O. ulmi sensu lato*. Daarnaast kan de iep zelf centraal staan.

Aangetaste iepen worden zo snel mogelijk verwijderd (in ieder geval binnen 3 weken) om verdere besmetting van de omgeving zoveel mogelijk te voorkomen. Hier is geen kapvergunning voor nodig.

Na het verwijderen dient het weggehaalde hout onschadelijk te worden gemaakt. Dit kan men doen door het versnipperen van het hout (snippers kleiner dan 4 cm) of het schillen en drogen van de boom. Andere mogelijkheden zijn het te composteren of door het hout voor lange tijd onder water te bewaren.

Geïnfecteerd iepenhout dat nog geen broedhout is kan verwerkt worden door gecertificeerde composteerbedrijven met het keurmerk “Erkend Iepenhout Groenaannemer”.

De achtergebleven stronk van de zieke iep zal eveneens verwijderd moeten worden. Schillen boven het maaiveld behoort ook tot de mogelijkheden.

Om overdracht van iepziekte tijdens de uitvoering van de werkzaamheden te voorkomen moet men het gebruikte materiaal en de werktuigen regelmatig reinigen met alcohol.

Buurbomen die door wortelcontact geïnfecteerd kunnen worden kunnen preventief verwijderd worden of er kan voor gekozen worden het wortelcontact te doorbreken (sleuf graven).

Communicatie

Over iepziekte hoeft niet algemeen gecommuniceerd te worden. Bij het verwijderen van aangetaste iepen dient de reguliere communicatie conform het bomenbeleid en communicatiebeleid ingezet te worden, waarbij oorzaak altijd uitgelegd wordt.

Protocol kastanjabloedingsziekte

Aantasting

Kastanjabloedingsziekte wordt in Nederland vanaf 2002 waargenomen. De ziekte wordt veroorzaakt door de bacterie *Pseudomonas syringae* pv *aesculi* en wordt aangetroffen bij de witte paardenkastanje (*Aesculus hippocastanum*)

Er bestaat geen meldplicht bij de NVWA.

Gezondheidsrisico's voor de mens in verband met de aantasting zijn niet bekend bij het RIVM.

Gastheer

Boomsoorten: de ziekte wordt het meest aangetroffen bij de witte paardenkastanje (*Aesculus hippocastanum*), maar kan ook bij andere paardenkastanjes voorkomen. Bij de tamme kastanje (*Castanea*) komt de ziekte niet voor.

Symptomen

Kastanjabloedingsziekte laat een opeenvolging van symptomen zien. Op de stam verschijnen roestbruine vlekken, deze verspreiden zich snel over de hele stam. Uit de vlekken komt een vloeistof: de boom bloedt als het ware. Het vocht is eerst helder maar verkleurt snel naar donkerbruin en wordt stroperig. Daarna gaat de bast onder de vlekken rotten en sterft uiteindelijk af. Vervolgens ontstaan bastscheuren en in een aantal gevallen sterft de boom af.

Bij oudere bomen kan in enkele gevallen herstel plaatsvinden, bij zaailingen of jonge kwekerijbomen is de aantasting vaak fataal.

Een door kastanjabloedingsziekte aangetaste boom wordt vatbaarder voor allerlei andere (secundaire) aantastingen, die op hun beurt voor allerlei veiligheidsrisico's (tak- en stambreuk) kunnen zorgen.

Monitoring

Op basis van symptomen: tijdens de boomveiligheidscontroles (BVO) dient een vorm van deze aantasting opgenomen te worden in het paspoort. De kenmerken zijn jaarrond waar te nemen, echter met name wanneer de sapstromen op gang zijn.

De bomen kunnen in de reguliere of jaarlijkse inspectie worden beoordeeld, afhankelijk van het stadium van de aantasting.

Maatregelen

Chemisch bestrijden lijkt niet mogelijk te zijn. Door bomen langer gezond te houden (groeiplaatsverbetering) kan aantasting mogelijk deels voorkomen worden.

Uit onderzoek is gebleken dat de bacterie temperatuurgevoelig is in een bereik waar kastanjezaailingen niet onder lijden. Er hebben proeven gelopen die aantonen dat deze warmtebehandeling ook bij volwassen bomen geschikt is om de bacterie te stoppen. Echter komt na een warmtebehandeling de aantasting na verloop van tijd weer terug. Bij ernstige aantasting, waarbij sprake is van risico voor takbreuk of bij afsterving van de kroon met meer dan 25%, wordt de boom verwijderd.

Communicatie

Over kastanjabloedingsziekte hoeft niet algemeen gecommuniceerd te worden. Bij benodigde kap dient de reguliere communicatie conform het bomenbeleid en communicatiebeleid ingezet te worden, waarbij oorzaak altijd uitgelegd wordt.

Meer informatie

NVWA (Nationale Voedsel- en warenautoriteit) www.nvwa.nl
Wageningen Universiteit en Researchcentrum

www.wageningenur.nl/nl/Dossiers/dossier/Kastanjabloedingsziekte.htm

Protocol roetschorsziekte

Aantasting

Roetschorsziekte wordt veroorzaakt door de zakjeszwam *Cryptostroma corticale* (schimmel). De van oorsprong Noord-Amerikaanse ziekte is voor het eerst in 2014 in Nederland vastgesteld.

Gastheer

De schimmel wordt voornamelijk in esdoorns (voornamelijk *Acer pseudoplatanus*, maar ook *Acer campestre*, *Acer platanoides*, *Acer negundo* en andere *Acer spp.*) aangetroffen (sporadisch in *Tilia*, *Betula* en *Carya alba*) en veroorzaakt sterfte bij esdoorns.

Symptomen

Aangetaste bomen lopen snel terug in conditie, te zien aan afstervende bladeren en takken. In dit stadium zouden ook slijmvlekken op de bast zichtbaar kunnen zijn.

In de bastlaag ontstaan witte vlekken, wat witte schimmeldraden zijn. Op stam en takken zijn roetachtige plekken te zien, waar de bast loslaat en opzwelt. De roetachtige vlekken op het cambium (onder de loslatende bast) zijn de zich ontwikkelende sporen. Uiteindelijk sterft de boom af.

Monitoring

Op basis van symptomen: tijdens de BVO dient waarneming van deze aantasting opgenomen te worden in het paspoort.

Op het moment dat esdoorns een teruglopende conditie laten zien, moet roetschorsziekte als mogelijke aantasting overwogen worden. Aantasting dient met een laboratoriumonderzoek te worden vastgesteld.

Maatregelen

Er zijn nog geen geschikte bestrijdingsmiddelen en -mogelijkheden. Sporen kunnen zich gemakkelijk over grote afstand verspreiden. Voorkomen is de enige optie, door te zorgen dat sporen zo min mogelijk vat kunnen krijgen op de bomen. Het is dan ook belangrijk om bomen gezond te houden.

Vooraf in perioden van droogte en hitte zijn esdoorns erg gevoelig voor roetschorsziekte. In deze perioden en kort daarna kan beter niet gesnoeid worden om intrede van sporen in een verzwakte boom te voorkomen.

Aangetaste bomen dienen zo snel mogelijk verwijderd te worden. Daarbij moeten de uitvoerenden extra beschermende middelen dragen (wegwerpoverall, mondkapje, handschoenen, laarzen). Wanneer de sporen in de longen komen, kunnen ze extrinsieke allergische alveolitis (EAA) veroorzaken, een beroepsziekte.

Het te zagen en verwijderen hout moet natgehouden worden en afgedekt worden, en in afgesloten containers naar een verbrandingsoven worden afgevoerd. Alle gebruikte materialen moeten goed worden gereinigd.

De locatie om de verwijderde boom moet een verhoogde inspectiefrequentie krijgen.

Communicatie

Bij verwijdering van een door roetschorsziekte aangetaste boom moet de omgeving worden afgezet, en omwonenden worden geïnformeerd. Let op dat gezaagd hout niet door omstanders wordt meegenomen als kachelhout.

Daarnaast moet ook de GGD worden geïnformeerd.

Meer informatie

Groen Kennisnet www.groenkennisnet.nl/nl/groenkennisnet/show/Roetschorsziekte-riskant-voor-boom-en-mens.htm

Protocol watermerkziekte

Aantasting

Watermerkziekte (*Brenneria salicis*) is een bacterie-aantasting. In Nederland heeft watermerkziekte geen specifieke bestrijdingsstatus conform de Plantenziektenwet.

Gastheer

Watermerkziekte komt voor bij diverse wilgensoorten (*Salix* sp.).

De bacterie verspreidt zich via lucht en water (ook regen), en heeft een opening (wond) nodig om bij een potentiële gastheer binnen te dringen.

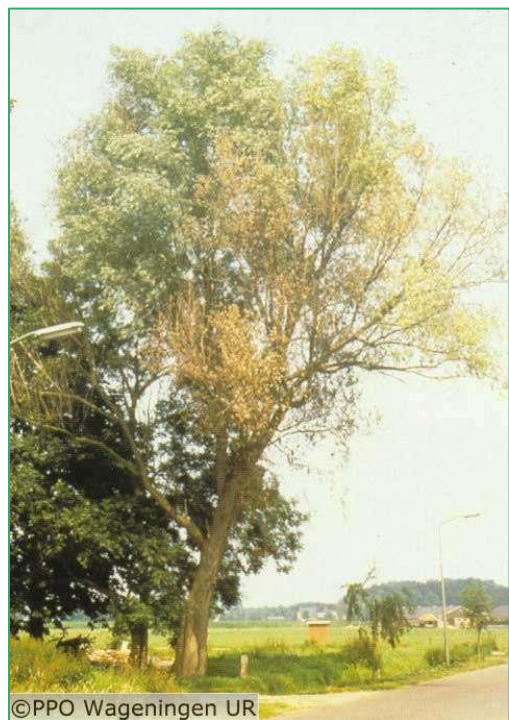
Zaaggereedschap dat voor snoei van geïnfecteerde wilg is gebruikt, en snoeiafval kunnen mogelijk bijdragen aan de verspreiding.

Symptomen

De bacterie veroorzaakt een verstopping van de houtvaten. Bij aansnijden van het aangetaste hout zie je een doorzichtige glazige verkleuring, vochtuittrekking en een snelle bruinverkleuring.

Door watermerkziekte aangetaste bomen vertonen verwelking, bruinverkleuring en verdroging van de bladeren aan verspreide takken of delen van de kroon, die vervolgens afsterven. Daardoor ontstaan bossige vormen van waterlot op de grens van de levende en dode takken of takdelen. De verschijnselen treden op aan takken van 5 jaar of ouder.

Watermerkziekte is epidemisch van aard. De ziekte wordt in stand gehouden en breidt zich uit door de doorlopende aanplant van zeer gevoelige rassen, waardoor zeer veel zieke bomen ontstaan, die vervolgens niet worden opgeruimd zodat er zeer veel ziektekiemen blijven. Dit is de reden dat ook rassen, die onder normale omstandigheden een redelijke weerstand bezitten, toch ziek worden en op hun beurt weer meewerken aan een verdere verspreiding.

©PPO Wageningen UR

Monitoring

Verwelking van het blad aan scheuten is zichtbaar vanaf mei tot de herfst. De verdroogde bladeren blijven lang zitten. Ook het 3-jarig hout verwelkt. Vanuit adventiefknoppen uit de takaaanzet worden scheuten gevormd. Na enkele jaren kan de boom afsterven.

Een aangetaste boom moet jaarlijks geïnspecteerd worden.

Bladeren: verkleuring, vroege bladval, necrotische plekken, verwelking

Takken: afsterving, verkleuring, vochtuittrekking

Boom: afsterving

Maatregelen

Over de bestrijding is nog weinig bekend. Wel is duidelijk dat er tussen de soorten en rassen verschillen in gevoeligheid bestaan. Aanbevolen wordt jong nog onbesmet uitgangsmateriaal te gebruiken, niet-gevoelige rassen toe te passen en besmette gebieden voorlopig niet met wilgen te beplanten.

Mogelijke maatregelen:

- Gerichte (intensieve) snoei
- Vellen (bij aantasting in de stam of > 25% van de kroon)
- Opruimen bladafval
- Ontsmetting gereedschap

Communicatie

Over watermerkziekte hoeft niet algemeen gecommuniceerd te worden. Bij benodigde verwijdering dient de reguliere communicatie conform het bomenbeleid en communicatiebeleid ingezet te worden.

Protocol essentaksterfte

Aantasting

Essentaksterfte wordt veroorzaakt door de schimmel *Chalara fraxinea*. De aantasting is in 2011 voor het eerst waargenomen in Groningen en komt inmiddels in heel Nederland voor. De schimmel heeft zich inmiddels gevestigd in de groene ruimte en is niet meer uit te roeien of in te perken, waardoor een vondst niet gemeld hoeft te worden.

Gastheer

Boomsoorten: de aantasting van de schimmel is bekend bij de volgende soorten essen:

1. *Fraxinus excelsior* (gewone of Europese es)
2. *Fraxinus angustifolia* (smalbladige es)
3. *Fraxinus nigra* (zwarte es)
4. *Fraxinus pennsylvanica*
5. *Fraxinus ornus* (pluimes)
6. *Fraxinus Americana*
7. *Fraxinus mandschurica*

Daarbij lijken de soorten 1 t/m 3 het meest gevoelig en de soorten 6 en 7 lijken het minst gevoelig voor een aantasting.

Er zijn aanwijzingen dat sterke snoei de essen extra gevoelig maakt voor infectie. De bomen worden door sporen van de schimmel in de lucht en via besmet plantmateriaal besmet. De ziekte kan zich dan ook over grote afstanden via sporen door de lucht verspreiden. In pas afgezette of gedunde opstanden is massale aantasting te zien. Het Bosschap adviseerde in 2013 om die reden om dunningen of knotwerkzaamheden uit te stellen.

Symptomen

Essentaksterfte is te herkennen door zichtbare symptomen bij de bladeren, twijgen, takken en stammen van essen. De bladeren vertonen een bruinverkleuring van de bladsteel, gevolgd door afsterving en bruinverkleuring van (delen van) het blad. Op dunne twijgen ontstaan in het begin donkere verkleuringen in de bast. De schimmel tast zowel blad als bast, maar geen hout aan. Wanneer de bast afsterft wordt de sapstroom geblokkeerd. Twijgen of takken verdrogen hierdoor volledig. De aantasting van het blad en de bast hoeven niet gelijktijdig op te treden. Zo kan het ene jaar het blad worden aangetast en het jaar daarna de bast.

Bij oudere aantastingen is de bast ingezonken en lichter gekleurd. Op dikkere takken en stammen ontstaan bastverkleuringen vaak rond de aanzet van een zijtak. Deze verkleuringen zijn vaak langgerekt en kunnen uiteindelijk de tak of stam helemaal omvatten, waarna het bovenliggende deel van de boom afsterft.

Jonge bomen lijken vatbaarder voor een aantasting. Maar ook in oudere bomen kan takafsterving worden aangetroffen. Bij ernstige aantasting kan dit leiden tot het geheel afsterven van de boom.

Alleen laboratoriumonderzoek kan met zekerheid aantonen dat de waargenomen symptomen bij de es zijn veroorzaakt door *Chalara fraxinea*. Bladeren, twijgen en takken en vervolgens ook hele essen kunnen afsterven door deze ziekte. De schimmel kan zowel jonge als oude bomen in de groene ruimte en bij de boomkwekerij aantasten.

Monitoring

Symptomen zijn verdrogingsverschijnselen van de bladeren, twijgen, takken en stammen. De bladeren vertonen een bruinverkleuring van de bladsteel, gevolgd door afsterving en bruinverkleuring van (delen van) het blad. Op dunne twijgen ontstaan in het begin donkere verkleuringen in de bast. De schimmel tast zowel blad als bast, maar niet het hout aan. Wanneer de bast afsterft wordt de sapstroom geblokkeerd. Twijgen of takken verdrogen hierdoor volledig. Aantastingen van blad en bast hoeven niet tegelijk op te treden. Bij oudere aantastingen is de bast ingezonken en lichter gekleurd. Op dikkere takken en stammen ontstaan bastverkleuringen vaak rond de aanzet van een zijtak. Deze verkleuringen zijn vaak langgerekt en kunnen uiteindelijk de tak of stam helemaal omvatten, waarna het bovenliggende deel van de boom afsterft.

De aantasting is het beste waar te nemen wanneer de bomen in blad staan en kan dan in de gehele boomkroon en bast worden waargenomen. De aantasting kan worden opgenomen in het bomenpaspoort wat ten minste eens in de 3 jaar wordt gevuld tijdens de BVO. Eventueel jonge aanplant van es jaarlijks inspecteren om zieke bomen tijdig te kunnen verwijderen en verdere verspreiding tegen te gaan.

Maatregelen

Bij beplantingen bestaande uit essen is het raadzaam de bomen jaarlijks te inspecteren zodat snel kan worden ingegrepen en verdere verspreiding van de aantasting verminderd wordt. Tijdig verwijderen van aangetaste takken en soorten is raadzaam, echter zoals de NVWA aangeeft, is de aantasting in Nederland niet meer volledig in te dammen. Een eenmaal aangetaste boom kan niet meer genezen, op een enkele resistente variant na. De enige maatregel die afdoende werkt is het verwijderen van de aangetaste bomen. De gemeente gaat dan ook over tot kap als de kroon voor meer dan 25% is aangetast.

Communicatie

Over essentaksterfte hoeft niet algemeen gecommuniceerd te worden richting inwoners. Er is geen relatie bekend tussen de aantasting en gezondheidsproblemen bij mensen. Wel is het verstandig om bij grootschalige verwijdering de inwoners conform het bomenbeleid en communicatiebeleid tevoren op de hoogte te stellen om onrust te voorkomen.

Protocol eikenprocessierups

Aantasting

Eikenprocessierups (-vlinder) *Thaumetopoea processionea*

De rups en vlinder hebben in Nederland geen speciale status. Inmiddels komt de rups in bijna heel Nederland voor, uitgezonderd de Waddeneilanden. Er is geen meldplicht. Wel kunnen waarnemingen doorgegeven worden aan de Natuurkalender, waar de verspreiding en ontwikkeling in Nederland jaarlijks gevolgd worden.

Gastheer en verspreiding

De rupsen voeden zich met alle in Nederland voorkomende soorten eiken met een lichte voorkeur voor de zomereik (*Quercus robur*), maar zij kunnen bijvoorbeeld ook voorkomen op Hongaarse eik (*Quercus frainetto*), Moeraseik (*Quercus palustris*) en Amerikaanse eik (*Quercus rubra*). De eiken met een zuilvorm (*fastigiata*-vormen) kunnen ook nesten van de eikenprocessierups herbergen, ondanks dat er geen gedeelte met een kale stam aanwezig is.

Vrouwtjes verspreiden zich weinig, en leggen hun eipakketten in of dicht bij de boom waar ze zelf uit een ei gekomen zijn. De brandharen van rupsen en oude nesten kunnen door de wind ver verspreid worden en veel overlast geven.

Beschrijving en voorkomen

In april komen de oranje-keurige rupsen van het eerste stadium uit hun eipakket dat vastzit op de stam. Alle rupsen van hetzelfde eipakket komen tegelijkertijd uit. De kleur van de rupsen verandert in grijs-groen met een lichte streep aan de zijden. Ze blijven dicht bij elkaar en kunnen als kluitjes rupsen op uiteinden van takken worden waargenomen tot en met het derde stadium. Alle stadia van de rups hebben opvallende lange witte haren (tot wel 10 mm bij de oudere stadia). Vanaf het derde stadium komen de 0,1 tot 0,3 mm kleine (zwarte) brandharen voor, gegroepeerd in borstels. Met elk volgende rupsstadium neemt het aantal borstels met brandharen toe.

's Nachts gaan de eikenprocessierupsen in optocht (in processie) op zoek naar eikenbladeren in de bladkroon van de boom. Tijdens deze processie wordt een dikke spinseldraad gesponnen langs de takken en later langs de stam van de boom. Zo'n spinseldraad is een goede indicatie voor aanwezigheid van de eikenprocessierups. Vanaf half mei tot begin juli kan men de eikenprocessierups aantreffen in de vorm van plakaten op de stam van eiken. Kort voor de vervelling worden de rupsen immobiel, krijgen een

‘opgeblazen’ uiterlijk en gelige kleur en maken spinsel op de dikkere takken of stam van de boom, waarin ze vervellen.

In het vierde tot en met zesde stadium worden kenmerkende nesten gemaakt om in te vervellen en om overdag in te schuilen. Deze nesten zijn gemaakt van dichte spinsels waarin vervellinghuidjes achterblijven en worden gevormd in oksels van takken of tegen de stam van de boom. Ze verschillen in grootte van tennisbal tot voetbalafmetingen of platte spinsels als plakkaat tegen de boomstam. De eikenprocessierups kan vanaf het vierde stadium zich ook ingraven in de grond aan de voet van de stam van de eik. De rupsen zitten daar overdag op een kluitje bij elkaar. In de nacht trekken ze van daar uit de boom in om van de bladeren te eten. Het laatste nest wordt gemaakt om in te verpoppen. Dit nest is zeer compact en bevat de meeste brandharen.

Oude nesten verkleuren van grijswit naar bruin en waaien soms uit elkaar tot lange slierten van spinsel, haren en oude pophuidjes. Deze nesten kunnen bij wind nog brandharen verspreiden in de lucht. Ook kunnen ze uit de boom waaien en dan kunnen brandharen in de wegberm terechtkomen.

Monitoring

Mannetjesvlinders kunnen zich over grotere afstanden verplaatsen en worden aangetrokken door een geurstof (feromoon) die de vrouwtjes afscheiden. Voor monitoren zijn feromoonvallen een goed hulpmiddel. De aantallen mannetjesvlinders die gevangen worden (eind zomer-begin herfst), geven samen met gegevens over aantallen nesten (lente-zomer) en weersomstandigheden een indicatie van de populatiedichtheid voor het komend jaar.

Stadium	Periode	Risico
Vlinder	Juli-Oktober	Laag Irriterende haren op achtereind
Eipakket	Juli-April	Geen
Jonge rupsen (eerste, tweede en derde larvale stadium)	April-Mei	Geen- laag (derde stadium)
Oudere rupsen (vierde, vijfde en zesde stadium)	Mei-Juli	Hoog Rupsen met borstels brandharen; actieve afgifte in lucht. Brandharen aanwezig in spinselnesten
Popstadium	Juni-Oktober (vers) Oktober tot langer dan jaar (oud)	Middel-laag Brandharen van vervellingshuiden in verpopingsnesten Kans op verwaaiing

Vanaf het moment dat in het nieuwe jaar (winter-vroege lente) de eerste (ei)nesten weer zichtbaar zijn, kan het verloop van de ontwikkeling van de eitjes en later rupsen gevolgd

worden. De eipakketten zitten op de stam van de boom, de latere rupsnesten ook. De rupsnesten kunnen zowel hoog als later ook laag bij de grond zitten.

De Natuurkalender volgt de verspreiding en ontwikkeling van de eikenprocessierups in Nederland jaarlijks.

Maatregelen

De brandharen van de rupsen vormen een gevaar voor de volksgezondheid. Verwijdering van de rupsen, nesten of het voorkomen van de ontwikkeling van de rupsen is van belang, vooral in bewoonde gebieden, met een prioriteit voor centrumgebieden.

Bij aanwezigheid van een enkel nest kan afscherming met lint of hek met daarbij een informatiebord volstaan (tot eventueel het nest wordt verwijderd), bij grote hoeveelheden nesten zal eerder ingegrepen moeten worden.

Vanaf mei worden de eiken geïnspecteerd op aanwezigheid van rupsen. Bij meldingen van nesten kan men gebruik maken van diverse apparaten voor het wegzuigen van de nesten. Op moeilijk bereikbare plekken kunnen nesten ook handmatig worden verwijderd. Door rond de bomen zo min mogelijk te maaien, kunnen natuurlijke vijanden zoals sluipwespen de kans krijgen zich te ontwikkelen. Zo kan een deel van de aanwezigheid van rupsen vroegtijdig voorkomen worden.

Overigens is de eigenaar van de boom altijd zelf verantwoordelijk voor bestrijding.

Communicatie

Inwoners kunnen via de website, social media en eventueel een berichtje in de krant op de hoogte gebracht worden van het voorkomen van nesten in de omgeving, waar mogelijk ook met aanduidingen van locaties met grote besmettingen. Van belang daarbij is dat ook wordt aangegeven wat er al dan niet aan maatregelen voor getroffen wordt.

Bij specifieke locaties met nesten kunnen waarschuwbordjes en –lint geplaatst worden.

Meer informatie

NVWA (Nationale Voedsel- en warenautoriteit www.nvwa.nl)
Kenniscentrum Eikenprocessierups <https://processierups.nu/>
De Natuurkalender www.natuurkalender.nl

Protocol Massaria

De schimmelziekte Massaria, *Splanchnonema platani*, veroorzaakt plotselinge takbreuk bij platanen. De schimmel werd in 2007 voor het eerst in Nederland aangetroffen, maar komt inmiddels in veel gemeenten voor. Er bestaat geen meldplicht. (Invasief, meldplicht NVWA, gezondheidsrisico RIVM).

Aantasting

De aantasting komt voor bij de plataan, zowel bij de *Platanus x hispanica* als bij cultivars. De sporen van de schimmel verspreiden zich gemakkelijk binnen de kruin van een boom die door Massaria wordt aangetast. Via de wind, vogels, insecten en mogelijk door snoei, kunnen ook andere bomen geïnfecteerd raken.

Symptomen

De aantasting bevindt zich altijd aan de bovenzijde van takken waardoor het waarnemen vanaf de grond vrijwel onmogelijk is. De schimmel tast zowel de fijne twijgen, de verzwakte takken in de bovenkroon, als gesteltakken in de onderkroon aan. Wanneer bekend is dat de aantasting aanwezig is of was, is een 2-jaarlijkse controle van de betreffende platanen en omringende bomen noodzakelijk.

*Van onder naar boven: aantasting
bovenzijde tak, bijna afgebroken
tak, scheiding tussen gezond en
aangetast hout, vruchtlichaam.*

Monitoring

Op vers aangetaste takken vormt de schimmel snel een donkergekleurd mycelium. Later ontwikkelen zich hieruit 2 verschillende vruchtlichamen. De zwart gekleurde schijnvruchtlichamen ontstaan al snel onder het schorsweefsel van aangetaste twijgen en dunnere takken. In oudere en aangetaste delen ontstaat de hoofdvruchtvorm. Indien er sprake is van infectie, dient de boom 2 maal per jaar te worden geïnspecteerd. Hierbij dienen de takken aan de bovenzijde te worden bekeken.

Maatregelen

Het wegnemen van aangetaste takken in een vroeg stadium kan voorkomen dat de schimmel zich uitbreidt binnen de boom of naar andere bomen. Ook het geven van water in perioden van droogte kan een kwetsbare boom helpen de aantasting te bestrijden of te voorkomen.

Bij platanen ouder dan 40 jaar vindt 2 keer per jaar een quickscan vanaf de grond plaats. Bij twijfel of verdachte situaties wordt een nader technisch onderzoek op hoogte uitgevoerd waarbij de mogelijke aantasting direct wordt weggenomen.

Communicatie

Indien van bepaalde bomen of boomgroepen bekend is dat zij tot de risicogroep behoren – bijvoorbeeld wanneer eerder Massaria is voorgekomen en de standplaats droogtegevoelig is – worden direct omwonenden ingelicht over de te nemen maatregelen.

Meer informatie

Groen Kennisnet dossier Massaria:

<https://www.groenkennisnet.nl/nl/groenkennisnet/show/dossier-Massariaziekte.htm>

Protocol bacterievuur / perenvuur

Aantasting

Bacterievuur, ook wel perenvuur genoemd, is een plantenziekte, veroorzaakt door de bacterie *Erwinia amylovora*. Bacterievuur is een besmettelijke plantenziekte die algemeen voorkomt in Nederland. De ziekte staat op de lijst van quarantaineziekten van de Europese Unie. Voor sommige teelten/gebieden zijn daarom maatregelen van kracht.

Gastheer

Vooraf fruitbomen (appels en peren) zijn vatbaar voor bacterievuur; daarom wordt de ziekte ook wel aangeduid met de oude naam perenvuur.

De volgende planten zijn vatbaar voor bacterievuur:

- *Amelanchier* (krentenboom)
- *Chaenomeles* (Japanse kwee)
- *Cotoneaster* (dwerg- of rotsmispel)
- *Crataegus* (meidoorn)
- *Cydonia* (kweepeer)
- *Eriobotrya* (Japanse mispel)
- *Malus* (appel en sierappel)
- *Mespilus* (mispel)
- *Photinia davidiana* (Stranvaesia Hort)
- *Pyracantha* (vuurdoorn)
- *Pyrus* (peer en sierpeer)
- *Sorbus* (lijster/meelbes)

Daarnaast kunnen nog enkele kruisingen tussen waardplanten, zoals *Crataegomespilus*, door bacterievuur worden aangetast.

Symptomen

De kenmerken van de ziekte zijn het bruinzwart verkleuren, verdorren en verschrompelen van bloesems, bladeren en twijgen. Het meest vatbaar zijn bloemen en jonge scheuten. Scheuttoppen kunnen omkrullen en een zwart vlaggetje vormen. Dat wordt een 'bacterievuurvaantje' genoemd.

De ziekte kan zich zeer snel uitbreiden; in de plant zelf of naar andere planten. Besmetting van andere planten gebeurt bijvoorbeeld door wind/regen, door aanraking met handen of gereedschap of door vogels en insecten. Warm weer met een hoge luchtvochtigheid zijn ideale omstandigheden voor de bacterie. De ziekte kan vooral in peren-, maar ook in appelboomgaarden grote schade aanrichten.

Scheutaantasting bij meidoorn

Scheutverwelking

Druppels bacterieslijm

Monitoring

In het voorjaar, tijdens de bloeiperiode, kan bacterievuur het beste herkend worden. De infectie begint gewoonlijk in de bloesem (bloeminfectie) of in jonge twijgen (scheutinfectie) en kan snel (vandaar de naam 'vuur') de hele boom of struik aantasten.

Naktuinbouw, die in de bufferzones inspecteert op bacterievuur, start haar inspecties over het algemeen in de tweede helft van het voorjaar of de vroege zomer, als de kans op uitbraak en verspreiding het grootste is. Deze inspecties lopen in principe tot september.

Maatregelen

De bestrijding van bacterievuur is geregeld in de Europese Fytorichtlijn (Richtlijn 2000/29/EG). De regels gelden voor boomkwekers, fruittelers, groenbeheerders en particulieren. Bestrijding van bacterievuur is verplicht in de zogeheten bufferzones en nadrukkelijk aan te raden buiten deze bufferzones. Voor boomkwekerijen en fruittelers is ruiming altijd verplicht, zowel binnen als buiten de bufferzones.

De gemeente zal aangetaste bomen direct verwijderen, gezien de diverse aanwezige boomgaarden in het gebied.

Vernietigen van het zieke materiaal kan het best op de volgende manier:

- Verwijder de zieke delen van de plant (in de bufferzones de gehele plant).
 - Verplaats dit materiaal niet en laat het eerst minimaal een dag indrogen.
 - Vervolgens kan dit materiaal het beste ter plekke verbrand worden. Hiervoor is wel specifieke toestemming vanuit de gemeente naar de aannemer/uitvoerder noodzakelijk.
-

Werken met en vervoeren van aangetast materiaal moet op hygiënisch verantwoorde wijze worden gedaan. Gebruikte materialen dienen goed schoongemaakt te worden met bijvoorbeeld een stoomcleaner of hogedrukspuit. Gereedschap kan schoongemaakt worden door dit te borstelen met bijvoorbeeld brandspiritus, alcohol 70% of chloor.

Op basis van de Nederlandse regelgeving is het in de bufferzones verboden bepaalde soorten die vatbaar zijn voor bacterievuur aan te planten. Te weten:

- Planten van *Cotoneaster salicifolius floccosus*, *Cotoneaster salicifolius*, *Cotoneaster watereri* en de daartoe behorende cultivars en *Photinia davidiana*.
- Meidoornsoorten *Crataegus calycina* (koraalmeidoorn), *Crataegus laevigata* (tweestijlige meidoorn) en *Crataegus monogyna* (eenstijlige meidoorn) met uitzondering van de cultivars.

In de 'Beschikking bestrijding bacterievuur 1984' worden gebieden aangewezen waar de meidoorn een landschappelijk bepalende rol speelt. In deze gebieden geldt geen verbod op de aanplant van de hierboven genoemde meidoornsoorten.

In de omgeving van gemeente EnkhuiZEN bevindt zich geen bufferzone, en gelden daarom de standaardregels. Wel houdt de gemeente waar mogelijk rekening met de aanwezigheid van diverse boomgaarden.

Communicatie

Gemeente EnkhuiZEN bevindt zich niet in een bufferzone, en daarmee is aanplant van mogelijke gastheren niet verboden. Wel worden ook particulieren aangeraden om in geval van een besmetting, de aangetaste plant snel te verwijderen.

Indien de gemeente een aantasting in haar groenbestand constateert, wordt daar snel op gehandeld. In de besmettingsperiode kan daarvoor een informatief artikel in de lokale media gepubliceerd worden, zodat inwoners weten wat er aan de hand is.

Meer informatie

Op de website van de NVWA (www.nvwa.nl/bacterievuur) is uitgebreide informatie te vinden over bacterievuur.

BIJLAGE 21

UITVOERINGSAGENDA OMGEVINGS- PROGRAMMA

GEMEENTE ENKHUIZEN

| S E D |

Gemeente
Stede Broec

Gemeente
Enkhuizen

Gemeente
Drechterland

UITVOERINGSAGENDA

Op basis van de uitwerkingen in het Omgevingsprogramma Bomen, worden vervolgacties voorgesteld op basis van prioritering. Deze acties worden uitgevoerd volgens een nader vast te stellen planning en begroting.

Overzicht doelstellingen en uitwerkingen

Doelstelling	Actie	Bijlage	Prioriteit		
			0-2 jaar	2-5 jaar	5+ jaar
Diverse doelstellingen A. II B. III C. II D. II en III G. III en IV H. II	De richtlijnen zoals genoemd in de bijlagen dienen in de LIOR te worden overgenomen.	5			

Doelstelling A: Kwalitatief goed bomenbestand

A. I	Werken vanuit Strategisch Bomenbeheer: een beheermethodiek met behulp van cyclisch onderhoud.	Bijlage	0-2 jaar	2-5 jaar	5+ jaar
	SED-specifieke inspectie-richtlijnen toelichten aan inspecteur.	3	X		
A. II	Het opstellen van richtlijnen voor aanplant, gelet op functie en beleidsstatus.	Bijlage	0-2 jaar	2-5 jaar	5+ jaar
	De richtlijnen zoals genoemd de bijlagen dienen in de LIOR te worden overgenomen.	5	X		

Doelstelling B: Toegankelijk en goed functionerend openbaar groen

B. I	Het functioneren van parken en openbare groengebieden wordt	
------	---	--

geïnterviewd en waar nodig wordt de functie aangepast.					
B. II	De toegankelijkheid en beleefbaarheid van parken en openbare groengebieden wordt geïnterviewd en waar nodig verbeterd.	Bijlage	0-2 jaar	2-5 jaar	5+ jaar
	Aan de hand van het stappenplan wordt het functioneren van parken en openbare groengebieden in gemeente SED geïnterviewd en worden adviezen opgesteld voor het aanpassen van inrichting, beheer of functie.	6		X	X

Doelstelling B (vervolg)

B. III	De inrichting van speelplaatsen in de open lucht wordt geïnventariseerd en waar mogelijk vergroend.	Bijlage	0-2 jaar	2-5 jaar	5+ jaar
	De speelterreinen met minder dan 50% kroonbedekking dienen geïnventariseerd te worden. Voor terreinen waar het kroonoppervlak zich niet verder zal ontwikkelen, of waar ondanks verdere uitgroei van de bomen de 50% niet gehaald zal worden, uitgezonderd trapveldjes, wordt een inrichtingsplan gemaakt met bomen, te beginnen met de speelterreinen zonder bomen.	7		X	
	De inrichtingseis ten aanzien van kroonbedekking van speelterreinen dient in de LIOR te worden opgenomen.	5	X		
B. IV	Richtlijnen opstellen voor een landschappelijke inpassing van bedrijfsgebouwen in het landelijk gebied.	Bijlage	0-2 jaar	2-5 jaar	5+ jaar
	In de communicatie worden eigenschappen van groen, mogelijkheden voor vergroening en goede voorbeelden van landschappelijke inpassing van bedrijfsgebouwen gedeeld.	8		X	
B. V	Op basis van de hittestresskaart wordt geïnventariseerd waar kansen liggen om de leefomgeving te verkoelen door middel van vergroening met gras, beplanting en bomen.	Bijlage	0-2 jaar	2-5 jaar	5+ jaar
	De locaties waar het aanzienlijk warmer is dan elders in de gemeente SED, en waar zich bovendien risicovolle objecten bevinden, komen in aanmerking voor vergroening. Op basis van de beschikbare ruimte kan voor deze locaties een herinrichtingsplan met bomen gemaakt	9			X

	worden zodat de boomnorm gehaald wordt.				
--	---	--	--	--	--

Doelstelling C: Versterking biodiversiteit

C. I	Het aanwijzen en verbinden van gebieden met ecologische waarde, het benoemen van ambities (zoals witte vlekken, onderbroken verbindingen en weinig ecologische waarde) en actieplan.	Bijlage	0-2 jaar	2-5 jaar	5+ jaar
	Beheerplannen opstellen voor ecologisch te beheren gebieden in Stede Broec en Drechterland waarbij de uitgangspunten voor bomen worden meegenomen.	10 en 10.a	X		
C. II	Het opstellen van een sortimentslijst met ecologisch waardevolle bomen die ter verhoging van de biodiversiteit geraadpleegd kan worden	Bijlage	0-2 jaar	2-5 jaar	5+ jaar
	Verwijzing naar de richtlijn 'Kiezen voor de juiste boomsoort' en de Sortimentslijst opnemen in de LIOR.	5 11 en 11.a	X		
C. III	Uitwerking van de ecologische waarde van dode bomen	Bijlage	0-2 jaar	2-5 jaar	5+ jaar
	Ecologisch beheer van afgestorven bomen registreren in bomendata en als zodanig inspecteren.	12 en 3	X		

Doelstelling D: Interne en externe communicatieprocessen optimaliseren

D. I	Communicatieactiviteiten om de waardering voor bomen te vergroten.	Bijlage	0-2 jaar	2-5 jaar	5+ jaar
	Op verschillende manieren de positieve impact van bomen tot uiting brengen	8 en 13	X	X	X
D. II	Interne communicatie tussen disciplines bij projecten, activiteiten en werkzaamheden waarbij bomen betrokken zijn.	Bijlage	0-2 jaar	2-5 jaar	5+ jaar
	Werkproces inrichten zodat de boombeheerder vroegtijdig wordt betrokken is bij ruimtelijke projecten met bestaande of nieuwe bomen. De projectleiders zorgt dat alle stakeholders vertegenwoordigd zijn bij een startoverleg. Deze afspraken vastleggen in de LIOR.	5 en 8	X		
	Onderzoeken of in 'Stroomlijn' een functionaliteit kan worden toegevoegd waardoor de boombeheerder een signaal krijgt wanneer er bomen betrokken zijn bij projecten.	8	X		
D. III	Externe communicatie over bomen; zowel informerend als consulterend.	Bijlage	0-2 jaar	2-5 jaar	5+ jaar
	Uitgangspunten externe communicatie opnemen in de LIOR: altijd boombeheerder en communicatieadviseur aanwezig bij ruimtelijke projecten met bomen.	5 en 8	X		
	Bomenpagina inrichten op de gemeentelijke website.	8		X	
	Een publiekstoegankelijke applicatie ontwikkelen om inwoners te informeren over ruimtelijke projecten.	8			X

Doelstelling E: Bewonersparticipatie bij herinrichting

E. I	Participatie met direct betrokkenen. Bijvoorbeeld bij (her)inrichtingsprojecten met bomen en het inrichten van ecologische gebieden of het vergroten van toegankelijk, beleefbaar 'natuurlijk' groen.	Bijlage	0-2 jaar	2-5 jaar	5+ jaar
	Doelstelling formuleren ten aanzien van het aantal participatieve processen en de mate waarop participanten invloed kunnen uitoefenen.	14	X		
	Aanwijzen geschikte projecten, of bestaande bewonersinitiatieven ondersteunen met behulp van participatie.	14		X	
	Participatie toepassen en na afloop evalueren.	14		X	

Doelstelling F: Indeling van het bomenbestand naar beleidsstatus

F. I	Aanwijscriteria opstellen voor waardevolle bomen per gemeente of gebied.				
F. II	Het vastleggen, aanvullen en beschermen van boomstructuren.				
F. IV	Opstellen van een afwegingskader vergunningen. Hierin wordt een transparant kapbeleid uitgewerkt waarbij gedoogbomen waar mogelijk gedereguleerd worden. Hierin worden ook de wijze van handhaving en regels over compensatie en herplant meegenomen.	Bijlage	0-2 jaar	2-5 jaar	5+ jaar
	Voor het beschermen van bomen met een beleidsstatus, dient de beleidsstatus van individuele bomen die onderdeel zijn van een boomstructuur en de waardevolle bomen te worden vastgelegd.	15 en Groene Kaart (Geo Visia)	X		
	In een raadsvoorstel laten bevestigen dat de bestaande lijsten met waardevolle bomen gehanteerd blijven.		X		
	Voor het aanwijzen van herdenkingsbomen en waardevolle bomen dient een inventarisatie te worden gehouden. Hierbij is ruimte voor bewonersparticipatie.	14 en 15		X	
	De vergunningsregels met betrekking tot kap van bomen (gemeentelijk en particulier, waardevol, structuur, functioneel en overig) dient in de APV te worden aangepast. Ook dient de afstand tot de erfgrens van derden voor bomen en heesters langs de openbare weg te worden aangepast. Voor bomen geldt 0,5 meter in plaats van 2	15	X		

	meter en voor heesters en heggen nihil in plaats van 0,5 meter.				
F. III	Opstellen van een werkwijze voor inspectie en onderhoud waardevolle (particuliere) bomen en boomstructuren. Hierbij worden de investeringsbereidheid, het aanvaardbaar risico en de acceptabele overlast meegenomen.	Bijlage	0-2 jaar	2-5 jaar	5+ jaar
	De beheerrichtlijn in relatie tot beleidsstatus dient bij besluitvorming over beheermaatregelen aan bomen te worden geraadpleegd.	12	X		
	Aanbieden van periodieke inspectie aan particuliere eigenaren van waardevolle bomen.	12 en 16		X	

Doelstelling F (vervolg):

F. IV	Opstellen van een afwegingskader vergunningen. Hierin wordt een transparant kapbeleid uitgewerkt waarbij gedoogbomen waar mogelijk gedereguleerd worden. Hierin worden ook de wijze van handhaving en regels over compensatie en herplant meegenomen.	Bijlage	0-2 jaar	2-5 jaar	5+ jaar
	Ten aanzien van gedoogbomen is heroverweging van de ontstane situatie nodig om de aansprakelijkheid juridisch sluitend te krijgen. In de bijlage 'Dereguleren gedoogbomen', is de situatie toegelicht en is een stappenplan gepresenteerd voor omvorming.	17	X	X	X
	Ten aanzien van inspectie en onderhoud aan particuliere bomen (voormalige gedoogbomen die de beleidsstatus waardevolle boom of structuurboom krijgen), zal de gemeente per situatie bepalen welke optie het best past.	17	X		

G. Duurzaam behoud van de aanwezige bomen

G. I	Een afwegingskader opstellen voor het behoud van bomen met behulp van boomsparende maatregelen of groeiplaatsverbetering in geval van overlast, risico's en conflicterende belangen. De inspanningen zijn gekoppeld aan de investeringsbereidheid per beleidsstatus.	Bijlage	0-2 jaar	2-5 jaar	5+ jaar
	De beheerrichtlijn in relatie tot beleidsstatus dient bij besluitvorming over beheermaatregelen aan bomen te worden geraadpleegd.	12, 16 en 18	X	X	X
	De procedure voor het verwerken van noodkap dient te worden uitgewerkt. Het mandaat regelen voor de boombeheerder	19	X		

	zodat hij kan beslissen om tot noodkap over te gaan.				
	Na noodkap van gemeentelijke bomen dient de data te allen tijde te worden bijgewerkt zodat eventuele herplant of compensatie uitgevoerd kan worden.	16 en 19	X	X	X
G. II	Het uitwerken van een aanpak voor het bestrijden van ziekten en aantastingen.	Bijlage	0-2 jaar	2-5 jaar	5+ jaar
	Richtlijn volgen, evalueren en waar nodig aanpassen.	20	X	X	X
G. III	Richtlijn opstellen voor het beschermen van bomen bij werkzaamheden.	Bijlage	0-2 jaar	2-5 jaar	5+ jaar
	De richtlijnen ten aanzien van werken rondom bomen, handhaving en afhandeling van schade dienen in de LIOR te worden opgenomen.	5	X		
G. IV	Richtlijnen opstellen voor het ontwerp waarbij het behoud van bestaande bomen als basis dient.	Bijlage	0-2 jaar	2-5 jaar	5+ jaar
	De richtlijnen ten aanzien van ontwerp met bestaande bomen overnemen in de LIOR.	5	X		

H. (Her)inrichting met nieuwe bomen

H. I	In een toetsbare boomnorm wordt het beoogde kroonvolume meegenomen. In de boomnorm wordt eveneens de ontwerpleeftijd meegenomen. Bij ontwerp met bomen wordt rekening gehouden met het sortiment zodat een divers bomenbestand ontstaat.	Bijlage	0-2 jaar	2-5 jaar	5+ jaar
	De boomnorm toepassen bij nieuwe inrichting met bomen: - 15% kroonbedekking van de openbare ruimte. - 10% van de bomen krijgt een groeiplaats waarbij de ambitieleeftijd van 80 jaar haalbaar is.	4	X		
	Richtlijn 'Kiezen voor de juiste boomsoort' volgen en de Sortimentslijst raadplegen.	11 en 11.a	X		
	Potentieel waardevolle bomen, structuurbomen, functionele bomen en overige bomen individueel registreren na aanplant.	12, 15 en 18	X		
H. II	Voor de inrichting worden per boomsoort en boomgrootteklasse (1e, 2e en 3e grootte) de richtlijnen uit het Handboek Bomen aangehouden. Hiermee krijgt een boom de benodigde boven- en ondergrondse groeiruimte om volledig uit te kunnen groeien.	Bijlage	0-2 jaar	2-5 jaar	5+ jaar
	De richtlijnen voor aanplant met bomen overnemen in de LIOR.	5	X		

